

162378

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İBN AKİLE'NİN
'İKDU'L-CEVÂHİR FÎ SELÂSİLİ'L-EKÂBİR
ADLI ESERİ
(EDİSYON KRİTİK-TAHLİL)**

Ömer ÖZGÜL

DANIŞMAN
Doç.Dr. Himmet KONUR

İZMİR – 2005

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İbn Akile'nin ‘İkdu'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir Adlı Eseri (Edisyon Kritik-Tahlil)” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

01/07 2005

Ömer ÖZGÜL

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ
FORMU

Tez No: Konu Kodu: Üniv. Kodu

Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez Yazarının

Soyadı: Ömer

Adı: ÖZGÜL

Tezin Türkçe Adı: İbn Akîle'nin 'İkdu'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir Adlı Eseri(
Edisyon Kritik-Tahlil)

Tezin Yabancı Dildeki Adı: Ibn Aqîla's Book Named of 'İkd al-Cawâhir fî Salâsil
al-Aqâbir (Edition, Critique and Analysis)

Tezin Yapıldığı

Üniversitesi: Dokuz Eylül

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yıl: 2005

Diğer Kuruluşlar:

Tezin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: XV+113+IX+41

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı:183+428

Sanatta Yeterlilik:

Tez Danışmanının

Ünvanı: Doç. Dr.

Adı: Himmet

Soyadı: KONUR

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1. İbn Akîle

1. Ibn Aqîla

2. 'İkdu'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir

2. 'İkd al-Cawâhir fî Salâsil al-Aqâbir

3. Tasavvuf

3. Tasawwuf

4. Silsile

4. Silsila (chain)

5. Tarikat

5. Tariqa (order)

İmza:

Tarih: 01/07/2005

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum

Evet

Hayır

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 06.1.2005 tarih ve 15. sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 18. maddesine göre Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ömer ÖZGÜL'ün "İbn Akile'nin 'Ikdu'l-Cevâhir fi Selâsili'l-Ekâbir Adlı Eseri (Edisyon Kritik-Tahlil)" konulu tezi incelenmiş ve aday 21.1.2005 tarihinde, saat 13.00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 6.5 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin.....kazanılı.....olduğuna oy.....kiçliği.....ile karar verildi.

BASKAN

Prof. Dr. Mehmet DEMIRCI

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ramazan EGE

ÜYE

Doç. Dr. Hürmet KONUR

ÖZET

Tezimizin konusu olan *"İkdu'l-Cevâhir fî Selâsill'i-Ekâbir"* isimli eserin yazarı İbn Akîle, 1070/1660 yılından sonra dünyaya gelmiş ve 1150/1737 yılında doğduğu şehir olan Mekke'de vefat etmiştir.

İlmî açıdan verimli bir çevrede yetişmiştir. Devrin büyük ilim adamları Abdullah b. Sâlim el-Basrî, Ahmed b. Muhammed en-Nahlî, Hasan b. Ali el-Uceymî gibi otuz civarında âlimden ders almıştır.

İbn Akîle pek çok öğrenci de yetiştirmiştir. İbrâhim b. Saïd el-Menûfî, Abdulhâlik b. Ebî Bekr el-Mizcâcî, Ali b. Ahmed el-Küzberî gibi büyük âlimler başta olmak üzere bir çok ilim erbâbı onun öğrencileri arasında yer almış ve ders halkasına katılmışlardır.

Tasavvuf, ahlâk, tefsir, hadis, tarih, siyer, kelâm ve akâid alanlarında doksana yakın eser kaleme almıştır. Bu eserlerden otuz kadarı günümüze ulaşmıştır.

"İkdu'l-Cevâhir fî Selâsill'i-Ekâbir", onun icâzetli olduğu 18 tarikatın silsilelerini kaydettiği eseridir. Bu tarikatlar el-Gaybiyye el-Hızırıyye, Ahmediyye, Şüttâriyye, Kâdiriyye (dört kolu), Şâziliyye, Rıfâiyye, Halvetiyye, Nakşbendiyye (iki kolu), Çiştîyye, Sa'diyye, Medyenîyye, Ayderûsiyye, Sühreverdiyye ve Âl-i bâ Alevî tarikatlarıdır.

İkdu'l-Cevâhir'in, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Tire İlçe Halk Kütüphanesi, Dâru'l-Kütübi'l-Mısriyye, Brill kütüphanesi, Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, Biblioteca Vaticana ve Abdulhay el-Kettânî'nin özel kütüphanesinde birer nüshası bulunmaktadır.

İlk üç kütüphanede bulunan nüshaları karşılaştırarak yaptığımız bu çalışma, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde silsile ve silsilenâmeler, Birinci Bölüm'de İbn Akîle'nin hayatı, ilmî şahsiyeti, hocaları, talebeleri, eserleri, tarikatları ve yaşadığı dönemde Mekke'nin siyasî, sosyal ve tasavvufî durumu hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölüm'de eserin analizi, son bölümde ise tercümesi yapılmıştır. Eserin tahkiki metni ise, Arap alfabesine uygun şekilde tezin sonuna yerleştirilmiştir.

ABSTRACT

In this thesis, titled "Ibn Aqila's Book Named of 'Iqd al-Cawâhir fî Salâsil al-Akâbir (Edition, Critique and Analysis)" the manuscript silsila (chain) work that Mohammed Ibn al-Aqila writed on tasawwuf was edited (tahqiq) and translated.

'Iqd al-Cawâhir includes chain of 18 orders (tariqa) that Ibn Aqila has taken formal permission from those. This thesis, inwhich the mentioned work was edited, criticized and analyzed, consists of an introduction and three chapters.

In the introduction, it has been given some information about silsila and books written on this subject.

In the first chapter, it has been given some information about Ibn Aqila's life, scientific personality, teachers, students, works, orders, and Macca's political, social and mystical states which he lived in it.

In the second chapter, the work was analyzed.

In the third chapter, it has been given Iqd al-Cawahir's translation.

Text of 'Iqd al-Cawâhir has been located at the behind of this thesis.

Finally, the results that got from this thesis were explained.

ÖNSÖZ

Kültür tarihimizin en önemli boyutlarından birini teşkil eden ve tarih boyunca hakkında en fazla eser yazılan alanlardan birisi de, hiç şüphesiz, tasavvufur. Tasavvuf, son yıllarda ülkemizde ve dünyada, üzerinde en çok araştırma yapılan İslâmî disiplinlerden birisidir. Çağımızda tasavvuf, doğulu ve batılı birçok araştırmacının ilgi odağı olmuştur.

Böylesine yoğun çalışmaların yapıldığı ve müstakil bir bilim sahası haline gelmiş bulunan tasavvuf tarihi için, kaynak eserlerin tahlil edilip bilim dünyasına kazandırılması son derece önemlidir. Bu tür çalışmalar, tasavvuf gibi kaynak ve literatür açısından alabildiğine zengin bir saha için elzem görünmektedir.

Temel eserlerinin çoğunun, kütüphânelerde hâlâ yazma hâlinde bulunduğu bu alana biz de "**İbn Akîle'nin 'İkdü'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir Adlı Eseri (Edisyon Kritik-Tahlil)**" isimli çalışmamızla bir katkıda bulunmayı amaçladık. İbn Akîle'nin icâzelli olduğu on sekiz tarîkatın silsilesini veren adı geçen eser, tasavvuf tarihi ve özellikle de silsilenâmeler alanında önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmamızda adı geçen eserin tahkikli metni ve tercümesi yanında İbn Akîle'nin hayatı hakkında da bilgi verdik.

Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. *İkdü'l-Cevâhir*, bir silsile kitabı olduğu için Giriş'te silsile ve silsilenâmeler hakkında genel bilgiler sunduk.

Birinci Bölüm'de İbn Akîle'nin hayatı, ilmî şahsiyeti, yaşadığı dönemdeki Mekke'de sosyal ve siyasî durumla tasavvufî hayat, hocaları, talebeleri, eserleri ve mensup olduğu tarîkatlar üzerinde durduk.

"Tarîkatları" başlığı altında İbn Akîle'nin *İkdü'l-Cevâhir*'de kaydettiği tarîkat silsilelerini, araştırmacılara kolaylık olması için İbn Akîle'den başlayarak Hz. Peygamber'e doğru sıra numaraları ile bir düzen içinde vermeyi uygun gördük. Bunu yaparken bulabildiğimiz şahısların ölüm tarihlerini karşılıklarına ve her tarîkatla ilgili bir eserin bibliyografyasını da dipnota kaydettik.

İkinci Bölüm'de eserin analizi ve nüsha tesbiti ile birlikte tahkikde kullandığımız yöntem hakkında bilgi verdik.

Çalışmamızın Üçüncü Bölüm'ünde ise eserin tercümesi yer almaktadır. Tercümede köşeli parantez ile yazılı ifâdeler, metinde olmayıp tarafımızdan yapılan ilâvelere işâret etmektedir.

Eserin tahkikli metni ise ilk sayfası arka kapağa gelecek şekilde, Arap alfabesine göre, tezin sonuna yerleştirilmiştir. Metnin tahkiki yapılırken İstanbul nüshası temel alındığı için varak numaraları bu nüshaya göre verilmiştir.

Çalışmamızın konu seçiminden yazma işleminin sonuçlanmasına kadar her aşamasında bilgi ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Himmet KONUR Bey'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca yardımlarını esirgemeyen bütün hocalarıma ve arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Ömer ÖZGÜL

İzmir- 2005

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.md.	: Adı geçen madde
a.g.t.	: Adı geçen tez
a.s.	: Aleyhi's-Selâm
b.	: Bin (oğlu, ođul)
bkz.	: Bakınız
böl.	: Bölümü
c.c.	: Celle Celâlühû
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Dr.	: Doktor, Doktora
Hz.	: Hazreti
hızr.	: Hazırlayan
İA	: İslâm Ansiklopedisi
İst.	: İstanbul
Krş.	: Karşılaştırınız
k.s.	: Kuddise sırruhû
k.v.	: Kerremallâhu vecchêhû
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜİFVY	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
MÜSBE	: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
nr	: numara
ö.	: Ölüm tarihi
r.a.	: Radiyallâhu anhû

rh.a.	: Rahmetullâhi Aleyhi
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahü Aleyhi ve Sellem
Thk.	: Tahkik eden
Trc.	: Tercüme eden
trs.	: Tarihsiz
Üniv.	: Üniversitesi
vb.	: Ve benzerleri
vr.	: Varak
Yay.	: Yayınları
yrs.	: Yersiz

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	III
TUTANAK.....	IV
YÖK. DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
KISALTMALAR.....	X

GİRİŞ

SİLSİLE VE SİLSİLENÂMELER	15
---------------------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHAMMED B. AKÎLE'NİN HAYATI.....	21
1.1. HAYATI VE İLMÎ ŞAHSİYETİ.....	21
1.2. İBN AKÎLE DÖNEMİNDE MEKKE'DE SİYÂSÎ VE SOSYAL DURUM... 25	
1.3. İBN AKÎLE DÖNEMİNDE MEKKE'DE TASAVVUFÎ HAYAT.....	26
1.4. HOCALARI	29
1.5. TALEBELERİ:.....	30
1.6. ESERLERİ.....	32
1.6.1. TASAVVUF VE AHLÂK	32
1.6.2. TEFSİR.....	34
1.6.3. HADİS	34
1.6.4. TARİH VE SİYER.....	35
1.6.5. KELÂM VE AKÂİD	35
1.7. TARİKATLARI.....	36
1.7.1. EL-ĞAYBİYYE EL-HİZİRİYYE	36
1.7.2. BEDEVİLİK (AHMEDİYYE).....	36
1.7.3. ŞÜTTÂRİYYE TARİKATI	39
1.7.4. KÂDİRİYYE TARİKATI.....	40

1.7.5. ÂL-İ BÂ ALEVÎ TARÎKATI.....	42
1.7.6. NAKŞBENDİYE TARÎKATI.....	43
1.7.7. YEMEN KÂDİRİYYE-İ AYDERÛSİYYE TARÎKATI.....	46
1.7.8. KÂDİRİYYE TARÎKATI.....	47
1.7.9. KÂDİRİYYE TARÎKATI.....	48
1.7.10. ÇİŞTİYYE TARÎKATI.....	49
1.7.11. HALVETİYYE TARÎKATI.....	51
1.7.12. NAKŞBENDİYYE TARÎKATI.....	53
1.7.13. MEDYENİYYE-İ ALEVİYYE TARÎKATI.....	55
1.7.14. SÛHREVERDİYYE TARÎKATI.....	59
1.7.15. ŞÂZİLİYYE TARÎKATI.....	61
1.7.16. SA'DİYYE TARÎKATI.....	62
1.7.17. RIFÂİYYE TARÎKATI.....	63
1.7.18. KÂDİRİYYE TARÎKATI.....	65

İKİNCİ BÖLÜM ESERİN ANALİZİ

2.1. ESERİN İSMİ.....	68
2.2. ESERİN KONUSU VE YAZILIŞ AMACI.....	69
2.3. ESERİN KAYNAKLARI.....	71
2.4. ESERİN DEĞERİ.....	71
2.5. NÜSHALARIN TESBİTİ.....	72
2.6. TAHKİKDE KULLANDIĞIMIZ NÜSHALAR VE ÖZELLİKLERİ.....	72
2.6.1. (١) NÜSHASI:.....	73
2.6.2. (٢) NÜSHASI:.....	74
2.6.3. (٣) NÜSHASI:.....	74
2.7. TAHKİKTEKİ YÖNTEMİMİZ.....	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TERCÜME

‘IKDU’L-CEVÂHİR Fİ SELÂSİLİ’L-EKÂBİR	77
BİRİNCİ TARİKAT.....	79
[İKİNCİ TARİKAT].....	80
[AHMEDİYYE ŞİNNÂVÎYYE TARİKATI].....	80
SUTÛHİYYE HIRKASININ BAHSİ.....	81
SUTÛHİYYE HIRKASI İÇİN BAŞKA BİR SENET	81
ÜÇÜNCÜ TARİKAT.....	82
DÖRDÜNCÜ TARİKAT	82
BEŞİNCİ TARİKAT	83
ALTINCI TARİKAT	84
YEDİNCİ TARİKAT	86
SEKİZİNCİ TARİKAT	87
DOKUZUNCU TARİKAT	89
[ONUNCU TARİKAT].....	90
[ON BİRİNCİ TARİKAT].....	90
[ON İKİNCİ TARİKAT].....	91
[ON ÜÇÜNCÜ TARİKAT].....	93
[ON DÖRDÜNCÜ TARİKAT].....	94
[ON BEŞİNCİ TARİKAT].....	95
[ON ALTINCI TARİKAT]	96
[ON YEDİNCİ TARİKAT].....	97
[ON SEKİZİNCİ TARİKAT].....	98
SONUÇ.....	107
KAYNAKLAR.....	109

GİRİŞ

SİLSİLE VE SİLSİLENÂMELER

Tarîkat geleneğinde şeyhden şeyhe ulaşarak tarîkat pîrine, ondan da Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kadar ulaştığı kabul edilen mânevî zincire "silsile" denir¹. Tasavvufî eğitim, bir arada bulunma sûretiyle meydana gelen in'ikas yoluyla gerçekleştiği, hâl ve duyguların transferi demek olduğu için müşid ve rehber ihtiyacı gösterir. Bu ilmin Hz. Peygamber'in mânevî otoritesinin devamı şeklinde bir özelliğe sahip olması, bu yolun rehberlerinde mânevî bir silsile aranmasını zarûrî kılmıştır².

Aslında ilk hicrî asırlarda tefsir, hadis ve fıkıh gibi İslâmî ilimlerde de bir rivâyet zinciri zorunluluğu vardı. Bilhassa hadis ve tefsir ilmine dair fikir ve görüş nakledenler, bu fikir ve görüşlerini, genelde ashâb yoluyla Hz. Peygamber'e isnâda önem verirlerdi. Ancak, hicrî III. asırdan itibaren, İslâmî ilimler yazılıp kayda geçmeye başlayınca, silsile zorunluluğu da zaman içinde terk edildi. Hicrî VI. asırdan sonra tefsir, hadis ve fıkıh konusunda silsile pek aranmaz oldu. Ehl-i tasavvuf ise ilk asırlarda şifâhî olarak nakledilen bu silsile an'anesini, zamanla yazılı hâle getirdiler. Diğer ilim mensuplarının zamanla terk ettiği bu geleneğe sûfîlerin fazlaca önem atfetmeleri dikkat çekti. Bazıları bunun muhdes/yeni bir şey olduğunu iddiaya kalkıştılar. Oysaki silsile, baştan beri bütün İslâmî ilimlerde olduğu gibi tasavvufta da vardı³.

Tasavvufta biri tabîî, diğeri mânevî olmak üzere iki doğum vardır. Tabîî doğum, çocuğun ebeveynin mahsulü olarak dünyaya gelmesidir. Ma'nevî doğum ise, müşide intisapla başlayan süreçtir. Bu doğumla mürid, doğan bir çocuğun, ebeveyninin bir parçası olması gibi, adeta şeyhinin bir parçası olur. Onun ahlâk ve özelliklerini taşır. Tabîî ve ilk doğum, insanın âlem-i mülkle, ikinci ve mânevî doğum ise melekût âlemiyle alâkasını sağlar. Nitekim Hakk Teâlâ: "*Böylece biz, İbrahim'e göklerin ve yerin melekûtunu (büyük ve muhteşem varlıklarını)*

¹ Mustafa Aşkar, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, 237.

² Hasan Kâmil Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarîkatlar*, İst. 1998, 317.

³ Yılmaz, a. g. e., 317.

gösteriyorduk ki (kudret ve azametimize) kesin inananlardan olsun" buyurmaktadır.⁴ Ayette geçen "kesin inananlardan olma" özelliği, ancak bu mânevî doğumla kazanılabilir. Mânevî doğumu gerçekleştirmeyen kimse, Peygamber'in mirasçısı olmaya lâyık değildir. Kişi ne kadar anlayışlı ve zekî de olsa ikinci doğumu; mânevî nisbeti yoksa peygamber mirasçılığına ehil olamaz. Çünkü anlayış ve zekâ, aklın neticesidir. Halbuki akıl, şeriatın nûrundan mahrum ve kuru olursa mülk âleminde ne kadar dolaşırsa dolaşsın Melekût alemine giremez. Bu yüzden sûfiler, "Alimler peygamberlerin vârisleridir"⁵ hadîsini Rasûlullah'tan itibaren mânevî nesebin varlığına delil sayarlar. Rasûlullah'ın mirâsına sahip âlimliğin, gönül imârıyla gerçekleşen bir irfân olduğunu söylerler⁶.

Tabiî doğumda babanın sulbüne aid özellikler, çocuğuna intikal eder. Manevî doğumla da, şeyhten müride, manevî hâl ve ahlâkî özellikler intikal eder. Bu ilim ve haller, şeyhlere sohbet yoluyla Hz. Peygamber'den itibaren nasıl ulaştı ise müridlere de öyle yansır. Böylece mânevî neseb devam etmiş olur. Sühreverdi'ye göre bu etkileşim, Allah'ın sohbet edenle sohbet edilen, sevenle sevilenin arasını telif etmesi sonucu meydana gelmektedir⁷.

Silsile, manevi bir neseb sayılır. Kur'an'da Hz. Peygamber'in hanımlarını, "Ümmetin anneleri" sayan⁸ âyetle "mü'minlerin kardeş" olduklarını bildiren⁹ âyet ve Hz. Peygamber'in "Ben sizin babanız makamındayım"¹⁰ hadîs-i şerifi İslâm ümmetini büyük bir aileye benzetmiştir. Bu aile anlayışı tarikatlarda da vardır. Şeyh baba, eşi anne, müridler (ihvân) kardeşlerdir. Bu mânevî ailenin soy ağacı, Hz. Peygamber'e ulaşan silsilenâmelerdir. Bu yüzden silsilesini bilmeyen tarikat mensupları, şeceresini bilmeyen kimselere benzetilmiştir. Böyle bir titizlik, tarikat bağlarında mensûbiyet duygusunu pekiştirmektedir. Müridin kendisini mânevî olarak şeyhinin soyundan

⁴ el-En'am, 6/75

⁵ İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, Dârü'l-Mârif, Beyrut trs., (thk. Abdulaziz b. Abdullah b. Bâz), ilim 10, I, 160.

⁶ Ebû Hafs Şihâbüddin Ömer es-Sühreverdi, *Avârifü'l-Maârif*, (hızr. H. Kâmil Yılmaz, İrfan Gündüz), İst. 1993, 106-108.

⁷ Sühreverdi, a. g. e., 106-108.

⁸ el-Ahzâb, 33/6.

⁹ el-Hucûrat, 87/10.

¹⁰ Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi Ebû Dâvûd es-Sicistânî, *Sünen-ü Ebû Dâvud*, Dârü'l-Kable li's-Sekâfeti'l-İslâmiyye, Cidde 1998, (thk. Muhammed Avvâme), Tahâre, 4.

bilmesi ve onun mânevî evlâdı sayması; şeyhin de kendisini onun mânevî babası bilmesi ve onu mânevî evlâdı görmesi, duyguları yükseltmekte ve iletişimi kolaylaştırmaktadır¹¹.

Kâinatın tertibi maslahat ve hikmeti içinde taşır. Onun için nikâh, diğer hayır ve nâfilelerden efdaldır. Çünkü nikâhta yaratmanın (icâd) sırrı vardır. Yâni yaratmayla kâinat müteselsil olduğu gibi nikâhla da zürriyet meydana gelir ve silsile devam eder. Böylece kıyamete kadar hâneler tevhidden boş kalmaz. Mânevî nikâh ise mânevî silsiledir. Mânevî silsile olmasa âlem ruhsuz olup hayvan gibi kalır. Tarikat nikâhından doğan çocuklara evlâd-ı mâneviye denir ki tarikat silsilesi bunlarla devam eder¹².

Evliyânın mânevî silsilesi var, fakat sûri silsilesi yoktur. Mânevî silsile, nefes-i rahmânînin birinden diğerine ulaşmasıdır. Kıyamete dek bu nefes kesilmez. Çünkü insân-ı kâmil âlemin rûhudur. Rûh bedenden ayrılınca beden nasıl fenâ bulursa, insân-ı kâmil olmayınca da âlemin sûreti fenâ bulur. Evliyânın sûri silsilesi olmaması, velâyet ve kutbiyyetin evlâda değil, istîdâdı olana intikal etmesi sebebiyledir. Çünkü bu mertebeye sûretle kâim olmaz, mânâ ile kâim olur. Silsilede nazar nesebe değil, hâl ve kemâledir. Eğer sulbünden gelen evlâdında o mânânın verâsetine istîdâd varsa o da vâris olabilir¹³.

Tasavvufta zikir telkininin sırrı, Rasûl-i Ekrem'e varıncaya kadar bütün kalblerin irtibatını sağlamaktır. Mürid, kendi silsilesini teşkil eden zevât-ı kirâmın rûhaniyetlerinden şeyhi vasıtasıyla istifade eder. Bu yüzden silsilede yer alan ricâlin muhtelif zamanlarda nazım, ya da nesir şeklinde isimleri yâd edilerek feyz yolu aranır. Bütün tarikatlarda buna ayrı bir önem verilir¹⁴.

Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî (ö.1311/1893): "*(tarîkata) intisab, silsilesi Hz. Peygamber'e ulaşan ve tarikat kurucusuna dayanan bir isnadla mülcâz bir şeyhin telkini ile olur. Bu tür bir telkin olmadan zikrin hiçbir fâidesi olmaz*" dedikten sonra, böyle bir zincirle Hz. Peygamber'e bağlı olmayan bir şahsın, tarikat bünyesinde

¹¹ Yılmaz, a. g. e., 318.

¹² Ali Namlı, İsmail Hakkı Bursevî, Hayatı, Eserleri, Tarikat Anlayışı, İst. 2001, 290.

¹³ Namlı, a. g. e., 290.

¹⁴ Yılmaz, a. g. e., 318.

irşâda ehliyeti kabul edilmediği gibi, mânen yetişmesi ve gelişmesinin de mümkün olamayacağı görüşünü savunur¹⁵.

Hz. Peygamber'de nihâyet bulan kesintisiz bir silsileye sahip olmak husûsiyeti tarikatların en önemli unsurlarından birisidir. **Azîz Mahmud Hüdâyî** (ö.1038/1628) bu gerçeği: "*Tevhiddeden istifâde için mutlaka kesintisiz bir silsileye sahip bir mürşid-i kâmil tarafından telkin edilmesi*" lâzım geldiği şekilde ifade etmektedir¹⁶.

İsmâil Hakî Bursevî de (ö.1137/1725) kesintisiz bir silsilenin önemi konusunda şunları söylemektedir: "*tarikatta nikâhı sahih ve silsilede nesebi muttasıl olmayan kimse, veliyy-i örfî olamaz. Kendisi helâk olduğu gibi kendisine intisâb edenler de tarîkaten veled-i zinâ ve fücûrdur. Hakikat makamına değil belki ma'rifet derecesine bile erişemez ve maârifî maârif-i şeytâniye olur. Bir sâhib-i nefesten ahz-i tarîkat etmeyen sâlikin zâhirde bin tane halifesi de olsa ondan mânevî silsile gelmez*"¹⁷.

Tarîkat silsilelerinin ortaya çıkışı da, muhtemelen tarikatların oluşmaya başladığı m. XIII. yüzyıldan sonradır¹⁸.

Bütün tarikatlarda "*silsile*" vardır. Herhangi bir tarikatın silsilesini ele aldığımız zaman, iki bölümden oluştuğunu görürüz. Birinci kısım, tarikatın esas kurucusu sayılan ve tarikatın genellikle adını aldığı zattan, Hz. Peygamber'e kadar olan isnadı teşkil eder. Ancak bu kısımdaki şahısların hayatına tarihî açıdan baktığımız zaman silsilede, birbirleriyle görüşmesi tarihen mümkün olmayanların bulunduğu görünmektedir. Mutasavvıflar bu durumu "*üveysilik*", yani bir şeyhin kendisinden önce yaşamış başka bir şeyhin rûhâniyetinden feyiz alarak, mânen görüşme yolu ile gerçekleştirebileceği şeklinde izah etmeye çalışmışlardır¹⁹. **Mustafa Aşkar**: "*Ancak meselenin sübjektif yönü ağır bastığından ilmi olarak tesbit etmek*

¹⁵ Aşkar, a. g. e., 238-239 (Gümüşhânevî, Câmîü'l-usûl, s. 87-88'den naklen).

¹⁶ Yılmaz, *Azîz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarîkatı*, İst. 1982, 152; Aşkar, a. g. e., 240.

¹⁷ Namî, a. g. e., 290.

¹⁸ Aşkar, a. g. e., 239.

¹⁹ Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarîkatlar*, 318; Aşkar, a. g. e., 240.

güçtür. Kanaatimizce özellikle de bu birinci kısım, an'anevi olmaktan başka bir değer ifâde etmemektedir" demektedir²⁰.

Bu silsilelerde, tarîkatın kurucusundan sonra isnadda yer alan şahıslar için aynı problem söz konusu değildir. Çünkü artık tarîkat bütün özellikleri ile teşekkül etmiş ve tam bir kurum halini almıştır. Tarikatın kurulmasından sonra, şeyh, halifeler yetiştirmekte ve tarîkat canlı bir şekilde devam etmektedir. Bu sebeple de silsilenin tarîkatın kurucusu sayılan şeyhden sonrası, silsilenin önceki kısmına göre daha sıhhatli gözükmemektedir.

Tasavvuf tarihi boyunca başka silsileler de olmakla beraber, tarîkat geleneğinde iki temel silsile kabul edilegelmiştir. Bunların biri **Hz. Ebû Bekr'e**, diğeri **Hz. Ali'ye** nisbet edilmiştir²¹.

Tarikatların silsilelerini tesbit eden bazı eserler kaleme alınmış ve bunlara silsilenâme adı verilmiştir. İçerisinde ehl-i beytten birisinin yer aldığı silsilelere "*silsiletü'z-zeheb*" (Altın silsile) denilmiştir²².

Bazı silsilenâmeler müstakil olarak bir tarikatın silsilesini, bazıları müellifin derleyebildiği, ulaşabildiği birçok tarikatın silsilelerini, bazıları bir şeyh efendinin icâzet aldığı ve hırka giydiği tarikatların silsilelerini, bazıları da bir tarikatın farklı silsilelerini içerebilmektedir.

Abdullah Kazvinî'nin Farsça olarak kaleme aldığı, **Mustafa b. Hayreddin'in** Osmanlıcaya çevirdiği "*Silsile-i Hâcegân*"²³, **İsmâil Hakkı Bursevî** (ö.1137/1725)'nin kaleme aldığı "*Silsilenâme-i Celvetiyye*"²⁴ gibi eserler müstakil olarak bir tarikatın silsilesini anlatan eserlerdir. **Hocazâde Ahmed Hilmi Efendi'nin**

²⁰ Aşkar, a. g. e., 240.

²¹ Aşkar, a. g. e., 240; Yılmaz, a. g. e., 317-318; J. Spencer Trimingham, *The Sûfî Orders in Islam*, New York 1998, 150.

²² Yılmaz, a. g. e., 319; Aşkar, a. g. e., 238. Bkz. Hasan Kâmil Yılmaz, *Altın Silsile*, İst. 1994, 9.

²³ Eser hâlen yazma nüsha hâlinindedir. Muhammed b. Hüseyin Kazvinî, *Silsile-i Hâcegân-ı Nakşbendiyye*, ter. Mustafa b. Hayreddin, Stileymâniye Kütüphanesi (Hüsrev Paşa Böl.), no. 408.

²⁴ İsmail Hakkı Bursevî, *Silsilenâme-i Celvetiyye*, (Haydar Paşa Hastanesi Matbaası) İstanbul 1291, 144 s.

(ö.1332/1914) yazdığı "*Hadikatü'l-Evliyâ*"²⁵ ve Mehmed Sâmî es-Sünbülî tarafından kaleme alınan "*Esmâr-ı Esrâr*"²⁶ ve Harirîzâde Muhammed Kemâleddin'in (ö.1299/1882) eseri "*Tibyânu Vesâil*"²⁷ ise birçok tarikatın silsilelerini nakleden eserlerdir. Muhammed b. Ali Senûsî'nin (ö.1276/1859) yazdığı "*es-Selsebilü'l-Maîn*" ise bir Kuzey Afrika tarikatı niteliğindeki *Senûsiliğin* kırk ayrı silsilesini ihtivâ etmektedir²⁸. Muhammed b. Akîle'nin (ö.1150/1737) telif ettiği "*İkdü'l-Cevâhir fi Selâsili'l-Ekâbir*" isimli eseri ise bir şeyhin icâzetli olduğu tarikatların silsilelerini içermektedir.

²⁵ Hocazâde Ahmed Hilmi, *Hadikatü'l-Evliyâ 1-8*, İstanbul 1318-1320. Ayrıca Osmanlı Yayınları tarafından günümüz Türkçesine "*Veliler Bahçesi*" alt başlığıyla kazandırılmıştır. Bkz. Hocazâde Ahmed Hilmi, *Hadikatü'l-Evliyâ (Veliler Bahçesi)*, (Doğruluk Matbaası) İstanbul 1979, 323 s.

²⁶ Mehmed Sâmî es-Sünbülî, *Esmâr-ı Esrâr*, (Cemâl Efendi Matbaası) İstanbul 1316, 54 s.

²⁷ Harirîzâde Muhammed Kemâleddin, *Tibyânu Vesâilü'l-Hakâik fi Beyâni Selâsili't-Tarâik*, c. I-III, Süleymâniye Kütüphânesi (İbrâhim Efendi Böl.) no. 430-432.

²⁸ Muhammed b. Ali es-Senûsî, *es-Selsebilü'l-Maîn fi't-Tarâiki'l-Erbain*, (el-Mesâilü'l-Aşar zeylinde), (Dâru'l-Libya) Bingazi 1967, 196 s.

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHAMMED B. AKİLE'NİN HAYATI

1.1. Hayatı ve İlmî Şahsiyeti

Künyesi “Ebû Abdullah”²⁹ olan müellifimiz, babası Ahmed b. Saîd gibi “İbn Akîle”³⁰ lakabıyla meşhûr olmuştur. Muhammed b. Akîle, Mekke’de doğup, orada yetiştiği ve vefât ettiği için “el-Mekki”, Hanefî mezhebine mensup olduğundan dolayı da “el-Hanefî” nisbesiyle anılmıştır³¹. İbn Akîle için “Cemâlüddîn ve Şemsüddîn”³² şeklinde iki lakap daha kullanılmıştır. Kettânî, bu lakaplardan başka bir de “eş-Şems”³³ lakabını kullanmıştır. İbn Akîle’nin tam ismi, “Cemâlüddîn Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Saîd b. Mesûd el-Hanefî el-Mekki el-Muhaddis el-Müerrih es-Sûfi İbn Akîle”³⁴ şeklindedir.

İbn Akîle Mekke’de, 1070/1660 yılından sonra³⁵ dünyaya gelmiştir. Kaynaklarda hakkında fazla bilgi bulunmayan babası için “Akîle diye meşhûrdur” denmesi³⁶, onun tanınan birisi olduğunu göstermektedir. Tarihî hayatı hakkında çok fazla bilgi edinemediğimiz İbn Akîle, yetişme dönemini ilim tahsil ederek

²⁹ Seyyid Muhammed Halîl el-Murâdî, *Silkü’l-Dürer fî A’yânî’l-Karnî’s-Sânî Aşer*, Bağdâd trs., III, 30; Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu’cemu’l-Müellifin Terâcimu Musannifî’l-Kütübî’l-Arabiyye*, Şâm 1959, VIII, 264.

³⁰ Hayreddin ez-Ziriklî, *el-A’lâm Kâmusu Terâcim li-Eşhuri’r-Ricâl ve’n-Nisâ mine’l-Arab ve’l-Müsta’ribîn ve’l-Müsteşrikîn*, Beyrût 1969, VI, 239; Abdulhay Abdulkebir el-Kettânî, *Fihrisü’l-Fehâris ve’l-Esbât*, Dâru’l-Garbi’l-İslâmî 1982, II, 607; Murâdî, a. g. e., III, 30; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Abdulhamit Birişik, “İbn Akîle”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), İstanbul 1999, XIX, 304.

³¹ Ziriklî, a. g. e., VI, 239-240; Murâdî, a. g. e., III, 30; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Kettânî, a. g. e., II, 607.

³² Ziriklî, a. g. e., VI, 239-240; Murâdî, a. g. e., III, 30; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264.

³³ Kettânî, a. g. e., II, 607, 865, 922.

³⁴ Ziriklî, a. g. e., VI, 239-240; Murâdî, a. g. e., III, 30; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Kettânî, a. g. e., II, 607; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304; İbn Akîle, *‘İkdu’l-Cevâhir fî Selâsil’l-Ekâbir*, v. 3b.

³⁵ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304. Ayrıca yaşının ayrıntılı bir şekilde hesaplanması konusunda bkz. Abdulhamit Birişik, *Muhammed b. Akîle ve ez-Ziyâde ve’l-İhsân fî ‘Ulûmî’l-Kur’ân’ı* (MÜSBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1990, 3-4.

³⁶ Ziriklî, a. g. e., VI, 239; Murâdî, a. g. e., III, 30.

geçirmiştir. Yaşadığı dönemde, içinde 176 medrese³⁷ bulunan Mekke'de iyi bir eğitim alan İbn Akîle³⁸, orada doğup yetişmesi nedeniyle, hac için buraya gelen ilim adamlarından da istifade etme imkânı bulmuştur. İbn Akîle çocuk yaşta **Şeyh İbrâhim b. Ahmed et-Tâifi**'den ders almaya başlamıştır³⁹. Ders aldığı hocalarını ileride bir başlık altında aktaracağımız İbn Akîle, yetişme çağında okuduğu derslerin çoğu nahiv, belâğat ve akâid olmakla birlikte hadîs, kıraât, fıkıh, kelâm ve mantık gibi dersler de okumuştur⁴⁰.

Senenin her vaktinde *Mekke*'ye ziyârete gelen âlimler, hem kendi bilgi ve kültürlerini burada temas kurdukları diğer hacılara aktarıyorlar, hem de hadîs ilminin kaynağı durumunda bulunan *Hicaz* bölgesinden hadîs öğrenip memleketlerine döntüyorlardı. Onun hadîs ilminin kaynağı olan *Hicaz* bölgesinde yaşayıp da bu ilimden uzak kalması düşüncülemezdi. O, bu bölgenin muhaddislerinden ders okuyup hadîs rivayeti için icâzet almıştır. Hocaları arasında fakîh, müfessir ve kıraât âlimlerinin de bulunması, onu bu sahalarda da söz sahibi olmasını sağlamıştır⁴¹. Bir çok ilimle uğraşan İbn Akîle daha çok hadîsciliğiyle tanınmıştır. Bu yerini ifâde etmek için ondan "*Hicaz'ın muhaddisi ve hâfızı*"⁴² diye söz edilmiştir. Müselsel hadîs rivâyetinde dönemin önde gelen muhaddislerinden biri olmuş ve İslâm dünyasından pek çok kimse ondan müselsel hadis dinleyip, rivâyetine dâir yazılı icâzet almıştır⁴³.

Murâdî'nin, İbn Akîle'nin hocaları arasında saydığı **Abdullah b. Sâlim el-Basrî** (ö.1134/1722), **Ahmed b. Muhammed en-Nahlî** (ö.1130/1717), **Hasan b. Ali el-Uceymî** (ö.1113/1702)⁴⁴ gibi büyük muhaddislerin *Mekke*'de yaşamaları onun hadis ilmindeki başarısına büyük katkıda bulunmuştur.

³⁷ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, İst. 1985, IX, 182.

³⁸ Bu konu hakkında ileride daha geniş bilgi verilecektir.

³⁹ Birışık, a. g. t., 5.

⁴⁰ Birışık, a. g. t., 6.

⁴¹ Birışık, a. g. t., 6.

⁴² Kettânî, İbn Akîle'den "محدث الحجاز و مستنده في عصره" şeklinde bahsetmektedir. Bkz. Kettânî, a. g. e., II, 607.

⁴³ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 304. Birışık aynı yerde şu sözleri de serdetmektedir: "*Müselsel hadîsle ilgili [eseri] el-Fevâidü'l-Cefile'nin çok sayıda istinsâh edilmesi ve Murtazâ ez-Zebîdî gibi bir âlim tarafından üzerine ta'likat yazılmış olması İbn Akîle'nin hadîs ilmindeki yerini göstermektedir*".

⁴⁴ Murâdî, a. g. e., III, 30.

Muhammed b. Akîle, zâhirî ilimlerin yanında bâtın ilmi olan tasavvufu da ihmâl etmemiştir. Çalışmamıza konu edindiğimiz *“İkdu’l-Cevâhir fî Selâsili’l-Ekâbir”* isimli eserinden, onun 18 tarikatten icâzet alacak kadar bu alanda yetkin bir sûfî olduğunu anlıyoruz. Bu tarikatlar; **Hızır** (a.s.)’dan aldığı ve *el-Gaybiyye el-Hızriyye* olarak isimlendirdiği (vr.4b) tarikat ile *Ahmediyye*, *Şuttâriyye*, *Kâdiriyye*, *Şâziliyye*, *Rifâiyye*, *Halvetiyye*, *Nakşebendiyye*, *Çiştîyye*, *Sa’diyye*, *Medyenîyye*, *Ayderûsiyye*, *Sühreverdiyye* ve *Âl-i bâ Alevî* tarikatlarıdır.

Ayrıca bu durum, İbn Akîle’nin bütün ilim adamlarından istifâde etmeyi ihmâl etmediğini ve taassuptan uzak, çok yönlü bir âlim olduğunu da göstermektedir.

İbn Akîle’nin tefsir alanında da eserleri vardır. Ancak kaynaklardan hiçbirisi onun tefsirciliğinden bahsetmemektedir. Bunun çeşitli sebepleri olabilir⁴⁵. Hadisteki şöhretinin tefsirciliğini gölgelemiş olabileceği düşünülebilir ki, bu normaldir. Bir diğer sebep de, tefsir alanında yazdığı eserlerinin nüshaları ilim erbâbının eline ulaşmamış olması ihtimalidir. Tefsirle ilgili eserlerinden *“ez-Ziyâde ve l-İhsân”* ile *“el-Cevherü’l-Manzûm”*’un nüshalarının azlığı, bu olasılığı doğrular mahiyettedir⁴⁶. **Abdulhamid Birışık**, İbn Akîle’nin tefsirciliği hakkında şunları söylemektedir: *“Akîle’nin, ez-Ziyâde ve l-İhsân ile el-Cevherü’l-Manzûm adlı kitapları üzerinde yaptığımız incelemeler ona ‘el-müfessir’ sıfatının verilmemesinin bir talihsizlik olduğunu göstermektedir. Zîrâ, bütün kitapları içerisinde bu iki kitap hacimce daha geniştir. Ve o, tefsir yazan nice müfessirin yazmaya yanaşmadığı ulûmu’l-Kur’ân sahasında kendinden önceki eserlerin en genişini yazmıştır”*⁴⁷.

Onun *el-Cevherü’l-Manzûm* adlı eseri, âyetlerin merfû hadislerle açıklandığı bir Kur’ân tefsirinden daha çok bir hadis kitabı mahiyetindedir⁴⁸.

İbn Akîle târih alanında da eserler vermiştir⁴⁹. Kaynaklar ondan bahsederken *“müerrih”* ifâdesini kullanmaktadırlar⁵⁰. Târih konusundaki en önemli eseri,

⁴⁵ Bkz. Birışık, a. g. t., 20.

⁴⁶ Birışık, a. g. t., 20.

⁴⁷ Birışık, a. g. t., 21.

⁴⁸ Bkz. Birışık, a. g. t., 18.

⁴⁹ Ziriklî, a. g. e., VI, 240; Murâdî, a. g. e., III, 30-31; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 304; Birışık, a. g. t., 44.

⁵⁰ Bkz. Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Ziriklî, a. g. e., VI, 240.

“*Nüshatü'l-vücûd fi'l-ahbâri 'an hâli'l-mevcûd*” adlı kitabıdır. **Zirikli** (ö.1397/1976), onun târih alanında yazdığı “*Lisânü'z-zamân*” isimli bir kitabından bahseder ki, bu kitap “*Nüshatü'l-vücûd*”la aynı kitaptır⁵¹.

İbn Akîle Mûtezile'nin “*halku'l-ef'âl*” görüşüne bir reddiye olmak üzere “*Mantıku'l-fevhâni*”yi yazmıştır⁵². Bu eserinde hayat, ölüm, ruh, cennet, cehennem ve nefhanın keyfiyeti gibi konuları ele almıştır⁵³.

Onun, fıkıh alanında *bey'in* çeşitleri ile alâkalı küçük bir risâleden başka, herhangi bir eseri bulunmamaktadır⁵⁴.

İbn Akîle hayatının çoğunu *Mekke*'de geçirmiştir. Ancak ömrünün sonuna doğru gittiği *Bağdat*, *Şam* ve *Halep*'te ders okutmuş ve icâzet vermiştir. *Bağdat*'ta Hintli sûfi **Seyyid Ali b. Abdullah el-Ayderûs**'un icâzetiyle **Şeyh Kâsım b. Muhammed el-Bağdâdi**'nin elinden Kâdirî şeyhliği hırkası giymiştir (1143/1731)⁵⁵. O, *Şam*'dayken *Çakmakıye Medresesi*'nde hadis ve tasavvuf dersleri vermiştir⁵⁶. Murâdi'nin ifâde ettiğine göre o, *Şam*'da bulunduğu sırada -ki en uzun süreli seyahati bu olsa gerektir- zikir meclisleri de kurmuştur⁵⁷. Yine Murâdi'nin ve Zirikli'nin naklettiği bilgilerden onun *Anadolu*'ya da seyahatte bulunduğunu anlıyoruz, ancak bu konuda tafsilatlı bir bilgi edinemiyoruz⁵⁸.

İslâm dünyasında ilim adamlarının genellikle ilim tahsili için seyahatlere çıkmasının bir gelenek olduğu göz önüne alınırsa, İbn Akîle'nin neden gençlik yıllarında pek seyahat etmediği anlaşılır. Zaten İslâm âleminin ulemâ ve sulehâsı hac için *Mekke*'ye geliyorlardı. Hatta, *Mekke*'den ayrılamamasının sebebi buraya gelen âlimleri bırakamamasıdır desek, yanlış bir şey söylemiş olmayız kanaatindeyiz.

⁵¹ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305.

⁵² Birışık, a. g. t., 24.

⁵³ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306.

⁵⁴ Birışık, a. g. t., 25.

⁵⁵ Birışık a.g.md., DİA, XIX, 304. ayrıca seyahatleri için bkz. Birışık, a. g. t., 8-12.

⁵⁶ Birışık, a. g. t., 8-12; Murâdi, a. g. e., III, 30.

⁵⁷ Murâdi, a. g. e., III, 31.

⁵⁸ Murâdi, a. g. e., III, 31; Zirikli, a. g. e., VI, 240; ayrıca bkz. Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 304.

İbn Akîle 1150/1737 yılında *Mekke*'de vefât etmiş ve *Dârü'l-Akiliyye* diye anılan zâviyesine defnedilmiştir⁵⁹. Onun 930/1524 veya 1149/1736'da öldüğüne dair bilgiler doğru değildir⁶⁰.

Değişik alanlarda yaklaşık doksan kitap ve risâle yazan İbn Akîle⁶¹, ilmî açıdan içinde yaşadığı verimli ortamı çok güzel değerlendirmiştir. Taassuptan uzak bir şekilde dîni ilimlerin hepsi ile ilgilenmiş ve bu alanlarda eserler yazıp kendisini ilim dünyasına kabul ettirmiş çok yönlü bir âlimdir.

1.2. İbn Akîle Döneminde Mekke'de Siyâsi ve Sosyal Durum

Yavuz Sultan Selim 922/1516'da *Merc-i Dâbık* muhârebesiyle *Suriye* ile *Filistin*'i ve 923/1517'de *Ridâniye* muhârebesi ile *Mısır*'ı alıp **Memlûk devletine** son verdikten sonra bu devletin nüfûzu altında bulunan *Mekke* ve *Medine* havâlisi de **Osmanlı hâkimiyetini** tanımıştır⁶². Osmanlılar *Hicaz* bölgesini idareleri altına aldıktan sonra *Mekke* idaresini, Memlûkler devrinde olduğu gibi **Hz. Hasan** (r.a.) sülâlesinden gelen şeriflere bırakmışlardır. Yalnız, bir sene *Mekke*'de, bir sene de *Medine*'de ikâmet etmek üzere *Mısır*'dan gönderilen muhâfız kuvvet bulundurmakla yetinmişlerdir⁶³.

Osmanlı padişahları *Mekke* emirlerine sık sık hil'at gönderip ihsanlarda bulunarak mukaddes topraklardaki âsaiyi sağlamaya ve bölgedeki hâkimiyeti onlar vâsıtasıyla yerleştirmeye çalıştılar⁶⁴. Hac mevsimleri başta olmak üzere *Mekke*'ye ulaşımın güvenlik içinde gerçekleşebilmesi için bedevî saldırılarını önlemeye yönelik tedbirler aldılar. *Haremeyn*'de yaşayan halkın ihtiyaçlarının karşılanmasını öncelikli politika olarak belirlediler⁶⁵.

⁵⁹ Zirikî, a. g. e., VI, 240; Murâdî, a. g. e., III, 31; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Kettâni, a. g. e., II, 608; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304; Birişik, a. g. t.,12.

⁶⁰ Bkz. Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304; Birişik, a. g. t.,12.

⁶¹ Bkz. Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304.

⁶² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Mekke-i Mükerreme Emirleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1972, s.17.

⁶³ Uzunçarşılı, a. g. e., 25.

⁶⁴ M. Sabri Kütükkâşçı, "Mekke, Osmanlı Dönemi", DİA, Ankara 2003, XXVIII, 563.

⁶⁵ M. Sabri Kütükkâşçı, a.g.md., DİA, XXVIII, 563.

Osmanlı, *Haremeyn*'in idaresini *Mekke* emirlerine bırakmakla birlikte burada yaşayan halkın refahı için *Mısır*'ın gelirlerinin bir kısmını buraya tahsis etmişti⁶⁶. Buna ilâve olarak, her yıl 1126/1714 yılına kadar *Mısır*'dan gönderilmiş olan, ancak bu yıldan sonra *İstanbul*'dan gönderilmeye başlanan “*Surre Alayı*”nın⁶⁷ getirdiği altın ve eşya, *Mekke* ve *Medine*'deki belirli kimselere defter mucibince dağıtılırdı⁶⁸.

Muhammed b. Akîle'nin yaşadığı yıllarda *Mekke*'de, şeriflerin *Mekke* emirliği için giriştikleri mücâdelelerden başka kayda değer bir hâdiseye rastlamıyoruz. Kim mücâdeleden galip çıkarsa o, emir oluyor ve devlet de genellikle bu durumu kabulleniyordu⁶⁹.

Mekke genel olarak, Osmanlı idaresi boyunca bazı ufak çaplı olayları saymazsak **Muhammed b. Suûd** ve taraftarlarının ortaya çıkışına kadar sâkin bir dönem geçirmiştir. Vehhâbiliğin aktif faaliyetleri İbn Akîle'nin vefâtından sonraki yıllara rastlar.

1.3. İbn Akîle Döneminde *Mekke*'de Tasavvufî Hayat

Hz. Peygamber'in öncülüğü ile başlatılan ve daha sonra sürdürülen ilmî faaliyetlerle *Mekke*, İslâm dünyasının en önemli eğitim ve kültür merkezlerinden biri hâline gelmişti. Hac ibadeti için İslâm dünyasının değişik bölgelerinden gelen âlimler burada görüşme fırsatı buluyorlardı. Buna bağlı olarak şehrin ilmî hayatı hac mevsiminde büyük canlılık gösteriyordu. *Mekke*'de İslâm'ın erken döneminden itibaren oluşan bu kültürel canlılığın sonucu olarak dîni ilimlerde yetkin âlimlerin yetişmesi, şehri İslâm dünyasının diğer bölgelerinde yaşayan âlimler için bir merkez hâline getirmiştir⁷⁰.

Mekke'de ilim hayatının canlı kalmasında *Mescid-i Harâm*'da kurulan ilim halkaları, kütüphaneler, şehre yerleşen âlimler, ribâtlar, sayıları arttırılan kütüphâne ve

⁶⁶ Uzunçarşılı, a. g. e., 15.

⁶⁷ Surre alayı, Surre-i Hümayun'un (Hac münâsebetiyle Harameyn'e gönderilen para ve hediyeler) *Mekke* ile *Medine*'ye gönderilmesi sebebiyle yapılan merâsim hakkında kullanılan bir tâbirdir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İst. 1993, III, 280.

⁶⁸ Uzunçarşılı, a. g. e., 35.

⁶⁹ Emirlerin mücâdeleleri için bkz. Uzunçarşılı, a. g. e., 85-90; Birışık, a. g. t., 14-16.

⁷⁰ Nebi Bozkurt, M. Sabri Küçükbaşçı, “*Mekke*”, *DİA*, Ankara 2003, XXVIII, 561-562.

medreseler, bunların etrafında canlanan tasavvufî düşünce büyük rol oynamıştır. Abbâsîler döneminin ikinci yarısından itibaren inşâ edilmeye başlanan medreselerin sayısı **Zengîler**, **Eyyûbîler** ve **Memlûkler** zamanında sûratle çoğalmıştır⁷¹.

Osmanlı dönemine gelindiğinde ise, *Mekke* her bakımdan Osmanlı medeniyetinin unsurlarını yansıtan bir merkez durumuna gelmeye başladı. Şehirde padişahlar, hânedân mensupları ve diğer ileri gelenlerle zengin vakıflar sâyesinde idarî binalar, mescidler, medreseler, tekkeler, zâviyeler, ribâtlar, misafirhâneler, imâretler, karantinalar, sıhhiye idareleri ve sebiller yapılmıştır⁷².

Şehirde kültürel canlılığın korunmasında buraya yerleşen âlimler, **Taberî**, **İbnü'z-Zahîre**, **Fâkihî**, **Mürşidî**, **Sincârî**, **Dahlân**, **Sünbül** ve **Abdüşşekûr** gibi birkaç nesil ilimle uğraşan ve evleri birer ilim merkezi olan ailelerin de büyük katkısı olmuştur⁷³. Osmanlı devrinde *Mekke*'de kültürel hayatın canlı kalmasında şehre mücâvir olarak yerleşen ve *Anadolu*, *Şam*, *Mısır*, *Mağrib* ve *Orta Asya*'ya kadar geniş bir yelpazeye mensup olan âlimlerin büyük rolü olmuştur. Osmanlılar miras aldıkları medreselerin ayakta kalmasını sağlamışlar ve onlara yenilerini ilâve etmişlerdir⁷⁴.

İbn Akîle'nin yaşadığı *Mekke* şehri, aklî ve naklî ilimler açısından olduğu kadar tasavvufî hayat bakımından da çok zengin bir şehir idi. **Evliya Çelebi**'nin (ö.1095/1684) *Seyahatnâme*'sindeki, “*işbu 1081 senesi Şevvalinde, cennet kokulu Şam'dan Kâbe-i Şerife gittiğimiz konakları beyan eder*”⁷⁵ şeklindeki sözlerinden 1080/1670'li yıllarda *Mekke*'ye geldiğini anlıyoruz ki, bu da **İbn Akîle**'nin çocukluk ve yetişme çağlarına denk gelmektedir. **Evliya Çelebi** *Mekke*'yle ilgili izlenimlerini anlatırken, 40 tanesi Harem-i Şerif etrafında olmak üzere şehir içinde 176 medrese

⁷¹ Yaptırılan medrese ve külliye için bkz. Nebi Bozkurt, M. Sabri Küçükkaşçı, a.g.md., *DİA*, XXVIII, 562.

⁷² M. Sabri Küçükkaşçı, “*Mekke, Osmanlı Dönemi*”, *DİA*, XXVIII, 566.

⁷³ Küçükkaşçı, a.g.md., *DİA*, XXVIII, 568.

⁷⁴ Medreselerin isimleri için bkz. Aynı yer, 568. Ayrıca **Evliya Çelebi**, “*Harem-i şerif etrafında 40 büyük medrese vardır. Bunlar: Bâb-ı Selâm, Kayıtbay, Dört Süleyman Hân, Fereciyye, Garakiyye, Bâb-ı Ziyâd, Dâvudiyye, İbrâhimiyye, Basatiyye medresesi, Selimiye, Murâdiye, Muhammediye, Hasekiye, Barkukiyye, Ömeriyye, Ümmühâniyye, Emir Hacciye, Sakabaşı, Surre Emîni, Şeyhu'l-Harem, Sokulu Mehmed Paşa, Sinan Paşa medreseleri olup, bunların çoğu, Süleyman Hân zamanında Mimar Sinan ağa yapısıdır*” demektedir. bkz. *Seyahatnâme*, IX, 182-183.

⁷⁵ Çelebi, a. g. e., IX, 113.

ile 78 tekke bulunduğunu ifade eder⁷⁶. **Evliya Çelebi**'nin bizlere aktardığı bu bilgi, İbn Akile'nin hac için *Hicaz*'a gelen meşâyıhtan tarikat almamış olsa bile, 18 tarikat şeyhi ile görüşüp onlardan icâzet almış olmasını kolayca açıklamaya yeter.

Şehirde hac mevsimlerinde dışarıdan gelenlerin barındığı tekke, zâviye ve ribâtlarda ilmî hareketlilik görülmekte; *Kâdiriyye*, *Senûsiyye*, *Nakşendiyye*, *Mevleviyye*, *Rifâiyye*, *Celvetiyye* ve *Şâziliyye* gibi tarikatler şehrin dînî ve kültürel hayatına büyük bir zenginlik katmaktaydı⁷⁷.

Evliya Çelebi, “*bunlardan bilhassa Muallâ'da Hazreti Mevlânâ tekkesi bir İrem bağı gibidir. Havuzlarıyla, fiskiyeleriyle bir mesire yeridir. Bütün Mekke zarifleri buraya gelip zevk ve safâ ederler. Bu tekkeyi Mehmed Hindi-i Lâhorî yapmış ve Konya'da Mevlânâ-zâde Çelebi efendi izniyle şeyhi olmuştur. Fakat bizim zamanımızda Gemci-zâde Ali Ağa-zâde Ferhad Çelebi şeyh idi*” demektedir.

Yine **Evliya Çelebi**'nin bize aktardığı bilgilerden, *Abdulkâdir Geylânî tekkesi*, *Şeyh Ali tekkesi*, *Bâb-ı Horasânî tekkesi*, *Hint pâdişahlarından Celâleddin Ekber tekkesi*, *Seyyid Ahmed Bedevî tekkesi*, *Nakşibend Bahâüddin tekkesi*, *İhrâhim Desûkî tekkesi*, *Hacı Bektaş-ı Veli tekkesi*, *Şeyh İsmâil Celvetî tekkesi* ve *Abdullah Celvetî tekkesi*'nin *Mekke*'nin önemli tekkeleri olduğunu öğreniyoruz⁷⁸.

Mekke'nin Osmanlı dönemindeki nüfus durumu hakkında XIX. yüzyıla kadar resmî bir bilgi bulunmamaktadır. XVI. yüzyılın sonlarında verilen tahsisatlardan şehrin nüfusu 15.000 olarak tahmin edilmektedir. XIX. yüzyıl başlarında ise *Mekke* 40.000 nüfusa sahiptir⁷⁹.

Nüfusun düzenli olarak arttığını düşünürsek, bu rakamların ortalamasını aldığımızda İbn Akile'nin yaşadığı dönemde *Mekke* nüfusunun 25.000 civarında olduğu tahmininde bulunabiliriz. O dönemde nüfusunun 40.000 olduğunu kabul etsek bile, *Mekke*'de 78 tekke bulunması bizlere, ne denli canlı bir tasavvufî hayat olduğu konusunda fikir vermektedir.

⁷⁶ Çelebi, a. g. e., IX, 182-183.

⁷⁷ Kütükaşçı, a.g.md., DİA, XXVIII, 568.

⁷⁸ Çelebi, a. g. e., IX, 183.

⁷⁹ Kütükaşçı, a.g.md., DİA, XXVIII, 566.

1.4. Hocaları⁸⁰

İlmî açıdan çok zengin bir çevrede yaşayan Muhammed b. Akîle çok sayıda hocadan ders almıştır. Hicazlı âlimler yanında hac vesilesiyle *Mekke*'ye gelen ilim adamlarından da faydalanma imkânı bulmuştur. Uzun süre ders aldığı hocaları şunlardır:

1. Ahmed b. Muhammed el-Kattân (ö.1109/1698)⁸¹
2. Hasan b. Ali el-Uceymî (ö.1113/1702)⁸²
3. Ahmed b. Muhammed ed-Dimyâtî (ö.1117/1705)⁸³
4. Abdülcelîl b. Ebi'l-Mevâhib el-Hanbelî (ö.1119/1707)⁸⁴
5. Ebu'l-Mevâhib Muhammed b. Abdülbâkî el-Hanbelî el-Ba'î (ö.1126/1714)⁸⁵
6. Ahmed b. Muhammed en-Nahlî (ö.1130/1717)⁸⁶
7. Abdullah b. Sâlim el-Basrî (ö.1134/1722)⁸⁷
8. İlyas b. İbrâhim el-Kürânî (ö.1138/1726)⁸⁸
9. Tâceddin b. Muhammed ed-Dehhân (?)⁸⁹
10. Sâlim b. Abdullah el-Basrî (ö.1100/1688)
11. Ali el-Mizcâcî el-Mekkî (ö.1100/1688)
12. Muhammed Ekrem b. Şeyh Abdurrahmân el-Müftî (ö.1100/1688)

⁸⁰ Bu başlık altında İbn Akîle'nin hocalarının ve talebelerinin isimlerini ve varsa ölüm tarihlerini vermekle yetineceğiz. İbn Akîle'nin hocaları ve talebeleri konusunda en çok Abdulhamit Birişik'in "*Muhammed b. Akîle ve ez-Ziyâde ve'l-İhsân fî 'Ulûmi'l-Kur'ân'ı*" (26-37) isimli yüksek lisans tezinden faydalandık.

⁸¹ Murâdî, a. g. e., III, 30; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304.

⁸² Murâdî, a. g. e., III, 30; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304.

⁸³ Murâdî, a. g. e., III, 30; Kettânî, a. g. e., I, 337; Ziriklî, a. g. e., II, 205.

⁸⁴ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304; Murâdî, a. g. e., II, 234-238; Ziriklî, a. g. e., III, 276.

⁸⁵ Murâdî, a. g. e., I, 67.

⁸⁶ Murâdî, a. g. e., I, 171, III, 30; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304.

⁸⁷ Ziriklî, a. g. e., IV, 88; Kehhâle, a. g. e., VI, 56; Murâdî, a. g. e., III, 30; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304.

⁸⁸ Murâdî, a. g. e., III, 30; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304.

⁸⁹ Murâdî, a. g. e., III, 30;

13. Abdullah b. Şemseddin el-Attâkî (ö.1108/1697)
14. Mir Alazbeyi el-Muammer (ö.1114/1703)
15. İdris b. Ahmed es-Sa'dî el-Mekkî (ö.1126/1714)
16. Abdullah bâ Alevî el-Haddâd (ö.1132/1720)⁹⁰
17. Muhammed Eslem b. Abdurrahmân es-Süleymânî (ö.1134/1722)
18. Hüseyin b. Abdurrahmân el-Mekkî (?)
19. Muhammed b. Ali el-Ahmedî (?)⁹¹
20. Abdullah b. Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf (?)⁹²
21. Kâsım b. Muhammed el-Bağdâdî (?)⁹³
22. Abdülcevâd el-Mısırî (?)
23. Muhammed Şerif el-Hindî el-Mekkî (?)
24. Abdurrahmân el-Belbî el-Mısırî el-Mekkî (?)
25. Sadreddin Alazbeyi (?)
26. İbrâhim b. Ahmed et-Tâifî (?)
27. Ali el-Yemenî et-Tâifî (?)
28. Abdullah Bedreddin el-Lâhorî el-Medenî (?)
29. Seyyid Ali b. Abdullah el-Ayderûs (?)⁹⁴

1.5. Talebeleri:

Çok sayıda âlimden ders alan İbn Akîle'nin sayılamayacak kadar öğrencisi olmuştur. **Murâdî** bu konuda "*sayılamayacak kadar kişi ondan istifâde etti*" diyerek öğrencilerinin çokluğunu ifade etmek istemiştir⁹⁵.

⁹⁰ Ziriklî, a. g. e., IV, 104;

⁹¹ Kettânî, a. g. e., II, 865.

⁹² Murâdî, a. g. e., IV, 30; Kettânî, a. g. e., II, 865.

⁹³ Murâdî, a. g. e., IV, 30; Kettânî, a. g. e., II, 865.

⁹⁴ Murâdî, a. g. e., III, 30.

1. Abdullah el-Kutb Afifüddin el-Mekkî (ö.1160/1747)⁹⁶
2. Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî (ö.1162/1749)⁹⁷
3. Ebü'l-Mevâhib Mustafa el-Bekrî (ö.1162/1749)⁹⁸
4. Ali b. Ahmed el-Küzberî (ö.1165/1752)⁹⁹
5. Hamid b. Ali el-İmâdî (ö.1171/1758)¹⁰⁰
6. eş-Şihâb Ahmed b. Ali ed-Dimeşkî (ö.1172/1759)¹⁰¹
7. Ali b. Mustafa ed-Debbağ (el-Mikâtî) (ö.1174/1760)¹⁰²
8. Ömer b. Akîl el-Hüseynî el-Alevî (ö.1174/1760)¹⁰³
9. Abdullah b. Hüseyin el-Bağdâdî es-Süveydî (ö.1174/1760)¹⁰⁴
10. Hüseyin b. Tu'me el-Kâdirî (ö.1175/1761)¹⁰⁵
11. Abdurrahmân b. Muhammed el-Küzberî (ö.1185/1772)¹⁰⁶
12. Muhammed b. Sâlih el-Halebî (ö.1187/1773)¹⁰⁷
13. Ebu'l-Hasan Muhammed b. Sâdik es-Sindî (ö.1187/1773)¹⁰⁸
14. Ali b. Ahmed el-Adevî (ö.1189/1775)¹⁰⁹
15. İbrâhim b. Saîd el-Menûfî (ö.1190/1776)
16. Hasan b. Abdullah el-Bahşî (ö.1190/1776)¹¹⁰

⁹⁵ Murâdî, "و أخذ عنه خلافا لا يحد عنده ولا يحدون و انظروا به" ifadesini kullanmıştır. a. g. e., III, 31.

⁹⁶ Zirikî, a. g. e., IV, 77.

⁹⁷ Kettânî, a. g. e., I, 98.

⁹⁸ Kettânî, a. g. e., I, 224; Zirikî, a. g. e., III, 239.

⁹⁹ Murâdî, a. g. e., III, 205.

¹⁰⁰ Murâdî, a. g. e., II, 11; Kettânî, a. g. e., II, 829.

¹⁰¹ Kettânî, a. g. e., I, 133; Kettânî, a. g. e., II, 976.

¹⁰² Kettânî, a. g. e., III, 233.

¹⁰³ Kettânî, a. g. e., II, 972.

¹⁰⁴ Murâdî, a. g. e., III, 84.

¹⁰⁵ Zirikî, a. g. e., III, 52-55.

¹⁰⁶ Kettânî, a. g. e., I, 485.

¹⁰⁷ Murâdî, a. g. e., IV, 50.

¹⁰⁸ Kettânî, a. g. e., I, 149.

¹⁰⁹ Murâdî, a. g. e., III, 206.

17. Abdurrahmân b. Abdullah el-Ba'li (ö.1192/1778)¹¹¹
18. Muhammed Saîd b. Muhammed Emin Safer (ö.1194/1780)¹¹²
19. Muhammed b. Ali el-Guryânî (ö.1195/1781)¹¹³
20. İbrâhim b. Muhammed ez-Zemzemî (ö.1195/1781)
21. Muhammed b. Hasan el-Ahmedî (ö.1199/1785)¹¹⁴
22. Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed es-Selimî (ö.1200/1786)¹¹⁵
23. Abdulhâlik b. Ebî Bekr el-Mizcâcî (ö.1201/1787)¹¹⁶
24. Muhammed Saîd b. Ahmed es-Süveydî (ö.1246/1830)¹¹⁷

1.6. Eserleri

İslâmî ilimlerin her sahasına ilgi duyan ve çeşitli ilimlere dair yaklaşık doksan kitap ve risâle kaleme alan İbn Akîle'nin bu eserlerinden otuz kadarının günümüze kadar ulaştığı bilinmektedir¹¹⁸. Onun tefsirle ilgili iki eseri istisnâ edilirse diğerleri hacimleri yüz varağı pek geçmeyen eserlerdir¹¹⁹.

1.6.1. Tasavvuf ve Ahlâk

1. *'İkdü'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir*: İbn Akîle'nin bizzat icâzet aldığı on sekiz tarîkatın silsilelerini verdiği ve çalışmamızın konusu olan bu kitap hakkında ileride bilgi verilecektir.

¹¹⁰ Murâdî, a. g. e., II, 26-30.

¹¹¹ Murâdî, a. g. e., II, 304; Kettânî, a. g. e., II, 737.

¹¹² Kettânî, a. g. e., II, 986.

¹¹³ Kettânî, a. g. e., II, 885.

¹¹⁴ Kettânî, a. g. e., II, 572.

¹¹⁵ Kettânî, a. g. e., II, 998; Murâdî, a. g. e., III, 219.

¹¹⁶ Murâdî, a. g. e., II, 731.

¹¹⁷ Murâdî, a. g. e., II, 608.

¹¹⁸ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304.

¹¹⁹ Birişik, a. g. t., 38.

2. *Hediyyetü'l-hallâk ile's-sûfiyyeti fi sâiri'l-âfâk*¹²⁰.

Altı bölüm halinde tasavvufun ana ilkelerinin ele alındığı risâlenin bir nüshası Princeton Üniversitesi kütüphânesindedir (Garrett, nr.2867)¹²¹.

3. *el-Esrârü'l-matviyye fi'l-esmâi's-Sühreverdiyye*.

Eserin bir nüshası, Mektebetü'l-Ezher (nr. 335/6)'de bulunmaktadır¹²².

4. *Kesibü'l-envâr fi zikrillâhi'l-azîzi'l-cebhâr*.

1136/1724 yılında telif edilen bir duâ kitabı olup Nûruosmâniye (nr.1864) ve Topkapı Sarayı Müzesi (III. Ahmed, nr. 200) kütüphânelerinde birer nüshası mevcuttur. Yirmi beş bableden oluşan kitap muhtelif yer, zaman ve durumlarda okunacak duâ ve zikirleri içermektedir¹²³.

5. *Fıkhu'l-kulûb ve mi'râcü'l-ğuyûb*¹²⁴.

Cambridge Üniversitesi Kütüphânesinde bir nüshası vardır¹²⁵.

6. *Kurretü'l-'ayn fi beyâni viridi'l-hamîsi ve'l-isneyn*¹²⁶.

Eserin bir nüshası Princeton Üniversitesi kütüphânesindedir (Garrett, nr.2867)¹²⁷

7. *Risâle fi ed'iyeti'l-hac*.

Dört varaktan ibaret olan bu risâlenin Dârtü'l-kütübi'l-Mısriyye'de (Mecâmi', nr. 10) bir nüshası mevcuttur¹²⁸.

8. *Nefehâtü'z-zekiyye fi's-salâti 'alâ hayri'l-berdiyye*.

Kayseri Reşid Efendi Kütüphanesi (nr. 1323)'nde bir nüshası mevcuttur¹²⁹.

¹²⁰ Birışık, a. g. e., 46; Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305; Murâdî, a. g. e., III, 30; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Zirikli, a. g. e., VI, 240.

¹²¹ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305

¹²² Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305.

¹²³ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birışık, a. g. t., 46-47.

¹²⁴ Zirikli, a. g. e., VI, 240; Birışık, a. g. t., 46; Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306.

¹²⁵ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306.

¹²⁶ Murâdî, a. g. e., III, 30; Birışık, a. g. t., 46; Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306.

¹²⁷ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306.

¹²⁸ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306; Birışık, a. g. t., 48.

1.6.2. Tefsir

1. el-Cevherü'l-manzûm fi't-tefsîr bi'l-merfu' min kelâmi Seyyidi'l-mürselîn ve'l-mahkûm¹³⁰.
2. ez-Ziyâde ve'l-ihsân fi ulûmi'l-Kur'ân¹³¹.
3. es-Sırru'l-esrâ fi ma'nâ sübhânellezî esrâ¹³².
4. Hizbü's-sırrı'l-masûn el-müstenbat mine'l-kitâbi'l-meknûn¹³³.

1.6.3. Hadis

1. el-Fevâidü'l-celîle fi müselselâti Muhammed b. Ahmed Akîle¹³⁴.
2. el-Mevâhibü'l-cezîle fi merviyâtı Muhammed b. Ahmed Akîle¹³⁵.
3. Sebetün sağîr¹³⁶.
4. Sened¹³⁷.
5. İcâze¹³⁸.
6. Muhtasar fi'l-hadîs¹³⁹.
7. Arûsü'l-efrâh fi şerhi ma'nâ hadîsi'l-ervâh¹⁴⁰.

¹²⁹ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 306.

¹³⁰ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304; Birişik, a. g. t., 38.

¹³¹ Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 304; Birişik, a. g. t., 38.

¹³² Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birişik, a. g. t., 42.

¹³³ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305.

¹³⁴ Murâdî, a. g. e., III, 30; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Ziriklî, a. g. e., VI, 240; Kettânî, a. g. e., II, 921-922; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birişik, a. g. t., 42.

¹³⁵ Murâdî, a. g. e., III, 30; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Ziriklî, a. g. e., VI, 240; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birişik, a. g. t., 42; Kettânî, a. g. e., II, 607.

¹³⁶ Murâdî, a. g. e., III, 31; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birişik, a. g. t., 44.

¹³⁷ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305.

¹³⁸ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305.

¹³⁹ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305.

¹⁴⁰ Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 306.

1.6.4. Tarih ve Siyer

1. Nüshattü'l-vücûd fi'l-ahbâri 'an hâli'l-mevcûd¹⁴¹.
2. 'Unvânü's-saâde fimâ hassa bihi'n-nebiyyü mine'l-kerâmât ve'l-fezâil kable'l-vilâde¹⁴².
3. Risâle fi mevlidi'n-nebi¹⁴³.

1.6.5. Kelâm ve Akâid

1. el-Mantiku'l-fevhânî ve'l-meşhedü'r-rûhânî fi'l-meâdi'l-insânî¹⁴⁴.
2. Hakîkatü'l-beyân fi cevâbi's-sâil 'ani-d-delîli ve'd-dâl¹⁴⁵.
3. Keşfü'l-işkâl fi mes'eleti'l-ef'âl¹⁴⁶.
4. Feyzû'l-mennân fi ma'nâ leyse fi'l-imbân ebde'û mimmâ kân¹⁴⁷.
5. Keşfü'l-hûbe fi meâni'n-nevbe.
6. el-Kavlü'n-nefis fi'l-cevâb 'an es'ileti iblis¹⁴⁸.

İbn Akîle, bunlardan başka fıkıh alanında "*Risâle tete'alleku bi-bey'i'l-'idde ve'l-emâne ve'l-ikâle*" isimli bey'in çeşitleri hakkında bir risâle yazmıştır. İbn Akîle'nin *Şam, Anadolu ve Irak'a* yaptığı yolculukları anlatan bir seyahatnâmesi bulunduğu kaydedilmektedir¹⁴⁹.

¹⁴¹ Bu eser bazı kaynaklarda "*Lisânü'z-zamân fi ahbâri Seyyidi'l-urbân ve ahbâri ümmetihi mine'l-insi ve'l-cân*" ismiyle geçmektedir. bkz. Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305; Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Zirikî, a. g. e., VI, 240; Birışık, a. g. t., 44.

¹⁴² Kehhâle, a. g. e., VIII, 264; Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birışık, a. g. t., 45.

¹⁴³ Murâdî, a. g. e., III, 30; Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birışık, a. g. t., 45.

¹⁴⁴ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306; Birışık, a. g. t., 47.

¹⁴⁵ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306; Birışık, a. g. t., 47.

¹⁴⁶ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306; Birışık, a. g. t., 47.

¹⁴⁷ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306; Birışık, a. g. t., 47.

¹⁴⁸ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306.

¹⁴⁹ Zirikî, a. g. e., VI, 240; Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 306.

1.7. Tarikatları¹⁵⁰

1.7.1. el-Ğaybiyye el-Hızriyye

İbn Akîle, Şeyh Abdulvahhâb eş-Şaravî'nin (ö.920/1514) *Tabakât*'ı ve İmam Gazâlî'nin (ö.505/1111) *İhyâ'sı* gibi rakâik kitaplarını mütâlaa edip sonunda büyük faydalar elde eder. Bu mütâlaaların devam ettiği bir esnada, Zilhicce'nin onunda, kuşluk vakti, *Mekke*'deki evinde iken üç adam içeri girer ve o adamlardan biri kendisine sarılır. Bu sarılmadan sonra İbn Akîle bütün tasa ve kaygılarından kurtulur. Uzun bir zamandan sonra rüyâsında, o gördüğü adamın Hızır (a.s.) olduğunu öğrenir. İşte İbn Akîle, bu hâdiseyle ilk tarikatını Hızır (a.s.)'dan almış olur (vr.4b-5a).

1.7.2. Bedevîlik (Ahmediyye)

Ahmed Bedevî (ö.675/1276) tarafından kurulan tarikatın adıdır. Mürşidi **Bedreddîn Hasan Mağribî**'dir. Şeyhine intisabından sonraki hayatı *Tanta*'da geçmiştir. Ahmed Bedevî'nin tarikatı, adına nisbetle "*Ahmediyye*", nisbesine izâfetle "*Bedeviyye*", riyâzâtı sırasında dama (sütûh) çıkıp gözleri kor gibi kızarıncaya kadar güneşe bakması sebebiyle "*Sütûhiyye*" olarak bilinmektedir¹⁵¹. Bu tarikat, çeşitli kollara ayrılmaktadır. Müellifin bu tarikattan icâzetli olduğu kollar ve bunların silsileleri şunlardır:

¹⁵⁰ Bu başlık altında İbn Akîle'nin İkdü'l-Cevâhir'de kaydettiği tarikatların silsilelerini, araştırmacılara kolaylık olması açısından bir düzen içinde verdik. Bunu yaparken de tarikatların kurucuları ve bu tarikatların nerelerde yaygın oldukları konusunda kısa bir bilgi vermeyi de uygun gördük. Şahısların ölüm tarihlerini araştırırken, eserde isimler bazen nisbesiyle, bazen künyesiyle, bazen nesebiyle ve arasına da "Ârif" gibi sadece ismiyle zikredildiğinden, kaynaklarda bulduğumuz şahısların aradığımız kişiler olduğundan çoğu zaman emin olamadık. Ölüm tarihleri konusunda, çoğu tabakat ve silsile türü eserlere bakmakla birlikte en çok Hocazâde'nin (ö.1332/1914) *Hadikatü'l-Evliyâ'sı*, Hulvî'nin (ö.1064/1654) *Lemezât-ı Hulviyye'si*, Münâvî'nin (ö.1031/1622) *el-Kevâkibü'd-Dürriyye'si*, Sarı Abdullah Efendî'nin (ö.1071/1661) *Semerâtü'l-Fudâ'sı*, Abdulvahhâb Şa'rânî'nin (ö.973/1563) *Tabakâtü'l-Kübrâ'sı*, Hüseyin Vassâf'ın (ö.1348/1929) *Sefine-i Evliyâ'sı*, Zebidî'nin (ö.893/1488) *Tabakâtü'l-Havâs'sı*, Câmî'nin (ö.898/1492) *Nefâhatü'l-Üns'ü*, Haririzâde'nin (ö.1299/1882) *Tıbyânu Vesâil'i* ve Vicdânî'nin (1864-1939) *Tomar-ı Turuku Âliye'sinden* istifâde ettik.

¹⁵¹ Hasan Kâmil Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, İst. 1998, 253-254. Ayrıca bkz. İbrahim Ahmed Nûreddin, *Hayâtü's-Seyyid el-Bedevî*, Tanta 1369.

1.7.2.1. Şinnâviyye Kolu

1. Muhammed b. Ahmed Akîle
2. Seyyid Muhammed b. Ali b. Ali b. Ahmed el-Ahmedî (?)
3. Şeyh Îsâ eş-Şinnâvî (?)
4. Şeyh Ahmed eş-Şinnâvî el-Abbâsî (?)
5. Ali eş-Şinnâvî (?)
6. Abdulkuddûs eş-Şinnâvî (?)
7. Muhammed eş-Şinnâvî (ö.932/1525)
8. Ahmed el-Batal el-Ahras (?)
9. Ali Ebû Ahmed el-Batal (?)
10. Abdullah el-Eş'as (?)
11. Ömer eş-Şinnâvî es-Sutûhî (?)
12. Ahmed el-Bedevî (ö.675/1276)
13. Abdusselâm b. Beşîş el-Hasenî (ö.625/1228)
14. Ebû Medyen el-Mağribî (ö.594/1198)
15. Ebû Yaizze (?)
16. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
17. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
18. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
19. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
20. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
21. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
22. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
23. Muhammed (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.2.2. Sutûhiyye Kolu

1. Muhammed b. Ahmed Akîle
2. Seyyid Muhammed b. el-Ahmedî (?)
3. Îsâ eş-Şinnâvî el-Fâkihânî (?)
4. Ebu'l-Mevâvib Şeyh Ahmed eş-Şinnâvî (?)
5. Ali eş-Şinnâvî (?)
6. Abdulkuddûs (?)
7. Şeyh Mecdüddîn Sâlih (?)
8. Şeyh Muammer Ahmed b. Aydemir el-Eyyâr (?)
8. Şeyh el-Muammer Ahmed b. Muhlis (?)
9. Ebu'l-Feth b. Ömer b. Muhammed b. Sankar el-Âdili (?)
10. Şeyh Abdurrahmân el-Kebîr es-Sutûhî (?)
11. Şeyh Ahmed el-Bedevî (ö.675/1276)

1.7.2.3. Cevheriyye Kolu

2. Muhammed b. Ahmed Akîle
3. Muhammed b. Ali (?)
4. Şeyh Îsâ eş-Şinnâvî el-Fâkihânî (?)
5. Ebu'l-Mevâvib Şeyh Ahmed eş-Şinnâvî (?)
6. Ali eş-Şinnâvî (?)
7. Abdulkuddûs (?)
8. Şeyh Sâlih (?)
9. Şeyh Şemseddîn İbn-i Battâle (?)
10. Şeyh Abdulvehhâb el-Cevherî (?)
11. Ahmed el-Bedevî (ö.675/1276)

1.7.3. Şüttâriyye Tarîkatı¹⁵²

Şüttâriyye, İmam Ebû Yezid el-'İşkî'ye izâfe olunan İşkîyye tarîkatının bir koludur. Allah'a doğru yolculukta aşılması gereken merhaleleri en kısa zamanda âdeta uçarak aştıkları için bu tarîkata Şüttâriyye denilmiştir.

Hindistan ve Sumatra'da yayılmış olup, Abdullah Şuttâr (ö.818-821/1415-1418)'e nisbet edilmiştir¹⁵³.

1. Muhammed b. Ahmed Akile
2. Seyyid Sa'dullah (?)
3. Seyyid Abdüşşekûr Dâimu'l-Huzûr (?)
4. Şerif Cihincihânî (?)
5. Vecîhuddîn el-Alevî (?)
6. Hacı Hamîd Muhammed Gavs (?)
7. Şeyh Zuhûr Hacı Huzûr (?)
8. Ebû'l-Feth Hidâyetullah Serмест (?)
9. Kâdı eş-Şuttârî (?)
10. Abdullah eş-Şuttârî (ö. 818/1415)
11. Ârif [Muhammed] (?)
12. Âşık [Muhammed] (?)
13. Hudâkûlî Mâverâü'n-Nehravî (?)
14. Ebû Hasan el-Harakâni (ö.425/1033)
15. Ebû Muzaffer Türk (?)
16. Hâce A'râbî Ebû Yezîd 'İşkî (?)

¹⁵² Bu tarîkatın silsilesi diğerlerinin aksine Hz. Peygamber'den başlayarak aşağı doğru verilmiştir. Ancak biz uygulama birliği olması açısından diğerleri ile aynı düzende vermeyi uygun gördük.

¹⁵³ Tahsin Yazıcı, "Şattâriyye", İslam Ansiklopedisi (İA), MEB Basımevi, İst. 1979, XI, 355-356; Louis Massignon, "Tarîkat", İA, XII/1, 1-18. Ayrıca bkz. Gulâm Server, *Hazînetü'l-Asfiyâ*, Taş Basması, Cûnpûr 1893.

17. Muhammed Mağribî Reşid (?)
18. Ebû Yezîd el-Bistâmî (ö.261/874)
19. İmam Câfer es-Sâdık (ö.148/765)
20. İmam Muhammed el-Bâkır (ö.117/735)
21. İmam Zeynu'l-Âbidîn (ö.94/712)
22. İmam Hüseyin eş-Şehîd (ö.61/680)
23. İmam Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
24. Rasûlullah (s.a.v.) (ö.11/632)

1.7.4. Kâdiriyye Tarîkatı

Abdulkâdir Geylânî (ö.562/1166) tarafından kurulmuştur. Geylânî, devrin ilim ve irfan merkezi *Bağdâd*'da tahsilini tamamlamıştır. Hadîs, fıkıh ve edebiyât gibi ilimlerin ardından **Ebu'l-Hayr Muhammed b. Müslim ed-Debbâs** (ö.525/1131) vâsıtasıyla tasavvuf yoluna girmiştir. **Ebû Saîd Mübârek el-Muharrimî** (ö.513/1119) aracılığıyla kendisine şeyhlik hırkası giydirilmiştir. Adına izafetle "*Kâdiriyye*" ve bazen de "*Geylânîyye*" diye anılan tarîkatı, İslâm dünyasının en yaygın tarikatlarından biri hâline gelmiştir. Uzak Doğu'da Endonezya'dan Kuzey Afrika'ya, Sibirya'dan Afrika içlerine kadar yayılmıştır¹⁵⁴.

1. Muhammed b. Ahmed Akîle
2. Seyyid Sa'dullah b. Seyyid Gulâm Muhammed es-Silvânî (?)
3. Seyyid Abdüşşekûr Dâimu'l-Huzûr (?)
4. Şeyh Ebûssuûd Şâh el-İsferâinî (?)
5. Seyyid Ali el-Hüseyinî (?)
6. Seyyid Câfer el-Hüseyinî (?)

¹⁵⁴ Yılmaz, a.g.e., 240-242. Ayrıca bkz. Dilaver Güner, *Abdulkâdir Geylânî -Hayatı, Eserleri, Görüşleri*, İst. 1999; Nassâr Ahmed, *Abdulkâdir el-Ceylânî - Hayâtuhû ve Tasavvufuhû*, (Dr. Tezi), Ezher Üniv. Kahire 1979.

7. Seyyid İbrâhim el-Hüseyinî (?)
8. Seyyid Abdullah el-Hüseyinî (?)
9. Seyyid Abdurrezzâk (?)
10. Seyyid Abdu'l-Kâdir el-Geylânî (ö.561/1166)
11. Ebû Saïd el-Mübârek Ebû'l-Hayr el-Mahzûmî (ö.513/1119)
12. Ebû Hasan Ali el-Kuraşî (ö.486/1093)
13. Şeyh Yusuf et-Tartûşî (ö.447/1055)
14. Ahmed Abdulazîz et-Temîmî (?)
15. Ebû Kâsım Ahmed (?)
16. Ebû Bekr eş-Şiblî (ö.334/945)
17. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
18. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
19. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
20. İmam Ali er-Rızâ (ö.218/833)
21. İmam Musa el-Kâzım (ö.186/802)
22. İmam Câfer es-Sâdık (ö.148/765)
23. İmam Muhammed el-Bâkır (ö.117/735)
24. İmam Zeynu'l-Âbidîn Ali (ö.94/712)
25. İmam'ul-Celil Hüseyin (ö.61/680)
26. İmam Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
27. Muhammed (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.5. Âl-i Bâ Alevî Tarîkatı¹⁵⁵

Alevî oğullarından **Muhammed b. Ali b. Muhammed**'e (ö.653/1255) nisbet edilen tarîkattır. *Hadramut*'ta yaşayan Alevî oğullarının soyu, **Alevî b. Ubeydullah b. Ahmed el-Ureyzî** (ö.VI/XII. asır) vasıtasıyla **Câfer-i Sâdık**'a ulaşır. Ubeydullah'ın oğlu Alevî'ye nisbetle onun soyundan gelenlere **Bâ Alevî** (Benî Alevî, Âl-i Bâ Alevî) denilmiştir¹⁵⁶.

1. Muhammed b. Ahmed Akile
2. Seyyid Abdullah b. Seyyid Ali Bâ Hüseyin es-Sekkâf (?)
3. Seyyid Şerif Ali (?)
4. Bedel Abdullah (?)
5. Seyyid Ali (?)
6. Seyyid Abdullah (?)
7. Seyyid Ahmed (?)
8. Seyyid Ali el-Mekkî (?)
9. Seyyid Hüseyin b. Abdurrahmân (?)
10. Abdurrahmân es-Sekkâf (?)
11. Muhammed Mevla'd-Devile (?)
12. Seyyid Ali (?)
13. Seyyid Alevî (?)
14. Fakîhu'l- Mukaddem Muhammed (?)
15. Seyyid Ali (?)
16. Seyyid Muhammed (?)
17. Seyyid Alevî (?)
18. Seyyid Abdullah (?)

¹⁵⁵ Bu tarîkat, Hz. Ali'den İbn-i Akile'ye kadar babadan oğula geçerek devam etmiştir.

¹⁵⁶ Süleyman Uludağ, "Aleviyye", *DİA*, İst. 1989, II, 370. Ayrıca bkz. Şilli, *el-Meşrebu'r-Revî fi Menâkıbı Benî Alevî*, Kahire 1319.

19. Ahmed (?)
20. Seyyid Şerif İsa (?)
21. Muhammed (?)
22. İmam Ali el-Urayzî (ö.218/833)
23. İmam Câfer es-Sâdık (ö.148/765)
24. İmam Muhammed el-Bâkır (ö.117/735)
25. İmam Zeynu'l-Âbidin (ö.94/712)
26. İmam Hüseyin (ö.61/680)
27. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
28. Rasûlullah (s.a.v.) (ö.11/632)

1.7.6. Nakşbendiye Tarîkatı

Muhammed Bahâuddin Nakşbend Buhârî (ö.791/1389) tarafından kurulmuştur. Çocukluğundan itibaren tasavvuf muhitinde büyülmüştür. Bahâeddin'in sohbet ve irşâd şeyhi **Emir Külâlî** (ö.772/1370), üveysî mürşidi ise **Abdülhâlik Gucdüvânî** (ö.595/1199)'dir. Gucdüvânî, Bahâeddin Nakşbend'den yıllar önce ölmüş olmasına rağmen, aralarında meşreb benzerliği sebebiyle, üveysî bir yakınlık oluşmuştur. Nakşbendiliğin onbir esası Abdülhâlik Gucdüvânî tarafından tanzim edilmiştir. Nakşbendiyye, kurucusu Şâh-ı Nakşbend zamanından itibaren artarak yaygınlık göstermiş; *Türkistan*, *Anadolu* ve *Hindistan*'a kadar uzanan çizgide en yaygın tarikat konumuna yükselmiştir¹⁵⁷.

1. Şeyh Muhammed Akîle
2. Abdullah Bâ Hüseyin es-Sekkâf (?)
3. Şeyh Muhammed Sıddîk (ö.1079/1668)
4. Şeyh Ahmed el-Kâbilî es-Serhindî (ö.1034/1625)

¹⁵⁷ Yılmaz, a.g.e., 256-262. Ayrıca bkz. Necdet Tosun, **Bahâeddin Nakşbend- Hayatı, Görüşleri, Tarîkatı**, İst. 2002.

5. Hâce Muhammed el-Bâkî (ö.1012/1603)
6. Hâcegî el-İmkenegî (ö.1008/1599)
7. Mevlânâ Muhammed Derviş (ö.970/1562)
8. Mevlânâ Muhammed Zâde el-Vahşî (ö.935/1529)
9. Hazreti Hâce Ubeydullah el-Ahrâr (ö.893/1487)
10. Molla Yakup el-Çerhî (ö.851/1447)
11. Muhammed el-Buhârî Nakşibendi (ö.791/1389)
12. Seyyid Mîr Külâl (ö.772/1370)
13. Muhammed Baba es-Semmâsî (ö.755/1354)
14. Hâce Ali er-Râmîtenî (ö.721/1321)
15. Hâce Muhammed Encîr Fağnevî (ö.717/1317)
16. Hâce Ârif Rivegerî (ö.660/1262)
17. Abdulhalik Gücdüvânî (ö.595/1199)
18. Hâce Yusuf el-Hemedânî (ö.535/1140)
19. Şeyh Ebû Ali Farmedî (ö.477/1084)
20. Hazreti Şeyh Ebû Kâsım el-Gürgânî (ö.450/1058)

Şeyh Ebû Kâsım ise bu tarîkatı iki yolla almıştır:

Birinci yol:

21. Şeyh Ebû Hasan el-Harakânî (ö.425/1033)
22. Ebû Yezîd el-Bistâmî (ö.261/874)
23. Câfer es-Sâdık (ö.148/765)

İkinci yol:

21. Şeyh Ebû Osman el-Mağribî (ö.373/983)
22. Şeyh Ebû Ali er-Rûzbârî (ö.322/933)
23. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)

24. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)

25. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)

Ma'rûf el-Kerhî ise iki tarikle almıştır

İlki,

26. İmam Ali er-Rızâ (ö.218/833)

27. İmam Mûsâ el-Kâzım (ö.186/802)

28. İmam Câfer es-Sâdık (ö.148/765)

İkincisi,

26. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)

27. Habîb el-Acemî (ö.120/739)

28. Hasan el-Basrî (ö.110/728)

29. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)

30. Nebî (s.a.v) (ö.11/632)

Hazreti İmam Câfer es-Sâdık da iki tarikle tarîkat almıştır

Birinci yol,

29. Muhammed el-Bâkır (ö.117/735)

30. İmam Zeynu'l-Âbidîn (ö.94/712)

31. İmam Hüseyin eş-Şehîd (ö.61/680)

32. İmam Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)

33. Nebî (s.a.v) (ö.11/632)

İkinci yol

29. Kâsım b. Muhammed b. Ebî Bekr es-Sıddîk (ö.107/725)

30. Selmân-ı Fârisî (ö.35/655)

31. Ebû Bekr es-Sıddîk (ö.13/634)

32. Nebî (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.7. Yemen Kâdiriyye-i Ayderûsiyye Tarîkatı

Zebîdî'ye göre *Ayderûsiyye* tarîkatı, **Ebû Meyden el-Mağribî'ye** (ö.873/1469) nisbet edilen *Medyeniyye* tarîkatının *Yemen* şubesidir. **Harîrîzâde** ise *Ayderûsiyye*'nin kurucusunun **Abdullah b. Ebî Bekr es-Sekrân** (ö.865/1461) olduğunu belirtmekte ve bu tarîkatı *Aleviyye*'nin bir kolu saymaktadır. *Ayderûsiyye*'yi *Kübreviyye*'nin kolu kabul edenler de vardır¹⁵⁸.

Tarîkatın kurucusu **Ebû Bekr b. Abdullah el-Ayderûs Yemen**'in en büyük velîlerinden olup *Aden*'in mânevî koruyucusu kabul edilir¹⁵⁹.

1. Şeyh Muhammed Akîle
2. Seyyid Ali b. Abdullah el-Ayderûs (?)
3. Ahmed b. Abdullah el-Ayderûs (?)
4. Seyyid Abdullah el-Ayderûs (?)
5. Seyyid Ahmed el-Ayderûs (ö.968/1560)
6. Seyyid Hüseyin el-Ayderûs (ö.945/1538)
7. Seyyid Abdullah el-Ayderûs (?)
8. Seyyid Şeyh el-Ayderûs (?)
9. Ebû Bekr el-Ayderûs (ö.909/1503)
10. Şeyh Muhammed b. Ahmed Fadl (?)
11. Şeyh Muhammed b. Mesûd (?)
12. Şeyh Muhammed b. Saîd (?)
13. Şeyh Ahmed er-Rüdâd (ö.821/1418)
14. Şeyh İsmâil el-Cebertî (ö.806/1403)
15. Şeyh Ebû Bekr es-Selâmi (?)
16. Şeyh Muhyiddîn Ahmed b. Muhammed el-Esed (?)

¹⁵⁸ Süleyman Uludağ, "Ayderûsiyye", *DİA*, İst. 1991, IV, 234.

¹⁵⁹ Uludağ, a.g.md., IV, 234. Ayrıca bkz. Abdulkâdir b. Abdullah el-Ayderûsî, *en-Nûrî's-Sâfir 'an Ahbârî'l-Karnî'l-Âşir*, Beyrut 1985.

17. Şeyh Ebû Bekr b. Muhammed Nuaym (?)
18. Şeyh Muhammed b. el-Esedî (?)
19. Ahmed b. Abdullah el-Esedî (ö.589/1193)
20. Şeyh Abdullah b. Ali b. Hasan (?)
21. Şeyh Abdullah b. Ali el-Kâdiri el-Esedî (?)
22. Abdulkâdir el-Geylânî (ö.561/1166)
23. Ebû Saîd el-Mübârek el-Mahzûmî (ö.513/1119)
24. Ebû Hasan Ali el-Kuraşî el-Hakkârî (ö.486/1093)
25. Şeyh Muhammed et-Tûsî (?)
26. Şeyh Abdulvâhid et-Temîmî (ö.425/1034)
27. Ebû Bekr eş-Şiblî (ö.334/945)
28. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
29. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
30. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
31. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
32. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
33. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
34. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
35. Muhammed (s.a.v)

1.7.8. Kâdiriyye Tarîkatı

2. Şeyh Muhammed b. Akîle
3. Şeyh Hüseyin b. Abdurrahîm el-Mekkî (?)
4. Muhammed Sâdık b. Abdullah el-Cunpûrî (?)
5. Şeyh Muhammed Kâsım

6. Seyyid Abdulfettâh (?)
7. Garîbullah (?)
8. Şeyh İlahdâr (?)
9. Abdulkâdir el-Geylânî (ö.561/1166)

1.7.9. Kâdiriyye Tarîkatı

2. Şeyh Muhammed b. Akîle (?)
3. Seyyid Abdullah b. Seyyid Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf bâ Alevî (?)
4. Şeyh Sıddîk es-Serhindî (?)
5. Muhammed Mâsum (ö.1079/1668)
6. Şeyh Ahmed b. Abdulahad el-Kâbilî (ö.1034/1625)
7. Şah İskender (?)
8. Şah Kemâl el-Ârif (?)
9. Şah Fudayl (?)
10. Seyyid Hüdarrahmân (?)
11. Şemseddin el-Ârif (?)
12. Huda'r-Rahmân b. Seyyid Hasan (?)
13. Şemseddin es-Sahrâvî (?)
14. Seyyid Ukeyl (?)
15. Seyyid Bahâeddin (?)
16. Seyyid Abdulvehhâb (ö.590/1194)
17. Seyyid Şerafeddin el-Kattâl (?)
18. Şah Abdurrezzâk (?)
19. Seyyid Muhyiddin Muhammed Şah Abdulkâdir el-Geylânî (ö.561/1166)
20. Şah Ebû Salih (?)

21. Seyyid Musa Cengidost (?)
22. Seyyid Abdullah (?)
23. Seyyid Yahya ez-Zâhid (?)
24. Şah Mûsâ Mûris (?)
25. Seyyid Dâvud el-Mûris (?)
26. Şah Musa el-Cûn (?)
27. Şah Abdullah el-Mahd (?)
28. Hasan el-Müsnâ (?)
29. İmam Hasan¹⁶⁰ (ö.50/670)
30. Ali el-Mürtezâ ve
29. Fâtımatu'z-Zehrâ (ö.41/661)
31. Hz. Muhammed

1.7.10. Çiştîye Tarîkatı

Muînüddin Hasan Çiştî (ö.633/1236) tarafından kurulmuştur. Çiştî lakabı şeyhi **Ebû İshâk Şâmî'nin** *Herat* yakınlarında yerleştiği "*Çişt*" köyüne nisbetledir. Devrin tanınmış şeyhleri **Abdulkâdir Geylânî**, **Ebu'n-Necib Sühreverdi** ve **Necmeddin Kübrâ** ile görüşmüştür. Uzun süre *Çişt*'te kaldıktan sonra *Ecmer*'de ölmüştür.

Çiştîye *Hindistan* bölgesinin ilk ve en yaygın tarikatıdır. *Hindistan*, *Pakistan* bölgesinin İslâmlaşmasında olduğu gibi, oradaki müslümanların mânevî hayatında da mühim bir yeri vardır¹⁶¹.

1. Şeyh Muhammed b. Akile

¹⁶⁰ İmam Hasan, Ali el-Mürtezâ ve Fâtımatu'z-Zehrâ'dan icâzet almıştır.

¹⁶¹ Yılmaz, a.g.e., 247-248. Ayrıca bkz. K. A. Nizami, *Târih-i Meşâyih-i Çişt*, Delhi 1953; Eşref Ali Sanevî, *es-Sünnetü'l-Cilîyye fi'l-Çiştîyyeti'l-'Aliyye*, Delhi 1351.

2. Seyyid Abdullah b. Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf (?)
3. Şeyh Muhammed Sıddîk (?)
4. Şeyh Muhammed Mâsum (ö.1079/1668)
5. Şeyh Ahmed b. Abdulahad el-Kâbilî (ö.1034/1625)
6. Şeyh Abdulahad (ö.1007/1598)
7. Şeyh Rükneddîn (ö.953/1546)
8. Şeyh Abdülkuddûs el-Karnevî (ö.944/1538)
9. Şeyh Muhammed Ârif (?)
10. Şeyh Ahmed Abdulhak (?)
11. Şeyh Celâleddîn (?)
12. Şeyh Şemseddîn (?)
13. Şeyh Alâaddîn Ali b. Ahmed es-Sâbir (ö.690/1291)
14. Mesûd Şekergenç (?)
15. Bahtiyâr el-Üveysî el-Kâkî ed-Dihlevî (ö.633/1236)
16. Hâce Muînü'd-din es-Sencerî el-Çiştî el-Ecmîrî (ö.633/1235)
17. Şeyh Osman el-Harûnî (ö.617/1220)
18. Hacı Şerif er-Rindevî (?)
19. Şeyh Mevdûd el-Çiştî (ö.527/1132)
20. Şeyh Ebû Yusuf el-Çiştî (ö.459/1067)
21. Şeyh Ebû Muhammed el-Çiştî (ö.411/1021)
22. Şeyh Ebû İshâk eş-Şâmî (ö.329/941)
23. Şeyh Ali ed-Dineverî (ö.298/911)
24. Şeyh Hübeyre el-Basrî (ö.287/900)
25. Şeyh Hüzeyfe el-Mer'aşî (ö.276/890)
26. Sultan İbrâhim b. edhem (ö.161/777)

27. Cemâleddin Fudayl b. İyâz (ö.187/802)
28. Şeyh Abdolvâhid b. Zeyd (ö.177/793)
29. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
30. Ali el-Mürtezâ (ö.40/660)
31. Hz. Nebî (s.a.v.) (ö.11/632)

1.7.11. Halvetiyye Tarîkatı

Ebû Abdullah Sirâcüddin Ömer b. Ekmelüddin Halvetî (ö.800/1397) tarafından kurulmuştur. Ömer Halvetî'nin şeyhi amcası **Kerîmüddin Halvetî**'dir. Tarîkatın pîri Ömer Halvetî, halvete büyük önem verdiği için hattâ kırk defa erbaîn (halvet) çıkardığı rivâyet edildiğinden, bu yola "*Halvetiyye*" adı verilmiştir. Tarîkatın *Kafkasya* ve *Anadolu*'da yayılmasına öncülük eden "*Pîr-i sâni*" ünvanının sahibi **Seyyid Yahya Şirvânî**'dir (ö.868/1464). Halvetiyye *İran*'da doğmuş bir tarikat olmasına rağmen, Osmanlı döneminde *İstanbul*, *Anadolu* ve *Balkanlar*'ın en yaygın tarikatıdır. Halvetiyye'nin otuzdan fazla şubesi vardır. Ancak bu şubeler genellikle şu dört anakolda toplanır: *Rûşeniyye*, *Cemâliyye*, *Ahmediyye* ve *Şemsiye*¹⁶².

1. Şeyh Muhammed b. Akîle
2. Şeyh Hüseyin (?)
3. Şeyh Muhammed el-Bahşi (ö.1098/1687)
4. İhlâs b. Nâsiru'd-din es-Sıddikî (?)
5. Şeyh Kaya el-Antâbî (?)
6. Şah Velî b. İdris el-Askerî el-Antâbî (?)
7. Şeyh Rûm Kal'î (?)
8. Şeyh Yâkup el-Antâbî (?)

¹⁶² Himmet Konur, İbrâhîm Gülşenî, *Hayatı, Eserleri, Tarîkatı*, İst. 2000, 28-29; Yılmaz, a.g.e., 260-262. Ayrıca bkz. Rahmi Serin, *İslâm Tasavvufunda Halvetîlik ve Halvetîler*, İst. 1984; Muhammed el-Mekkî, *en-Nefhatü'r-Rahmâniyye fî Menâkibi Ricâli'l-Halvetiyye*, İst. 1327.

9. Hamîd ed-Daredevî (?)
10. Şeyh Cemâleddîn el-Aksarâyî (ö.899/1494)
11. Şeyh Pîr Muhammed el-Erzincânî (ö.869/1464)
12. Seyyid Yahyâ eş-Şîrvânî el-Bâkûvî (ö.868/1464)
13. Sadreddîn Pîr Ömer el-Halvetî (ö.860/1455)
14. Şeyh İzzeddîn eş-Şîrvânî (ö.855/1451)
15. Şeyh Ebû Mîrem el-Halvetî (ö.812/1410)
16. Şeyh Pîr Ömer el-Halvetî (ö.800/1397)
17. Şeyh Ahî Muhammed el-Halvetî (ö.780/1378)
18. Şeyh İbrâhim ez-Zâhid el-Geylânî (ö.705/1305)
19. Cemâleddîn ez-Zâhid et-Tebrîzî (?)
20. İzzeddîn Muhammed et-Tebrîzî (?)
21. Şeyh Rûkneddîn en-Necâşî (?)
22. Kutbüddîn el-Ebherî (ö.622/1225)
23. Ebû'n-Necîb Abdulkâhir es-Sühreverdî (ö.563/1168)
24. Şeyh Ömer el-Bekrî (ö.487/1094)
25. Şeyh Muhammed el-Askerî (?)
26. Kâdı Vahîdüddîn el-Bekrî (?)
27. Şeyh Ebû Muhammed Ameviyye (?)
28. Esved ed-Dineverî (?)
29. Mimsâd ed-Dineverî (ö.299/911)
30. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
31. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
32. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
33. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)

34. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
35. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
36. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
37. Muhammed (s.a.v)

1.7.12. Nakşbendiyye Tarîkatı

2. Muhammed b. Akile
3. Ahmed b. Muhammed en-Nahlî (ö.1130/1717)
4. Seyyid Mir Geylân b. Mahmud el-Belhî el-Hüseynî en-Nakşibendî (?)
5. Molla Muhammed Arap el-Belhî (?)
6. Hazreti Kûşuber Ğânî (?)
7. Molla Hûred Hâceġî el-Azîz (?)
8. Molla Hâceġî el-Kâsânî (?)
9. Hazreti Mevlânâ el-Kâdi (?)
10. Ubeydullah Hoca Ahrâr (ö.893/1487)
11. Yâkup el-Çerhî (ö.851/1447)
12. Bahâuddin Nakşibendî (ö.791/1389)
13. Seyyid Mir Kûlâl (ö.772/1370)
14. Muhammed Baba es-Semmâsî (ö.755/1354)
15. Ali er-Râmîtenî (ö.721/1321)
16. Muhammed Encîr Faġnevî (ö.717/1317)
17. Ârif er-Rîveġerî (ö.660/1262)
18. Cihân Abdulhâlik el-Gücduvânî (ö.595/1199)
19. Yusuf el-Hemedânî (ö.535/1140)
20. Ebû Ali el-Farmedî (ö.477/1084)

21. Ebû Kâsım el-Gürgânî (ö.450/1058)

Şeyh Ebû Kâsım ise bu tarîkatı iki yolla almıştır

Birinci yol:

22. Şeyh Ebû Hasan el-Harakânî (ö.425/1033)

23. Ebû Yezîd el-Bistâmî (ö.261/874)

24. Câfer es-Sâdık (ö.148/765)

İkinci yol:

21. Şeyh Ebû Osman el-Mağribî (ö.373/983)

22. Şeyh Ebû Ali er-Ruzbârî (ö.322/933)

23. Ebû Kâsım Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)

24. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)

25. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)

Ma'rûf el-Kerhî ise iki tarikle almıştır

İlki,

26. İmam Ali er-Rızâ (ö.218/833)

27. Mûsâ el-Kâzım (ö.186/802)

28. Câfer es-Sâdık (ö.148/765)

İkincisi,

26. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)

27. Habîb el-Acemî (ö.120/739)

28. Hasan el-Basrî (ö.110/728)

29. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)

30. Nebî (s.a.v) (ö.11/632)

Hazreti İmam Câfer es-Sâdık da iki tarikle tarikat almıştır

Birinci yol,

29. Muhammed el-Bâkır (ö.117/735)
30. İmam Zeynu'l-Âbidîn (ö.94/712)
31. İmam Hüseyin eş-Şehîd (ö.61/680)
32. İmam Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
33. Nebî (s.a.v) (ö.11/632)

İkinci yol

29. Kâsım b. Muhammed (ö.107/725)
30. Selman-ı Fârisî (ö.35/655)
31. Ebû Bekr es-Sıddîk (ö.13/634)
32. Nebî (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.13. Medyeniyye-i Aleviyye Tarikatı

Ebû Medyen Şuayb b. Hüseyin'e (ö.594/1198) nisbet edilen bir tarikattır. *Şuaybiyye* olarak da anılan *Medyeniyye*, *Kuzey Afrika*'da ortaya çıkan ilk tarikat olup başta *Şâziliyye* olmak üzere bu coğrafyada görülen diğer tarikatlar üzerinde etkili olmuştur.

Kuzey Afrika'dan sonra *İç ve Orta Afrika* ile *Ortadoğu*'ya kadar yayılan *Medyeniyye*, zamanla başta *Şâziliyye* ve *Senûsiyye* olmak üzere diğer tarikatlar içerisinde erimiş ve XIX. yüzyıla gelindiğinde mensupları yok denecek kadar azalmıştır¹⁶³.

1. Muhammed b. Akile

¹⁶³ Dilaver Güter, "Medyeniyye", *DİA*, Ankara 2003, XXVIII, 348. Ayrıca bkz. Âmir en-Neccâr, *et-Turuku's-Sûfiyye fî Mısır*, Kahire, trs; Abdulhalim Mahmut, *Ebû Medyen el-Gavs*, Kahire, trs; Abdurrahman Bedevî, *Ebû Medyen ve İbn 'Arabî*, Kahire 1969.

2. Abdullah bâ Alevî el-Haddâd (ö.1132/1720)
3. Muhammed b. Alevî (?)
4. Abdullah b. Ali (?)
5. Abdullah el-Ayderûs (?)
6. İbnu Abdullah b. Şeyh el-Ayderûs (ö.990/1582)
7. Ebû Bekr b. Abdullah b. Ebî Bekr el-Ayderûs (ö.914/1508)
8. Abdullah b. Ebî Bekr (?)
9. Ebû Bekr es-Sekerân b. Abdurrahmân es-Sekkâf (ö.865/1461)
10. Muhammed Mevla'd-Devîle (?)

11. Seyyid Ali (?)
12. Seyyid Alevî (?)
13. Muhammed b. Ali Fakîhü'l-Mukaddem (?)

Üstâz Fakîhü'l-Mukaddem, iki tarikke tarîkatı almıştır:

İlki, baba ve dedelerinden gelen tariktir:

14. Seyyid Ali (?)
15. Seyyid Muhammed (?)
16. Seyyid Ali Hâli' Kasem (?)
17. Seyyid Alevî (?)
18. Muhammed (?)
19. Seyyid Alevî (?)
20. Seyyid Ubeydullah (?)
21. Seyyid Ahmed (?)
22. Şerif İsbâ (?)
23. Seyyid Muhammed (?)
24. İmam Ali el-Urayzî (ö.218/833)

25. Câfer es-Sâdık (ö.148/765)
26. Muhammed el-Bâkır (ö.117/735)
27. İmam Ali Zeyne'l-Âbidîn (ö.94/712)
28. İmam Hüseyin b. Ali (ö.61/680)
29. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
30. Rasûlullah (s.a.v) (ö.11/632)

İkinci tarikte ise

14. Şuayp b. Hüseyin Ebû Medyen (ö.594/1198)
15. Şeyh Abdullah b. Ali el-Mağribî (?)
16. Abdurrahmân el-Mak'ad b. Muhammed el-Hadramî (?)

Sonra el-Mağribî,

15. Şeyh Ebû Medyen (ö.594/1198)
16. Ebû Yaizze (?)
17. Nûreddin Ebû Hasan Ali b. Hırzîhim (?)
18. Kâdı Ebû Bekr Muhammed b. Abdullah el-Meâfirî (?)
19. İmam Gazâlî (ö.505/1111)
20. İmamu'l-harameyn Abdulmelik (?)
21. Ebû Muhammed Abdullah b. Yusuf el-Cüveynî (?)
22. Ebû Talip el-Mekkî (ö.386/996)
23. Ebû Bekr eş-Şiblî (ö.334/945)
24. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
25. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
26. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
27. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
28. Habîb el-Acemî (ö.120/739)

29. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
30. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
31. Rasûlullah (s.a.v) (ö.11/632)

Şeyh Ebû Medyen, iki tarikte daha icâzet almıştır:

Birincisi;

15. Şeyh Ebû Yaizze (?)
16. Ebû Şuayb Eyüp b. Saîd ed-Duhâcî (?)
17. Abdulcelil b. Bahdâ (?)
18. Ebû Fadl el-Cevherî (?)
19. Abdullah el-Hüseynî el-Cevherî (?)
20. Ebû Hüseyin Ahmed b. Muhammed en-Nûrî (ö.295/908)
21. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
22. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
23. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
24. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
25. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
26. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
27. Rasûl-i Sâdık (s.a.v) (ö.11/632)

İkincisi;

15. Ebû Bekr et-Tartûşî (?)
16. Nebâşî (?)
17. Ebû Ğâlib Sâlim el-Mağribî¹⁶⁴ (?)
18. Ebû Amr Muhammed b. İbrâhim ez-Zeccâcî (ö.348/959) ve
18. Ebû Yâkup en-Nehrecûrî (ö.330/941)

¹⁶⁴ Ebû Ğâlib Sâlim el-Mağribî, Ebû Amr Muhammed b. İbrâhim ez-Zeccâcî ve Ebû Yâkup en-Nehrecûrî'den hırka giymiştir.

19. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
20. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
21. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
22. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
23. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
24. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
25. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
26. Rasûl-i Sâdık (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.14. Sühreverdîyye Tarîkatı

Ebû Hafs Ömer Sühreverdî'nin (ö.632/1234) kurduğu tarîkattir. Ebû Hafs, *İran*'ın *İrak-ı acem* bölgesinde *Zencan*'a bağlı *Sühreverd* kasabasındandır. *Bağdâd*'da amcası **Ebû'n-Necîb** (ö.563/1168)'den seyr u sülûk görmüştür. Tarîkatların kurulup yaygınlaştığı dönemde yaşayan Sühreverdî, çağdaşı **Abdulkâdir Geylânî** gibi tarîkat pîrleriyle, **İbn Arabî** (ö.638/1240) ve **İbnu'l-Fârîd** (ö.636/1238) gibi tasavvuf ricâliyle görüşmüştür.

Sühreverdîyye, kurucusunun hayatında *İrak*, *Suriye* ve *İran*'da, vefâtından sonra da *Türkistan*, *Hindistan* ve *Anadolu*'da yayılmıştır¹⁶⁵.

1. Muhammed b. Akile
2. Tâceddin b. Ahmed ed-Dehhân (?)
3. Ali bâ Ömer el-Alevî (?)
4. Ukayl b. İmrân bâ Ömer el-Alevî (?)
5. Abdullah b. Ali Sâhibü'l-Vaht (?)

¹⁶⁵ Yılmaz, a.g.e., 245-246. Ayrıca bkz.. Qamaru'l-Huda, *The Sufi Order of Shaikh Ebu Hafs Umar al-Suhrawardi and The Transfer of Suhrawardiyya Religious Ideology to Multan*, (Dr. Tezi), Dan. Michael G. Morony, Universty of California, Los Angeles 1998. Bu eser, “*Şihâbeddin Ömer Sühreverdî Hayatı, Eserleri, Tarîkatı*” adı ile dilimize çevrilmiştir. (çev. Tahir Uluç, İnsan Yay., İst. 2004).

6. İbn-i Abdullah el-Ayderûs (?)
7. Abdullah b. Şeyh el-Ayderûs (?)
8. Ebû Bekr b. Abdullah el-Ayderûs (?)
9. Cemâleddîn Muhammed Fazl (?)
10. Şeyh Muhammed b. Mesûd Ebû Şukeyl (?)
11. Şeyh Ahmed er-Rûdâd (ö.821/1418)
12. İsmâil el-Cebertî (ö.806/1403)
13. Muhammed b. Ebî Bekr ed-Dücâi (?)
14. Burhân el-Alevî (?)
15. Radiyüddîn et-Taberî (?)
16. Kemâleddîn Muhammed b. Ömer el-Kastalânî (?)
17. Şihâbuddîn es-Sühreverdî (ö.632/1234)
18. İbnü'n-Necîb (ö.563/1168)
19. Kâdı Vecihüddîn Ömer b. Muhammed b. Abdullah Ameviyye¹⁶⁶ (?)
20. Muhammed b. Abdullah ve (?)
20. Şeyh Ferec ez-Zencânî (ö.457/1064)

Muhammed b. Abdullah

21. Ahmed el-Esved ed-Dineverî (?)
22. Mimsâd ed-Dineverî (ö.299/911)
23. Ebû Abbâs en-Nihâvendî (?)
24. Abdullah b. Hanîf (?)
25. Ebû Muhammed Rûveym (ö.303/915)
26. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
27. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)

¹⁶⁶ Kâdı Vecihüddîn Ömer b. Muhammed b. Abdullah Ameviyye, Muhammed b. Abdullah ve Şeyh Ferec ez-Zencânî'den hırka giymiştir.

28. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
29. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
30. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
31. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
32. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
33. Rasûlullah (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.15. Şâziliyye Tarîkatı

Ebû'l-Hasan Şâzilî tarafından kurulmuştur. Ebu'l-Hasan Ali b. Abdullah eş-Şâzilî 593/1196'da *Afrika*'da *Tunus*'un *Cebel-i Zafrân* mevkiinde *Şâzile* denilen yerde doğdu. Şâzilî nisbesini buradan almıştır. **Abdüsselâm b. Beşîş**'ten (ö.625/1228) tasavvuf ve tarikat terbiyesi görmüştür.

Şâziliyye'nin en yaygın olduğu bölgeler *Cezair*, *Tunus*, *Fas*, *Mısır* ve diğer bazı *Afrika* ülkeleridir. Bugün *Mısır*'da en yaygın tarikat Şâziliyye'dir¹⁶⁷.

1. Muhammed b. Akile
2. Ahmed b. Muhammed en-Nahlî (ö.1130/1717)
3. Muhammed b. Alâaddîn el-Bâbilî (?)
4. Sâlim es-Sühreverdî (?)
5. Necm el-Ğayzî (?)
6. Kâdı Zekeriyâ (?)
7. el-'Izz Abdurrahîm b. el-Ferrât (?)
8. et-Tâc Abdulvehhâb b. Ali es-Sübki (?)
9. et-Takî Ali b. Abdulkâfi es-Sübki (?)

¹⁶⁷ Yılmaz, a.g.e., 248-251. Ayrıca bkz.. M. Salim Güven, **Ebû'l-Hasan Şâzilî ve Şâziliyye**, (Dr. Tezi), Dan. H. Kamil Yılmaz, Marmara Üniversitesi, İst. 1999; Abdullah Abdurrezzâk İbrahim, **Edvâu 'ala't-Turuki's-Sûfiyyeti fi'l-Kârretü'l-İfrikîyye**, Kahire 1989.

10. Taceddîn b. Atâullah (?)
11. Ebû Abbâs b. Ömer el-Mürsî (ö.686/1287)
12. Ebû Hasan eş-Şâzîlî (ö.656/1258)
13. Abdüsselâm b. Beşîş (ö.625/1228)

1.7.16. Sa'diyye Tarîkatı

Rıfâiyye'nin Suriye kolu olup Sa'deddin el-Cibâvî (ö.736/1335)'ye nisbet edilmiştir. Sa'diyye veya Cibâviyye, adını Cibâ'lı (Havrân ile Şam arasında) olan kurucusu Sa'deddin el-Cibâvî'nin isim veya nisbesinden alan tarîkattır. Mısır ve Türkiye'de de yayılmıştır. Bu tarîkat hakkında en geniş mâlûmatı Gümüshânevî'nin (ö.1311/1893) Câmî'u'l-Usûl'ü vermektedir¹⁶⁸.

1. Muhammed b. Akile
2. Hüseyin b. Abdurrahîm (?)
3. Şeyh İbrâhim (?)
4. Şeyh İsmâil (?)
5. Şeyh Mustafa es-Sa'dî (?)
6. Şeyh Yunus (?)
7. Şeyh Mezîd (?)
8. Yunus el-Kebîr eş-Şeybânî (ö.616/1219)
9. Ebû Meyden (ö.594/1198)
10. Saîd el-Endülüsi (?)
11. Ebü'l-Berekât (?)
12. Ebü'l-Bekâ (?)

¹⁶⁸ D.S. Margolouth, "Sa'diyye", İA, X, 44-45. Bkz. Ahmed Ziyâeddin Nakşebendî Gümüshânevî, **CÂMİÜ'L-USÛL el-Evliyâ ve Evsâfuhüm**, thk. Edip Nasreddin, Müessesetü'l-İntişârî'l-Arabî, Beyrut 1997. Bu eser Rahmi Serin tarafından "Veliler ve Tarikatlarda Usûl" ismiyle tercüme edilmiştir (Pamuk yayınları, İst. 1977).

13. Ebû Bekr Tâcu'l-Ârifin (?)
14. Ebû Bekr Şeyh es-Süleyh (?)
15. Ebû'l-Kâsım el-Vekân (?)
16. Ebû'l-Kâsım el-Kârhanî (?)
17. Ebû Osman el-Mağribî (ö.373/983)
18. Ebû Ali el-Kâzım (?)
19. Ali el-Kâtip (ö.321/933)
20. Ebû Bekr eş-Şibli (ö.334/945)
21. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
22. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
23. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
24. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
25. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
26. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
27. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
28. Rasûlullah (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.17. Rıfâiyye Tarikatı

Ahmed b.Ali el-Mekkî b. Yahyâ er-Rıfâî (ö.578/1183) tarafından kurulmuştur. Ahmed Rıfâî Seyyid-nesebdır. Mürşidi **Ali el-Vasıtî el-Kuraşî**'dir. Ahmed Rıfâî'nin bazen *Batâihiyye*, bazen *Ahmediyye* ama daha çok *Rıfâiyye* diye anılan tarikatı, *Kâdirîlik* ve *Yesevîlik*'ten sonra kurulan ilk tarikat sayılmaktadır. Rıfâiyye, Ahmed Rıfâî'den sonra genellikle *Ortadoğu*, *Anadolu* ve *Balkanlar*'da yayılmıştır¹⁶⁹.

¹⁶⁹ Yılmaz, a.g.e., 244-245; Selçuk Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, Marmara Üniv. İlahiyat fak. Vakfı Yay. Nu.82, İstanbul 1997, s.439. Ayrıca bkz. Mustafa Tahralı, *Ahmad al-Rıfâ'i (512-*

1. Muhammed b. Akile
2. Ali b. Abdullah el-Ayderûs (?)
3. Ahmed b. Abdullah el-Ayderûs (?)
4. Abdullah el-Ayderûs (?)
5. Ahmed el-Ayderûs (ö.968/1560)
6. Hüseyin el-Ayderûs (?)
7. Abdullah el-Ayderûs (ö.945/1538)
8. Şeyh el-Ayderûs (?)
9. Ebû Bekr el-Ayderûs (ö.909/1503)
10. Cemâleddîn Muhammed b. Ahmed Fazl (?)
11. Cemâleddîn Muhammed b. Mesûd Ebû Şukeyl el-İnsârî (?)
12. Şihâbuddîn Ahmed er-Rüdâd (ö.821/1418)
13. İsmâil b. İbrâhim el-Cebertî (ö.806/1403)
14. Muhammed b. Ebî Bekr ed-Dücâî (?)
15. Burhâneddîn el-Alevî (?)
16. Şerif Muhammed b. Hasan es-Semerkindî (?)
17. Hüseyin b. Ahmed er-Rifâî (?)
18. Ahmed er-Rifâî (?)
19. Tâceddîn Muhammed
20. Ahmed b. Abdurrahîm er-Rifâî (?)
21. Muhammed (?)
22. Muhyiddin İbrâhim el-A'rab b. Ali (?)
23. Mümehhidüddîn bi'l-bevâşir Abdurrahîm (?)

578/1118-1182) Sa Vie, Son Oeuvre et sa Tariqa, (Dr. Tezi), Dan. Charles Pellat, Academie de Paris
Universite 'de la Sorbonne Nouvelle Paris III, Paris 1973; Abdülkerîm b. Muhammed er-Rifâî el-
Kazvinî, Sevâdü'l-'Ayneyn fî Menâkıbî'l-Gavs Ebi'l-'Alemeyn, Kahire 1301.

24. Muhammed (?)
25. Muhyiddin İbrâhim el-A'rab b. Ali (?)
26. Seyfu'd-Devle Ali b. Osman (?)
27. Ahmed b. Ebî Hasan er-Rıfâî (ö.578/1183)
28. Mansûr er-Rıfâî (?)
29. Ali b. Abdulkâdir el-Vâsıtî (?)
30. Fazl b. Kâmih (?)
31. İbnu Ali Gulâm b. Berekât (?)
32. Ali b. el-Baznârî (?)
33. Mümlî el-Acemî (?)
34. Şiblî (ö.334/945)
35. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)
36. Seriy es-Sekatî (ö.251-253/865-867)
37. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
38. Dâvud et-Tâî (ö.162/778)
39. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
40. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
41. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
42. Rasûlullah (s.a.v) (ö.11/632)

1.7.18. Kâdiriyye Tarîkatı

2. Muhammed b. Akile
3. Kâsım b. Muhammed el-Bağdâdî er-Rûmî (?)
4. Ali b. Seyyid Yahyâ el-Geylânî (?)
5. Şeyh İbrâhim (?)

6. Şeyh Şerafeddîn (?)
7. Şeyh Celâleddîn (?)
8. Şihâbuddîn Ahmed (?)
9. Cemâleddîn Abdullah (?)
10. Şemseddin Ebû'l-Vefâ (?)
11. Şihâbuddîn Ahmed (?)
12. Şeyh Kâsım (?)
13. Şeyh Abdulbâsit (?)
14. Şihâbuddîn Ebû'l-Abbâs Ahmed (?)
15. Şeyh Bedreddin Hasan (?)
16. Şeyh Alâaddîn Ali (?)
17. Şeyh Şemseddîn Muhammed (?)
18. Şeyh Şerâfeddîn Yahyâ (?)
19. Şeyh Şihâbuddîn Ahmed (?)
20. İmâduddîn Ebû Sâlih Nasr (?)
21. Cemâlu'l-Irak Ebû Bekr Abdurrezzâk (?)
22. **Abdulkâdir el-Geylânî**¹⁷⁰ (ö.561/1166)
23. Ebû Said b. Mübârek b. Ali el-Mahzûmî el-Bağdâdî (ö.513/1119)
24. **Abdulkâdir el-Geylânî** (ö.561/1166)
25. Ebû Hasan Ali b. Muhammed b. Yusuf el-Kuraşî el-Hakkârî (ö.486/1093)
26. Ebû'l-Ferec et-Tartûşî (ö.447/1055)
27. Ebû'l-Fazl Abdurrahmân b. Abdulazîz et-Temîmî (ö.425/1034)
28. Ebû Bekr b. Dulef eş-Şiblî (ö.334/945)
29. Cüneyd el-Bağdâdî (ö.297/909)

¹⁷⁰ Abdulkâdir el-Geylânî ve Ebû Said b. Mübârek b. Ali el-Mahzûmî el-Bağdâdî birbirlerinden hırka giymişlerdir.

30. Seriy es-Sekati (ö.251-253/865-867)
31. Ma'rûf el-Kerhî (ö.200/816)
32. Dâvud et-Tâi (ö.162/778)
33. Habîb el-Acemî (ö.120/739)
34. Hasan el-Basrî (ö.110/728)
35. Ali b. Ebî Tâlib (ö.40/660)
36. Rasûlullah (s.a.v) (ö.11/632)
37. Cebrâil
38. İsrâfil
39. Allah (c.c)

İKİNCİ BÖLÜM

ESERİN ANALİZİ

2.1. Eserin İsmi

Muhammed b. Akîle'nin icâzet aldığı ve hırka giydiği on sekiz tarikatın silsilesini verdiği bu eserin ismi, baktığımız bütün kaynaklarda ve eserin tahkikini yaparken kullandığımız üç nüshada "*İkdü'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir*" şeklinde geçmektedir¹⁷¹. **İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı ve Tire İlçe Halk Kütüphânesi (Necip Paşa Vakfı)**'ndeki nüshalar *هذا الكتاب عقد الجواهر في سلاسل الأكابر* " هذا الكتاب عقد الجواهر في سلاسل الأكابر " şeklinde ve **Dârü'l-kütübi'l-Misriyye**'de bulunan nüsha ise, *عقد الجواهر في سلاسل الأكابر تأليف الأستاذ الملاذ العارف الكامل سيدي الشيخ* " عقد الجواهر في سلاسل الأكابر تأليف الشيخ محمد ابن أحمد عقيلة المكّي " şeklinde başlamaktadır. Buradan da anlaşılmaktadır ki, eserin isminde ve Muhammed b. Akîle'ye aid olduğunda şüphe yoktur¹⁷². İbn Akîle eserin yazılış amacını belirttikten

¹⁷¹ Ziriklî, a. g. e., VI, 240; Murâdî, a. g. e., III, 30; Kettânî, a. g. e., II, 865; Birişik, a.g.md., DİA, XIX, 305; Birişik, a. g. t., 46.

¹⁷² Eserle ilgili çalışmamız devam ederken Seyyid Hüseyin Fevzi Paşa'ya aid, emekli kaymakam Melih Yuluğ tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve Uluçınar Yayınları tarafından 1979'da İstanbul'da basılmış olan "*Ukûdül Cevâhir Fiselâsül Ekâbir (18 Tarikatın Evliyâullah Silsilesi)*" isimli bir kitaba rastladık. Arapça'sına ulaşamadığımız kitabın Türkçe çevirisi üzerinde yaptığımız inceleme sonunda, eserin İbn Akîle'ye aid olduğunu hissettirecek bütün cümlelerin çıkarılıp, çoğu zaman, mütercim tarafından mı yoksa müellif tarafından mı eklendiği anlaşılamayan ilâvelerle eserin İbn Akîle tarafından kaleme alınan "*İkdü'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir*" olduğu kanaatine vardık. Kitabın başında, 17.02.1978 yılında Bağdat'a gittiğini söyleyen kitabın nâşiri Bekir Uluçınar, Seyyid Hüseyin Fevzi Paşa ile buluştuğunu ve kitabın burada kendisine hediye edildiğini bildirmektedir. Kitaptan edindiğimiz bilgilere göre Seyyid Hüseyin Fevzi Paşa, 1899 yılında Bağdat'da doğmuş, askerî veteriner fakültesi okumuş ve Irak ordusunda hizmet verdikten sonra son livâ (tuğgeneral) rütbesiyle 1952 yılında emekliye ayrılmıştır. Abdulkâdir Geylânî soyundan gelen Seyyid Hüseyin Fevzi Paşa'nın bir Kadîrî şeyhi olduğu anlaşılmaktadır. Birkaç yerde İbn Akîle'nin ismi geçmekle birlikte eserin ona aid olduğunu hissettirecek bir emâre yoktur. Bütün silsileler İbn Akîle'nin ismi zikredilmeden onun icâzet aldığı şeyhlerle başlatılmıştır. Mütercimin metne sâdik kalmadığı ve gerekli gördüğü yerlerde bolca şiir kullanarak açıklamalarda bulunduğu, duygu ve düşüncelerini aksettirdiği kitabın tercümesi de pek sıhhatli değildir. Örneğin, eserde geçen "*Tarikatü's-Sâdetü'l-Kâdiriyye*" ibâresi "*Kâdiri tarikatının sâde şekli*" biçiminde çevrilmiştir (s.37). Bir başka yerde,

sonra "وسمّيته عقد الجواهر في سلاسل الأكاير" diyerek eserin ismini "*İkdü'l-Cevâhir fi Selâsili'l-Ekâbir*" koyduğunu belirtmektedir (vr.4a).

2.2. Eserin Konusu ve Yazılış Amacı

İbn Akîle eserini kaleme alma amacını belirtirken aynı zamanda eserinin konusunu da belirlemektedir: "*Diğer bütün varlıklardan müstağni Mevlâsına muhtaç kul, Muhammed b. Ahmed b. Saîd b. Mesûd, bu eserin irfân ve zevk ehli, hakikat ve yakîn rehberleri olan şeyhlerinin bir silsilenâmesi olduğunu söyler. Kardeşlerimizin ve dostlarımızın faydalanmaları için bu şeyhlerin silsilelerinin bir kitapta toplanmasını istedim. Allah'a yemin olsun ki, bununla, ihlâs ehlinin ondan faydalanmasını, ihtisâs ehlinin onunla yükselmesini, velîlerin teyid edilmesini, düşmanların bertaraf edilmesini, örtülerin kaldırılmasını ve işitilenlerin doğrulanmasını arzu ediyorum*" (vr.4a). Bu ifâdelerden de anlaşıldığı üzere İbn Akîle bu eserinde şeyhlerinin silsilelerine yer vermiştir. Amacını da, samimi olarak bu konuda bilgilenmek isteyenlere yardımcı olmak, sözlü geleneği yazılı hâle getirmek ve kötü niyetlilerin istismârına engel olmak şeklinde özetleyebiliriz.

Kettânî, "*İkdü'l-Cevâhir*" i tanıtırken İbn Akîle'nin eserinde zikrettiği tarîkatları şu şekilde saymaktadır: "*Hıdırîyye, Ahmediyye, Sutûhiyye, Şüttârîyye, Kâdirîyye, Âli bâ Alevî, Nakşbendiyye, Ayderûsiyye, Kâdirîyye-i Yemeniyye, Muammerîn tariki ile gelen Kâdirîyye, Sekkâf tariki ile gelen Kâdirîyye, Çiştîyye, Halvetiyye, başka bir senetle Nakşbendiyye, Bâ Aleviyye, Sühreverdiyye, Şâziliyye,*

[..... كما ليسها من يد الشيخ المجدوب، الشارب من صافي المشروب، ذو الأنفاس السعيدة والأحوال السديدة، الشاطر، الفوق، Seyyid Ahmed el-Bede'î'yi öven bu metin içindeki "*min yedi's-şeyhi'l-meczûb, eş-Şâribu*" ibâresi, "*Eşşeyhül Meczubûş Şârib*" şeklinde bir şeyh ismi olarak okunmuş ve silsileye bir halka daha eklenmiştir (s.34). Bu şekilde baştan sona büyük hatalarla dolu olan kitaba ilâveler yapılmış ve birçok yeri çıkarılmış, mütercim tarafından anlaşılamayan kısımlar atlanmıştır. Netice itibari ile bu kitap, İbn Akîle'nin eseri üzerine bina edilmiş, ancak onun eserinden faydalandığına dair hiçbir ifâde kullanılmamıştır. Yıllar sonra yaşadığı halde Seyyid Hüseyin Fevzi Paşa'nın, silsileleri neden kendi şeyhinden veya en azından İbn Akîle'den itibaren değil de, onu atlayıp İbn Akîle'nin şeyhlerinden itibaren başlattığı pek anlaşılammıştır. İbn Akîle'nin "falan bana icâzet verdi, hırka giydirdi, Allah'a muhtaç kul İbn Akîle der ki" gibi cümleleri çıkarıldığı gibi ona verilen icâzet metinleri de orjinal şekli ile aktarılmamış, içindeki İbn Akîle'yi öven, icâzetin ona verildiğine dair olan bütün cümleler çıkarılmıştır.

Sa'diyye, Rûfâiyye, Abdulkâdir Geylânî'nin evlâdı vâsıtası ile gelen Kâdiriyye tarikâtı"¹⁷³. Eserin bir nüshasının kendisinde bulunduğunu ifade eden Kettânî'nin¹⁷⁴ verdiği bu isimler ve sıralama, incelediğimiz üç nüshayla uygunluk arz etmektedir.

Eserinde, icâzet aldığı 18 tarikatın silsilesini veren İbn Akîle'nin bu eserini ne zaman telif ettiği tam olarak bilinmemektedir. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndaki nüshanın sonunda "Cümâdel-ülâ 1145 (m. Ekim 1732)" senesi verilmektedir.

İbn Akîle tarikatların silsilelerini bazen kendisi vermiş, bazen de kendisine verilen icâzet metninden hareketle aktarma yolunu seçmiştir. Silsileleri genellikle kendi şeyhinden başlayarak yukarı, Hz. Peygamber'e doğru verirken, üçüncü sırada verdiği Şüttâriyye tarikatının silsilesini Hz. Peygamber'den başlayarak aşağı doğru vermiştir.

Eserde silsileler aktarılırken isimler bazen sıfat kullanılmadan çok yalın bir şekilde verilmiş, bazen de çok uzun sıfat cümleleri kullanılmıştır: "*babası, efendisi, şeyhi, rehberi, imamı, bereketi, hâdîsi, mürşidi, mürebbîsi, tâkip ettiği yolu, efendimiz, şeyhimiz, önderimiz, rehberimiz, imamımız, hâdimiz, mehdîmiz, Allah'a götüren mürşidimiz, imam, İslâmın sancağı, şeriatın dayanağı, hakikat ilmi, halk üzerinde Hakk'ın delili, Rasûlullah (s.a.v)'in vekili ve yeryüzündeki vârisi, unsurların özü, yüce sancağın taşıyıcısı; evliyâ ve ekâbirin boyunlarını ayakları önüne eğdiği ve kerâmetlerinin tevâtür derecesinde, çok özel bir şekilde zuhûr ettiği övünç kaynağı, kutbu'l-aktâb, aynu'l-encâb, bedelu'l-ebdâl, ferdu'l-efrâd, vetedu'l-evtâd, esedu'l-ricâl, varlığın üstâdı; fazlın, keremin ve cömertliğin kaynağı, zamanın allâmesi; insanların, meleklerin ve cinlerin şeyhi, faziletlerin toplayıcısı, veliler halkasının kutbu, asfiyânın kontrolünü elinde tutan, siddikların reisi, mukarrebînin merkezi, kutbu'r-Rabbânî, gavsu's-Samedânî, ferdu'r-Rahmânî, nûrânî kâsenin sâhibi, mânâların toplayıcısı, sünneti ve dîni ihyâ eden, Ebû Muhammed Abdulkâdir el-Geylânî"* (vr.26a-26b).

İbn Akîle silsileleri naklederken şahısların isimlerini bazen künyesiyle, bazen nisbesiyle, bazen nesebiyle ve bazen de yalın ismiyle vermektedir.

¹⁷³ Kettânî, a. g. e., II, 865.

¹⁷⁴ Kettânî, a. g. e., II, 865.

Eserin baş tarafında, eserin içindeki tarikatların sırasını gösteren bir tertib bulunmaktadır¹⁷⁵. İbn Akîle ilk tarikat olarak Hızır (a.s.)'dan aldığını söylediği Hıdırîyye tarikatını ne şekilde aldığını anlatır. Eserin en sonunda ise Abdulkâdir Geylânî'nin vasiyeti bulunmaktadır.

2.3. Eserin Kaynakları

Kettânî, İbn Akîle'nin eserinde rivâyet ettiği senedleri, Seyyid Muhammed b. Ali el-Ahmedî, Seyyid Sa'dullah b. Gulam Muhammed es-Silvânî, Seyyid Abdullah b. Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf, Seyyid Ali b. Abdullah el-Ayderûs, Şeyh Hüseyin b. Abdurrahîm el-Mekkî, Şeyh Ahmed b. Muhammed en-Nahlî, Tâceddin b. Muhammed ed-Dehhân, Kâsım b. Muhammed el-Bağdâdî er-Rûmî'den aldığını belirtmektedir¹⁷⁶. Kettânî'nin verdiği bu bilgi çalıştığımız nüshalarla uygunluk arz etmektedir.

Aslında İbn Akîle 18 tarikattan icâzetlidir. Ancak bir şahıstan birden fazla icâzet aldığı için bu sayı, icâzet aldığı kişiler söz konusu olunca aşağılara düşmektedir. Meselâ, Seyyid Abdullah b. Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf'tan Âl-i bâ Alevî tarikatının yanında Nakşbendiyye, Kâdiriyye, Çiştîyye ve Medyenîyye-i Alevîyye tarikatlarının; Şeyh Hüseyin b. Abdurrahîm el-Mekkî'den Kâdiriyye tarikatının yanında, Halvetiyye ve Sa'diyye tarikatlarının icâzetlerini almıştır.

Eser içerisinde Seyyid Abdullah b. Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf, Seyyid Ali b. Abdullah el-Ayderûs, Şeyh Hüseyin b. Abdurrahîm el-Mekkî, Kâsım b. Muhammed el-Bağdâdî er-Rûmî'nin yazdığı icâzetnâmeler de verilmiştir.

2.4. Eserin Değeri

Bu eserle, çok yönlü bir âlim olan İbn Akîle'nin tasavvufî kişiliği olduğunu da öğreniyoruz. On sekiz tarikattan icâzetli olan İbn Akîle, bu eserinde icâzetli olduğu tarikatların mânevî neseb anlamına gelen silsilelerini saymaktadır. Böylece

¹⁷⁵ Bu tertib, *Dârü'l-Kütübü'l-Mısriyye*'deki nüshada bulunmamaktadır.

¹⁷⁶ Kettânî, a. g. e., II, 865.

onun, ne denli güçlü bir tasavvufî şahsiyete sahip olduğunu delilleriyle öğrenmiş oluyoruz.

Ayrıca, Mekke'de yaşamış bir âlim olarak İbn Akile'nin, on sekiz tarikatın silsilesini içeren *'İkdü'l-Cevâhir'*i yazması, o dönemde Mekke'nin çok canlı bir tasavvufî hayata sahip olduğunun göstergesi sayılabilir.

Eserde verilen silsileler tasavvuf tarihi açısından birer vesika özelliğini hâizdir. Çünkü bu eser, tarikatların silsilelerine ışık tuttuğu gibi onların kolları ve hangi bölgelerde yayıldığı konusunda da fikir vermektedir.

'İkdü'l-Cevâhir', sonraki müellifler tarafından tarikat silsilelerinde kaynak olarak kullanılmıştır¹⁷⁷.

2.5. Nüshaların Tesbiti

Eserin nüshaları şuralarda bulunmaktadır:

1. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı (Osman Ergin, nr.1129).
2. Tire İlçe Halk Kütüphânesi (Necip Paşa Vakfı, nr.119).
3. Dâru'l-Kütübi'l-Mısriyye (Teymûr, nr. 53).
4. Brill kütüphânesi (GAL. Suppl., II, 522).
5. Princeton Üniversitesi Kütüphânesi (Garrett, nr. 76).
6. Biblioteca Vaticana (nr. 1454/4).
7. Abdulhay el-Kettânî'nin özel kütüphânesi¹⁷⁸.

2.6. Tahkikde Kullandığımız Nüshalar ve Özellikleri

"İkdü'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir" isimli eseri tahkik ederken üç nüsha kullandık. Bunlar:

¹⁷⁷ Birışık, a.g.md., DİA, XIX, 305.

¹⁷⁸ Bkz. Kettânî, a.g.e., II, 865.

a) İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda (Osman Ergin, nr. 1129) bulunan nüshadır ki, bu nüshaya (ا) şeklinde rumuzlandırdık.

b) Tire İlçe Halk Kütüphanesi'nde (Necip Paşa Vakfı, nr. 119) bulunan nüshaya da (ت) şeklinde rumuz verdik.

c) Dârtü'l-Kütübi'l-Mısriyye'de (Teymûr, nr.53) bulunan nüshaya ise (م) şeklinde rumuz verdik.

Bunlar içerisinde İstanbul nüshasını tercih sebebimiz, müellifin vefâtından 5 yıl önce istinsah edilmiş olmasıdır. Diğer nüshaların ise kayıtlarda istinsah tarihine rastlanmamaktadır. Kayıtlarda belirtilmemesine rağmen nüsha üzerinde bulabileceğimiz düşüncesiyle Mısır nüshası merakımızı mûcib olmuştur. Tire nüshası da bölgemizde bulunması nedeniyle tercih edilmiştir.

2.6.1. (ا) nüshası:

Güzel bir ta'lik hattıyla yazılmış olan nüshanın başlıkları göze çarpsın diye kırmızı olarak yazılmıştır. Her sayfasında 17 satır bulunan nüsha 30 varaktan oluşmaktadır. Her satırda ortalama 9-10 kelime bulunmaktadır.

"هذا الكتاب "عقد الجواهر في سلاسل الأكابر" تأليف العبد الفقير الشيخ محمد ابن أحمد عقيلة
"الطريقة الأولى" şeklinde başlamaktadır. Eserdeki ilk başlık şöyledir: "وهي الطريقة الغيبية الخضرية"

Son başlık ise, "وصية القطب الرباني و الغوث الصمداني و الفرد الرحمانى، الجامع الأستاذ المعاني،
"وهي الطريقة الغيبية الخضرية" şeklinde bitmektedir.

"وحسبنا الله و نعم الوكيل ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم. سنة جمادى الأولى
"١١٤٥" şeklinde bitmektedir.

Nüshanın hâşiyesinde müstensih tarafından yer yer düzeltmeler yapılmıştır.

2.6.2. (ت) nüshası:

Bu nüshada başlıklar kırmızı olarak kaleme alınmıştır. Sayfaları 23 satırdan oluşan nüsha 20 varaktan müteşekkildir. Her satırda ortalama 10 kelime bulunmaktadır.

"هذا الكتاب "عقد الجواهر في سلاسل الأكابر" تأليف العبد الفقير الشيخ محمد ابن أحمد, Nüsha, "عقيلة المكّي عفى الله عنه أمين. و صلّى أعلى على سيدنا محمد و على آله و صحبه و سلّم" şeklinde başlarken ilk başlığı ise "الطريقة الاولى و هي الطريقة الغيبية الخضرية" şeklindedir.

Nüshanın son başlığı ise, "وصية القطب الرباني و الغوث الصمداني و الفرد الرحمني، الجامع, "وصية القطب الرباني و الغوث الصمداني و الفرد الرحمني، الجامع, سيدي الشيخ محي الدين عبد القادر الكيلاني، قنس الله سره العزيز" şeklindedir.

Nüsha, "وحسبنا الله و نعم الوكيل ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم" ifādeleriyle son bulmaktadır.

2.6.3. (م) nüshası:

Nesih hattıyla yazılı olan nüsha 20 varaktan müteşekkil olup her sayfada 19 ilâ 23 satır bulunmaktadır. Her satırda ise ortalama 10 kelime bulunmaktadır.

"عقد الجواهر في سلاسل الأكابر تأليف الأستاذ الملاذ العارف الكامل سيدي الشيخ محمد, Nüsha, "عقيلة المكّي أعاذ الله تعالى علينا و على المسلمين من بركاته و نفعاته و نفعنا به أمين" şeklinde başlamaktadır. İlk başlığı, "الطريقة الأولى و هي الطريقة الغيبية الخضرية", "وصية القطب الرباني و الغوث الصمداني و الفرد الرحمني، الجامع لأشتات المعاني، سيدي الشيخ, Nüsha, "وصية القطب الرباني و الغوث الصمداني و الفرد الرحمني، الجامع لأشتات المعاني، سيدي الشيخ, "عقيلة المكّي أعاذ الله تعالى علينا و على المسلمين من بركاته و نفعاته و نفعنا به أمين" şeklindedir.

Nüsha, "وحسبنا الله و نعم الوكيل ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم و الحمد لله رب العالمين" şeklinde son bulmaktadır.

Nüshanın hâşiyesinde müstensih tarafından yer yer düzeltmeler ve notlar düşülmüş olmakla beraber mikro filmi alınırken kesilmiş olduğundan bu hâşiyelerin çoğu okunamamaktadır.

2.7. Tahkîkteki Yöntemimiz

Yukarıda da bahsi geçtiği gibi üç nüsha üzerinde çalıştığımız "*İkdü'l-Cevâhir fi Selâsili'l-Ekâbir*" i tahkîk ederken şu yolu takip ettik:

1- Eserin orjinaline yakın olanını elde edebilmek için üç nüshayı karşılaştırarak yaptığımız bu çalışmada, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda (Osman Ergin, nr. 1129) bulunan ve (1) şeklinde rumuzlandığımız nüshayı temel aldık. Bu nüshayı temel olarak almamızın sebebi istinsah tarihinin "Cumâdel-ûlâ 1145 (Ekim 1732)" şeklinde belli olması ve bu tarihin müellifin yaşadığı bir zamana denk düşmesidir.

Müstensihlerin dikkatsizlik nedeniyle farklı yazdıkları kelimeleri ve ibâreleri belirlerken, diğer nüshaların birbirlerine uygunluklarına, mânânın uygunluğuna ve üslûbun muktezâsına dikkat etmeye çalıştık. Uygun olan kelimeyi belirledikten sonra diğer nüshadaki farklılıkları dipnotta belirttik.

Nüshalar arasındaki farklılıklar mânâyı bozmuyorsa diğer iki nüshada aynı şekilde yazılmış olan şekli tercih edip diğerine dipnotta işaret ettik. Yine mânâ bozulmamakla beraber bir kelime bütün nüshalarda farklı yazılmış ise (1) nüshasında yazılı olan şeklini tercih edip diğerlerini dipnotta verdik.

Bir nüshada müstensihlerin dikkatsizlik nedeniyle atlamış olduğu bir kelime veya cümle varsa onu metinde tespit edip, bu eksikliğin hangi nüshada olduğunu dipnotta sunduk. Bazen mânâyı etkilememekle beraber herhangi bir nüshada bir fazlalık (salavât cümlesi veya radiyellâhu anhu gibi) varsa, onu da metinde tesbit edip hangi nüshalarda bulunmadığını dipnotta verdik.

Nüshalarda zaman zaman noktalı harflerin noktaları ihmâl edilmiştir. Ancak biz bu duruma itibar etmeyip bu farklılığı dipnotta belirtme ihtiyacı duymadık.

Şayet bütün nüshalarda gramer açısından bir yanlışlık yapıp kelime hepsinde aynı şekilde yanlış yazılmış ise, bunu tashîh ederek nüshalarda yazılı olan şeklini dipnotta kaydettik.

Metindeki bir hata hâşiyede düzeltilmişse bunu da dipnotta belirttik.

Bir nüshada birden fazla yazılan/zâid bir kelime veya cümle varsa onu da dipnotta verdik.

2- Metinde geçen ayetlerin hangi sûrelere aid olduklarını belirleyip âyet numaralarını dipnotta sunduk.

3- Metinde geçen hadislerin tahrîcini yaptık.

4- Metinde geçen şahıslardan bulabildiklerimizin ölüm tarihlerini metin içinde değil de, araştırmacılara kolaylık olması açısından silsilelerin bir özetini sunduğumuz bölümde vermeyi uygun gördük.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERCÜME

'IKDU'L-CEVÂHİR Fİ SELÂSİLİ'L-EKÂBİR

" *Ikdu'l- Cevâhir fi Selâsili'l- Ekâbir*" isimli bu kitap, Allah'ın fakir kulu, **Şeyh Muhammed b. Ahmed Akîle el-Mekkî**'nin te'lifidir. Allah onu affetsin, âmin. En yüce olan Allah'ın salât ve selâmı, efendimiz Hz. Muhammed'in, ailesinin ve ashâbının üzerine olsun.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Bu kitapta yer alan yüce ve şerefli tarikatların tertibi şöyledir:

İlk tarikat, el-Gaybiyye el-Hıdırîyye'dir.

İkincisi, saygın, meşhûr velîlerin tarikatı olan el-Ahmediyye eş-Şinnâviyye'dir. Burada, her ikisi de Seyyid Muhammed b. el-Ahmediyye'ye dayanan senetlerle, Sutûhiyye hırka-i şerifinden de bahsedilecektir.

Üçüncüsü, Şuttâriyye tarikatıdır.

Dördüncüsü, Seyyid Sa'dullah'tan alınmış muhterem, yüce ve azametli Kâdiriyye sâdâtının¹⁷⁹ tarikatıdır.

Beşincisi, saygın Ebû Alevî ailesinin tarikatıdır. Bu tarikat tahkîm, sohbet, âdâb, tahalluk ve tahakkuk tarikatıdır.

Altıncısı, saygın ve yüce Nakşibendiyye tarikatıdır.

Yedincisi, Yemen'deki Kâdiriyye-i Ayderûsiyye tarikatıdır.

Sekizincisi, yine çağımızda en yüce senetle mevcut olan Kâdiriye sâdâtının tarikatıdır.

Dokuzuncusu, Seyyid Abdullah b. Seyyid Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf'tan alınmış yine Kâdiriye sâdâtının tarikatıdır.

Onuncusu, Çiştîyye sâdâtının tarikatıdır.

¹⁷⁹ Sâdât: Arapça'da [سادات] çoğulu. Efendiler, büyükler mânâsına gelmektedir.

On birincisi, Halvetiyye sâdâtının tarîkatıdır.

On ikincisi, başka bir senetle gelen yine Nakşibendiyye sâdâtının tarîkatıdır.

On üçüncüsü, Medyeniyye-i Alevîyye tarîkatıdır.

On dördüncüsü, Sühreverdîyye sâdâtının tarîkatıdır.

On beşincisi, Şâzilîyye sâdâtının tarîkatıdır.

On altıncısı, Sa'diyye sâdâtının tarîkatıdır.

On yedincisi, Rifâiyye sâdâtının tarîkatıdır.

On sekizincisi, Şeyh Abdulkâdir Geylânî (k.s.) evlâdından devam eden, yine Kâdiriye sâdâtının tarîkatıdır.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

Hamd, hiçbir şey var olmadan evvel övülmüş olan; varlığın ezeli yokluğunda zâtından dolayı zâtıyla tek olan; sıfatlarını ve kemâlini seven zâtından dolayı, sıfatlarının güzelliğiyle yüce kudsiyetinde tek olan; isimlerinin ve malûmâtının mânâlarıyla [her şeyi]¹⁸⁰ kuşatan; zâtının birliğinden, takdîren ayrı ancak tahkîkan ve tabsîran bitişik olan, “Esmâ-i Kudsiyye” diye adlandırılmış sıfatlarının çokluğunu ortaya çıkaran Allah'a mahsustur. Dereceleri ayrı olmakla beraber hakka hakîkatle ulaşıldığı halde, hakîkat haktan nasıl ayrılır! Hakîkat hakkın mertebelerindedir ve kelâm da haktır. İstihâle kelamla ortaya çıkar ve yüce mânâların hakîkatinin yokluğunda tasarlanmış ilk muayyenât, kelamla ortaya çıkmıştır. Mevcûdât, Allah'ın bâkî olan kelimeleridir. Allah'ın eksiksiz ve tam olan kelimelerinde bir değişiklik olmaz. Sözden (kelâm) önce irâde vardır, irâdeden önce ise ilim vardır. İlim malûmâtı (bilinenleri) olduğu gibi keşfetmektir. İrâde tahsis eder, kelime ise beyân eder. Kelime kudrettendir. Kudretin ortaya çıkardığı, irâdenin tahsis ettiği ve ilmin yakînen bildiği şeyde eksiklik olmaz: “Rahmân olan Allah'ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun? Sonra gözünü tekrar tekrar çevir bak, göz (aradığı bozukluğu bulmaktan) âciz ve bitkin halde sana dönecektir”¹⁸¹. İlahî kelime şimşek gibi belirip; tabiatı ve unsurları

¹⁸⁰ Köşeli parantez içinde aktardığımız kısımlar metinde olmayıp okuyucuya kolaylık olması açısından tarafımızdan eklenmiştir.

¹⁸¹ el-Mülk : 67/4,5.

yarattı, cisimlere nûrânî ve zulmânî şekiller verdi, insanî kâbiliyetler üzerine rûhânî feyizler saçtı. Beşerî heykeller lâhût ve nâsût âlemleri arasında ayağa kalktı. Kâbiliyetleri ceberrût ve rahammût arasında ortaya çıkardı. Nur âlemini karanlıkla mezc etti, rahmet âlemini nefretle harmanladı. Kutlu insanlar, tabiat hâpishânesinden kurtulmayı, hakîkî asla dönmeyi istediler. Ve tabiat yeri rûhânî gökyüzüne dönüşünceye, cismânî mânâlar kudsî hakikatlerle harmanlanıncaya kadar tezkiye ve tasfiye ile meşgul oldular. Bunun neticesinde yüce makamlara geri döndüler, ulvî müşâhedeler elde ettiler ve vehimlerin yok olup hakikatlerin kalmasıyla asıllarına döndüler. Zîrâ fenâ mevhûmdur. Hamd, emânetleri ehline iade eden ve mânâları aslına döndüren Allah'a mahsustur. Salât ve selâm, bu yüce şerefe ve parlak kemâle ulaştırın rehberin, efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, âlinin ve ashâbının üzerine olsun.

Kendisiyle diğer bütün varlıklardan müstağnî kaldığı Mevlâsına muhtaç kul, Muhammed b. Ahmed b. Saîd b. Mesûd, bu eserin irfân ve zevk ehlinin, hakikat ve yakîn önderlerinden olan şeyhlerinin silsilesinden [müteşekkil] olduğunu söyler. Kardeşlerimizin ve dostlarımızın faydalanmaları için bu şeyhlerin silsilelerinin bir kitapta toplanmasını istedim. Allah'a yemin olsun ki, bununla, ihlâs ehlinin ondan faydalanmasını, ihtisâs ehlinin onunla yükselmesini, velîlerin teyid edilmesini, düşmanların bertaraf edilmesini, örtülerin kaldırılmasını ve işitilenlerin doğrulanmasını arzu ediyorum. Bu kitabın ismini “ *'Ikdu'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir*” koydum, Allah faydalanmayı nasîp etsin, âmin.

BİRİNCİ TARİKAT

Herhangi bir şeyhten öğrenmeden, halin başlangıcında zikir, tilâvet ve geceyi ibâdetle geçirmekle meşgul olan el-Ğaybiyye el-Hıdriyye tarikatıdır. Şeyh Abdu'l-Vahhâb eş-Şa'râvî'nin (ö.920/1514) Tabakât'ı, İmam Gazâlî'nin (ö.505/1111) İhyâ-u Ulûmi'd-Din'i gibi bazı rakâik kitaplarını mutâlaa ediyordum. Bir müddet böylece devam ettim ve sonunda büyük faydalar gördüm. Bu esnada, Mekke'deki evimde, Zilhicce'nin onuncu günü kuşluk vakti uzanmış, iki gözümü kapayıp uyumamıştım. Ansızın ravşen (küçük pencere) denilen evin penceresinden yüzü parlak, yaşlı, uzun

boy lu bir adam, sol yan ında kısa boy lu ve sa ğ yan ında uzun boy lu bir adam la içeri girdi. Sa ğ yan ındaki uzun boy lu adam beni işaret ederek şoy le dedi:

- Bu o.

Sol yan ındaki adam ise beni gormemesi için onun ön ünü kapat ıyordu. Onun bana do ğru yön eldi ğini gördüğüm zaman, hızlı ca ona yön eldim aya ğa kalk tım, beni karşıladı ve bana sarıldı, ben de ona sarıldım. Ve kendimi onun içinde, benden bir eser kalmamış bir şekilde gördüm. Bu vâkıadan sonra tasalar ımdan kurtuldum. Bu zamana kadar, bu adam gibisini ne tanım ıř ne de görmüştüm. Uzun bir zamandan sonra rüyâmda, bana şoy le diyen birini gördüm: O vâkıada gördüğün adam Hızır (a.s.)'dır. Âlemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun ki o, bu şerefli tar ık at ı kendisinden ald ı ğım ilk kişidir.

[İKİNCİ TARİKAT]

[Ahmediyye Şinnâvîyye tarikatı.]

Kendisiyle di ğer büt ün varlıklardan müsta ğnî kald ı ğı Mevlâsına muhtaç kul, diyor ki: Say ğın ve pak Ahmediyye Şinnâvî velîlerinin tar ık at ını ve kelime-i şerifeyle zikri; muhterem, ulû, ârif ve kâmil efendimiz Seyyid Muhammed b. Ali b. Ali b. Ahmed el-Ahmedi'den ald ım ve öğrendim. O da efendimiz Şeyh Îsâ eş-Şinnâvî'den; o, efendim Şeyh Ahmed eş-Şinnâvî el-Abbâsî'den; o, babası efendim Ali eş-Şinnâvî'den; o, babası efendim Abdulkuddûs eş-Şinnâvî'den; o, babası, kutbu'l-aktâb, efendim Muhammed eş-Şinnâvî'den; o, babası, efendim, Ahras (dilsiz) ismiyle meşhûr Ahmed el-Batal'dan; o, babası, efendim Ali'den; o, efendim Abdullah el-Eř'as'dan; o, efendim Ömer eş-Şinnâvî es-Sutûhî'den; o, efendim, şöhret sâhibi, büt yûk velî Ahmed el-Bedevî'den; o, efendim Abdusselâm b. Beřiř el-Hasenî'den; o, efendim Ebû Medyen el-Ma ğribî'den; o, efendim Ebû Yaizze'den; o, seyyidü't-tâife Cüneyd el-Ba ğdâdî'den; o, efendim Seriy es-Sakatî'den; o, efendim Dâvud et-Tâfî'den; o, efendim Ma'rûf el-Kerhî'den; o, efendim Habîb el-Acemî'den; o, efendim Hasan el-Basrî'den; o, efendim, mü'minlerin emîri, muhsinlerin imam ı Ali b. Ebî Tâlib (r.a.)'den; o, öncekilerin ve sonrakilerin efendisi Muhammed

(s.a.v.)’den -Allah onu şereflendirsin, büyüklüğünü arttırsın ve onurlandırсын- almıştır.

Sutûhiyye Hırkasının Bahsi

(Başka bir tarikten):

Allah, bize bu hırka ve sâhibinden faydalanmayı nasîp etsin.

Kendisiyle diğer bütün varlıklardan müstağnî kaldığı Mevlâsına muhtaç kul, Muhammed b. Ahmed Akîle der ki: Azîz Sutûhiyye hırkasını bana, efendim, ârif, Seyyid Muhammed b. el-Ahmedî giydirdi. Kendisi, efendimiz, allâme, mürşid, Îsâ eş-Şinnâvî el-Fâkihânî’den; o, ârif, Ebû’l-Mevâhib, Efendimiz Şeyh Ahmed eş-Şinnâvî’den; o, babası, efendim, Ali eş-Şinnâvî’den; o, babası, efendim, Abdu’l-Kuddûs’den; o, şeyh Mecdüddîn Sâlih’in elinden; o, Şeyh Ma’mer Ahmed b. Aydemir el-Eyyâr ve Şeyh el-Ma’mer Ahmed b. Muhlîs’in elinden giydi. Bu iki şeyh dediler ki: “Bize şeyh, muhaddis, râvi, müfessir, dînin şerefi, ebu’l-feth, sıdkıyla tanınan İbnu Ömer b. Muhammed b. Sungur el-Âdilî (rh.a.) giydirdi”. O da dedi ki: “Bu hırkayı bana, Sutûhî diye meşhûr, şeyh Abdurrahmân el-Kebîr, meczûp şeyh, saf içecekten içmiş, mutlu nefeslere ve düzgün hallere sâhip, zekî, fütûvvet ehli, ihlâslı, mânevî sırlara tutkun, kutub ve gavs, efendim Ahmed el-Bedevî’nin -Allah sırrını azîz etsin ve bizi bereketiyle kuşatsın- elinden giydiği gibi giydirmiştir”.

Sutûhiyye Hırkası İçin Başka Bir Senet

Kendisiyle diğer bütün varlıklardan müstağnî kaldığı Mevlâsına muhtaç kul, Muhammed b. Ahmed Akîle der ki: “Sutûhiyye hırkasını bana aynı zamanda, efendimiz, ârif-i billâh, Seyyid Muhammed b. Ali giydirdi. O, efendimiz, Şeyh Îsâ eş-Şinnâvî el-Fâkihânî’den; o, efendimiz, Ebu’l-Mevâhib Şeyh Ahmed eş-Şinnâvî’den; o, babası, efendim Ali eş-Şinnâvî’nin elinden; o, babası, efendim Abdulkuddûs’ün elinden; o, Şeyh Sâlih’in elinden; o, İbnu Batâle ismiyle meşhûr, Şeyh Şemseddîn’in elinden (rh.a.); o, kutub, Şeyh Abdulvehhâb el-Cevherî’nin elinden; o, âriflerin şeyhi, âlemlerin Rabbinin dostu, efendim, Şerif Ahmed el-Bedevî’nin -Allah sırrını azîz etsin ve bizi ondan faydalandırsın- elinden giydi”.

ÜÇÜNCÜ TARİKAT

Şüttâriyye tarikatıdır.

Aynı şekilde bu tarikatı da icâzet yoluyla aldım. Efendimiz Seyyid Sa'dullah, bey'at alma, zikir telkin etme, Şüttâriyye amelleriyle iştiğal etme ve fayda bakımından gavsın özünü içeren şey hususunda, bana izin verdi. Bu silsele-i şerffe, feyz-i ilâhiyi, risâletin mührü ve nübüvvetin sonu olan Muhammed (s.a.v.)'e ulaştırır. Rasûlullah'tan, onun sırrına vâkıf, halifelerin sonuncusu İmam Ali'ye; ondan, biricik İmam Hüseyin eş-Şehîd'e; ondan, İmam Zeynu'l-Âbidîn'e; ondan, İmam Muhammed el-Bâkır'a; ondan, İmam Câfer es-Sâdık'a; ondan, İmam Ebû Yezîd el-Bistâmî'ye; ondan, Muhammed Mağribî Reşid'in eline; ondan, Hâce A'râbî Ebû Yezîd 'İşkî'ye; ondan, Ebû Muzaffer Türk'e; ondan, Ebû Hasan el-Harakâni'ye; ondan, Hüdâkûlî-i Mâverâü'n-Nehrevî'ye; ondan, Âşık'a; ondan, Ârif'e; ondan, Abdullah eş-Şüttârî'ye; ondan, Kâdî eş-Şüttârî'ye; ondan, Ebû'l-Feth Hidâyetullah Sermest'e; ondan, Şeyh Zuhûr Hacı Huzûr'a; ondan, Muhammed Gavs diye mâruf Hacı Hamîd'e; ondan, Vecîhuddîn el-Alevî'ye; ondan, âriflerin önderi, sûfilerin şâhı, Şerif Cihincihânî'ye; ondan, kutbu'l-aktâb, efendimiz, Seyyid Abduşşekûr dâimu'l-huzûr'a; ondan, efendimiz, Seyyid Sa'dullah'a; ondan, Allah'a muhtaç kul, Muhammed b. Ahmed Akîle'ye -Allah onunla olsun- geçmiştir.

DÖRDÜNCÜ TARİKAT

Kâdiriye sâdâtının tarikatıdır.

Bu ulû ve yüce Kâdiriye sâdâtının tarikatını ve silsilesini, Seyyid Sa'dullah'tan aldım. O, bana, Kâdiriye sâdâtının tarikatından icâzet verdi.

Ben, Allah-u Teâlâ'ya muhtaç kul Muhammed b. Ahmed Akîle -Allah onunla olsun-[tarikatı], Mevlânâ Seyyid Sa'dullah b. Seyyid Gulâm Muhammed es-Silvânî'den aldım. O, efendimiz Mevlânâ Seyyid Abduşşekûr dâimu'l-huzûr'dan; o, şeyhü'l-mükemmel, Şeyh Ebû's-Suûd Şâh el-İsferâinî'den; o, seyyidü'l-mükemmel, Seyyid Ali el-Hüseyinî'den; o, seyyidü'l-mükemmel, Seyyid Câfer el-Hüseyinî'den; o, Seyyid İbrâhim el-Hüseyinî 'den; o, Seyyid Abdullah el-Hüseyinî'den; o, Seyyid Abdurrezzâk'tan; o, babası, kutbu'r-Rabbânî, efendimiz, Mevlânâ Seyyid Abdu'l-Kâdir el-Geylânî'den; o, efendimiz, Ebû Saîd el-Mübârek Ebû'l-Hayr el-

Mahzûmî'den; o, Ebû Hasan Ali el-Kuraşî'den; o, Şeyh Yusuf et-Tartûşî'den; o, efendimiz Ahmed Abdulazîz et-Temîmî'den; o, efendimiz Ebû Kâsım Ahmed'den; o, efendimiz Ebû Bekr eş-Şiblî'den; o, şeyhu't-tâife Cüneyd el-Bağdâdî'den; o, Hoca Seriy es-Sekatî'den; o, Hoca Ma'rûf el-Kerhî'den; o, İmam Ali er-Rızâ'den; o, babası, İmam Musa el-Kâzım'dan; o, İmam Câfer es-Sâdık'tan; o, İmam Muhammed el-Bâkır'dan; o, İmam Zeynu'l-Âbidîn Ali'den; o, [Rasûlullah'ın] torunu, İmamı'l-Celîl Hüseyin'den; o, halifelerin sonuncusu, İmam Ali b. Ebî Tâlib'den (k.v.); o, peygamberlerin sonuncusu, efendimiz Muhammed (s.a.v.)'den -Allah onu şereflendirsin, büyüklüğünü arttırsın ve onurlandırsın- aldı.

BEŞİNCİ TARİKAT

Saygın Ebû Alevî ailesinin tarikatıdır.

Bu tarikat tahkîm, sohbet, âdâb ve tahalluk (ahlâklanma) tarikatıdır. Seyyid, şerif, Seyyid Abdullah b. Seyyid Ali Bâ Hüseyin es-Sekkâf'la arkadaşlık ettim ve ondan tahkîm, sohbet, âdâb, tahalluk ve tahakkuk tarikatı olan Saygın Ebû Alevî ailesinin tarikatını aldım. Bu, kendi yazısıyla bana yazdığının bir sûretidir -Allah kendisine rahmet eylesin-.

O, -Allah kendisine rahmet eylesin- dedi ki:

“Bu tarîkate girip kendisinden bey'at alınan, zikir öğrenen, kurb makâmlarının bulunduğu dereceye ulaşıncaya kadar dereceler kateden, bütün ruhlarla beraber kendisine ittihâd hâsıl olan, kurb makâmlarında yükselen, Zât-ı Pâki'nin bütün esmâsıyla kendisinde inişler ve çıkışlar meydana gelen ve böylece kendisinde, Hazreti Zât-ı Muhammediye'den dokuz ve Kur'ân-ı Kerîm'den yedi derecede olmak üzere yüzelli makâm tamamlanan, şeyhu'l-edîp, tecellîlerin mahalli, ârif-i billâh, Allah-u Teâlâ'nın dostu, oğlumuz Muhammed b. Ahmed Akîle el-Mağribî adı geçen tarikatı, büyük şeyhi, tevhîd güneşi ve tefrîd nizâmının bağı, Seyyid, Şerif Abdullah'tan almıştır. O, babası, ârif-i billâh, faziletlerin kaynağı, Seyyid Şerif Ali'den; o, tarikatı, babası Bedel Abdullah'tan; o, babası, kutbu'l-aktâb, Seyyid Ali'den; o, ârif-i billâh, Seyyid Abdullah'tan; o, babası, ârif-i billâh, Seyyid Ahmed'ten; o, babası, ârif-i billâh, ferdu'l-câmi', el-Mekkî lakaplı Seyyid Ali'den; o, babası, kutup, Seyyid Hüseyin b. Abdurrahmân'dan; o, babası, şerif, şeyh, imam,

Rasûlullah'ın (s.a.v.) nâibi, Abdurrahmân es-Sekkâf'dan; o, tarîkatı, babası, ârif-i billâh, Mevla'd-Devîle ismiyle mâruf Muhammed'den; o, babası, ârif-i billâh, Seyyid Ali'den; o, babası, ârif-i Rabbânî, Seyyid Alevî'den; o, babası, iki tarîkatın şeyhi, iki grubun müftüsü, fakîh ve önder Muhammed'den; o, babası, ârif-i billâh, Seyyid Ali'den; o, babası, ârif-i billâh, Seyyid Muhammed'den; o, babası, ârif-i billâh, Seyyid Alevî'den; o, babası, ârif-i billâh, Seyyid Abdullah'tan; o, babası, ârif-i billâh, büyük seyyid, ferdu'l-cami' Ahmed'den; o, babası, ârif-i billâh, seyyid, Şerif Îsâ'dan; o, babası, ârif-i billâh, fazileti yayılmış, Muhammed'den; o, babası, büyük İmam Ali el-Urayzî'den; o, babası, İmam Câfer es-Sâdık'tan; o, babası, büyük imam, Muhammed el-Bâkır'dan; o, babası, büyük İmam Zeynu'l-Âbidîn'den; o, babası, büyük İmam Hüseyin'den; o, babası, büyük imam, müminlerin emiri Ali b. Ebî Tâlib'den (k.v.); o, peygamberlerin efendisi, âlemlerin Rabbinin elçisi, Muhammed Mustafâ'dan -salât ve selâm onun, ehl-i beytinin, ashâbının ve ona bağlı olanların üzerine olsun. Allah onu şereflendirsün, büyüklüğünü arttırsın ve onurlandırsın-almıştır".

ALTINCI TARİKAT

Yüce Nakşibendiye sâdâtının tarîkatıdır.

Yüce Nakşibendiye sâdâtının tarîkatını ve onların tarîkatı üzere zikretmeyi, efendimiz, seyyid, Şerif Abdullah Bâ Hüseyin es-Sekkâf'tan edindim. O, efendimiz, kâmil velî, Şeyh Muhammed Sıddîk'tan; o, babası, büyük şeyh, meşhûr ârif, Şeyh Ahmed el-Kâbilî es-Serhindî'den; o, efendimiz Hâce Muhammed el-Bâkî'den; o, efendimiz Hâcegî el-İmkenegî'den; o, babası, Mevlânâ Muhammed Derviş'ten; o, dayısı Mevlânâ Muhammed Zâde el-Vahşî'den; o, efendimiz Hazreti Hâce Ubeydullah el-Ahrâr'dan; o, efendimiz Molla Yakup el-Çerhî'den; o, büyük kutup ve bu muzzam silsilenin kutbu, Bahâu'l-Hakkı ve'd-Dîn, Nakşibendî diye meşhûr, Hazreti Hâce Muhammed b. Muhammed el-Buhârî'den (k.s.); o, Hazreti Mevlânâ Seyyid Mîr Külâl'dan (k.s.); o, Hazreti Hâce Muhammed Baba es-Semmâsî'den (k.s.); o, Hazreti Hâce Ali er-Râmîtenî'den (k.s.); o, Hazreti Hâce Muhammed Encîr Fağnevî'den (k.s.); o, Hazreti Hâce Ârif er-Rîvegerî (k.s.); o, Hazreti Hâce-i Cihân Abdulhalik el-Gucdûvânî'den (k.s.); o, Hazreti Hâce Yusuf el-Hemedânî'den (k.s.);

o, Hazreti Şeyh Ebû Ali el-Farmedî'den (k.s.); o, Hazreti Şeyh Ebû Kâsım el-Gürgânî'den (k.s.) aldı.

Şeyh Ebû'l-Kâsım'ın iki tarîkı vardır:

Birinci tarîk:

Hazreti Şeyh Ebû Hasan el-Harakânî'den (k.s.); o, ise âriflerin sultânı Şeyh Ebû Yezîd el-Bistâmî'den (k.s.) zâhirî yolla değil de bâtinî yolla almıştır. Çünkü Şeyh Ebû Yezîd'in vefatı, Şeyh Ebû Hasan'ın doğumundan uzun zaman öncedir. Şeyh Ebû Yezîd ise, efendimiz, Hazreti Câfer es-Sâdık'tan bâtinî yolla almıştır. Çünkü, Şeyh Ebû Yezîd el-Bistâmî'nin doğumu, İmam Câfer es-Sâdık'ın (r.a.) vefâtından çok sonradır. Bu bâtinî yol, onların nezdinde "üveysilik" olarak isimlendirilir. Çünkü, Üveys el-Karanî (k.s.) (ö.37/659), bâtinî feyzi, bâtinî yolla Nebî'den -Salât ve selâm onun üzerine olsun, Allah onu şereflendirsın, büyüklüğünü arttırsın ve onurlandırsın- almıştır.

Şeyh Ebû'l-Kâsım'ın İkinci tarîkı:

Hazreti Şeyh Ebû Osman el-Mağribî'den (k.s.); o, Hazreti Şeyh Ebû Ali er-Ruzbâdî'den (k.s.); o, Hazreti Ebû Kâsım Cüneyd'den (k.s.); o, Hazreti Şeyh Seriy es-Sekatî'den; o, Hazreti Şeyh Ma'rûf el-Kerhî'den almıştır (k.s.).

Ma'rûf el-Kerhî'nin de iki tarîkı vardır:

İlki, İmam Ali er-Rızâ; onun babası Mûsâ el-Kâzım ve onun babası Câfer es-Sâdık - Allah hepsinden razı olsun- yoluyla gelen tarîktir.

Ma'rûf el-Kerhî'nin İkinci tarîkı: Şeyh Mâruf, Ebû Süleyman Dâvud et-Tâî'den; o, Ebû Muhammed Habîb el-Acemî'den; o, tâbiinin efendisi, Hasan el-Basrî'den; o, mü'minlerin emiri, İmam Ali b. Ebî Tâlib'den (k.v.); o, Nebî (s.a.v.)'den almıştır.

Hazreti İmam Câfer es-Sâdık'ın da iki tarîkı vardır:

Birinci tarîk, babası Muhammed el-Bâkır, İmam Zeynu'l-Âbidîn, onun babası İmam Hüseyin eş-Şehîd, onun babası İmam Ali b. Ebî Tâlib -Allah onu şereflendirsın ve onlardan razı olsun- ve Nebî (s.a.v.)'den gelen tarîktir.

İkinci tarîk, annesinin babası, Kâsım b. Muhammed b. Ebî Bekr es-Sıddîk (r.a.), Selmân-ı Fârisî, Ebû Bekr es-Sıddîk (r.anhüm) ve Nebî (s.a.v.)’den gelen tarîktir.

YEDİNCİ TARİKAT

Akliye diye meşhûr, Yemen Kâdiriyye-i Ayderûsiyye sâdâtının tarîkatıdır.

Yemen Kâdiriyye-i Ayderûsiyye Tarîkatını, seyyidü'l-celîl, emsalsiz örnek, büyük ârif, meşhûr velî, Hint topraklarında Bendirsûre’de oturan, Seyyid Ali b. Abdullah el-Ayderûs’tan aldım ve hırkayı ondan giydim. Şu, onun bana yazdığı [icâzetnâme]nın bir sûretidir:

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla

Allah’tan yardım ister ve Onun cömert zâtına ve yüce makamına sığınırız. Karanlıkların güneşi, hakikatlerin tecellîgâhı, îmânın, ihsânın ve islâmın makâmı, korunmuş ve muhâfaza edilmiş bereketin ve uğurun menbaı, efendim ve dayanağım Şeyh Muhammed Akîle’nin makâmı, -Allah onun temkinini artırsın, ona apaçık fetihler nasîp etsin, âfiyet elbisesini giydirdin, saf muhâbbetinden içirsin, ona selâmın en faziletlisini, tahiyeye ve ikramın en mükemmelini hediye etsin, onu şerefın en üstününe ulaştırsın- en aziz ve kıymetli bir dereceye vâsıl idi. Efendim, fakirden icâzet ve ilbâs (hırka giydirme) talebinde bulundunuz. Bunun için efendime cevap verdim ve aşağıdaki icâzetnâmeyi ona arz ettim.

Ben Allah’ın muhtaç kulu, Ali b. Abdullah el-Ayderûs derim ki; bana, efendim ve kardeşim, Ahmed b. Abdullah el-Ayderûs zikir telkin etti ve hırka giydirdi. O, babası, Seyyid Abdullah el-Ayderûs’tan; o, babası, Seyyid Ahmed el-Ayderûs’tan; o, babası, Seyyid Hüseyin el-Ayderûs’tan; o, babası, Seyyid Abdullah el-Ayderûs’tan; o, babası, Seyyid Şeyh el-Ayderûs’tan; o, meşhûr kutup, sâhib-i adn, Ebû Bekr el-Ayderûs’tan; o, Şeyh Muhammed b. Ahmed Fadl’dan; o, Şeyh Muhammed b. Mesûd’dan; o, Şeyh Muhammed b. Saîd’dan; o, Şeyh Ahmed er-Rüdâd’dan; o, Şeyh İsmâîl el-Cebertî’dan; o, Şeyh Ebû Bekr es-Selâmi’dan; o, Şeyh Muhyiddîn Ahmed b. Muhammed el-Esed’dan; o, Şeyh Ebû Bekr b. Muhammed Nuaym’dan; o, Şeyh Muhammed b. el-Esedî’dan; o, babası Ahmed b. Abdullah el-Esedî’dan; o, Şeyh Abdullah b. Ali b. Hasan’dan; o, Şeyh Abdullah b. Ali el-Kâdiri

el-Esedî'den; o, varlığın kutbu, bütün yaratılmışların bereketi, Abdulkâdir el-Geylânî'den (k.s.); o, Ebû Saîd el-Mübârek el-Mahzûmî'den; o, Şeyhu'l-İslâm Ebû Hasan Ali el-Kuraşî el-Hakkârî'den; o, Şeyh Muhammed et-Tûsî'den; o, Şeyh Abdulvâhid et-Temîmî'den; o, üstâz Ebû Bekr eş-Şibli'den; o, Şeyh Cüneyd el-Bağdâdî'den; o, Şeyh Seriy es-Sekatî'den; o, Şeyh Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Şeyh Dâvud et-Tâî'den; o, Şeyh Habib el-Acemî'den; o, İmam Hasan el-Basrî'den; o, muzaffer aslan Ali b. Ebî Tâlib'den (k.v.); o, Rasûl Muhammed'den (s.a.v.) almıştır.

Efendim, Şeyh Muhammed Akîle'ye icâzet verdim ve ona, şeyhimin bana hırka giydirdiği gibi hırka giydirdim. Ona, Şeyhimin bana giydirdiği gibi hırka giydirme izni verdim. O, buna lâyıktır. Bunun için onu halifem yaptım. O, fazîlet sâhibidir. Ondandır, duâlarında beni unutmamasını dilerim, ben de onu unutmayacağım. Allah'ın selâmı efendimiz Hz. Muhammed'in, ehl-i beytinin ve ashâbının üzerine olsun”.

SEKİZİNCİ TARİKAT

Sekizinci tarikat da zamanımızda mevcut en yüce senedle Kâdiriyye sâdâtının tarikatıdır.

Bu zamandaki en yüce senede sahip Kâdiriyye sâdâtının tarikatını da sâlih şeyh, Şeyh Hüseyin b. Abdurrahîm el-Mekkî'den aldım, onunla çok sohbet ettim ve kendisinden faydalandım. Aşağıdaki, onun yazdığı metindir:

“Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. Allah, Efendimiz Hz. Muhammed'e, âline, ashâbına ve onlara tâbi olanlara salât etsin ve hesap gününe kadar ihsânda bulunsun.

Bu vesîka, kutbu's-Sübhânî, ârif-i billâh, efendim, Hazreti Şeyh Abdulkâdir el-Geylânî'ye (k.s.) ulaşan zikir telkini alma ve en yüce sened (nişâne)dir. Hesap gününde hakikat ehli ondan yardım ister, o da müridlerinin ve fukarâsının elinden tutar. Bu, rablerin Rabbinin ona verdiği hediyelerdendir.

İbn Akîle, [benden] Allah'ın muhtaç kulu, Mekke-i Mükerrreme'deki fakirlerin hizmetçisi, Hüseyin b. Abdurrahîm el-Mekkî el-Hanefî'den, kendisine, Allah'ın tevfiik ve inâyeti ile, sâliki yola ileten sağlam senetle icâzet vermeme istedi.

Ârif-i billâh, Allah'a götüren klavuz; Allah'a, Allah'la, Allah'ta ve Allah'la beraber yönelmiş, efendimiz, büyüğümüz, şeyhimiz, Mekke doğumlu, Hanefî mezhebine mensûp, Şüttârî Tarîkatına intisâplı, Ahmedî diye meşhûr, Şeyh Muhammed b. Akile -Allah bizi ve Müslümanları onun bereketinden faydalandırsın-; efendim kutbu'r-Rabbânî'den fakire ulaşan tarîkatın silsilesindeki beşinci halka olduğuma vâkıf olduğunda, benden, Abdulkâdir el-Geylânî'nin tarîkatına girmeyi talep etti. Onun isteğine icabet ettim ve o, sadrında yol almaya başladı. Onu duâlarındaki bu arzûsuna dâhil ettim ve onun eli, Abdulkâdir el-Geylânî'ye -Allah onun yüce sırrını takdîs eylesin ve onun bereketiyle bize, ona ve müslümanlara ihsânlarda bulunsun- ulaşan altıncı el oldu. Ona, ahde göre ve ehlullah arasında cereyân ettiği üzere zikir telkin ettim. Şeyhim ve mürşidim, Hanefî mezhep ve sûfî meşrep, uzun zaman önce Mekke-i Müşerrefe'ye gelmiş, orada ölmüş ve Hz. Hatîcetü'l-Kübrâ'nın -Allah ona rahmet etsin ve bize bereketini ihsân etsin- karşısına defnedilmiş, efendim Şeyh Muhammed Sâdık b. Abdullah el-Cûnpûrî'nin bana icâzet verdiği ve yetkili kıldığı şekilde, ben de ona, efendim Şeyh Abdulkâdir'in tarîkatından icâzet verdim ve onu bu tarîkatta yetkili kıldım. Şeyh Muhammed Sâdık b. Abdullah el-Cûnpûrî'ye, şeyhi ve mürşidi, efendim, Şeyh Muhammed Kâsım; ona, âlim-i billah ve Allah'a götüren klavuz, Seyyid Abdulfettâh'ın; ona, Allah'la, Allah'tan, Allah'a, Allah'ta ve Allah'la beraber yolculuk yapan, ferdu'l-müncid, Garîbullah'ın -Allah rûhunu dinlendirsin, onun irfânını bize de ihsân etsin, ki o dörtyüz sene yaşamıştır, Allah bereketinden bizi nasiplendirsin-; ona, kutbu'l-aktâb, Allah yolcularının imamı, maksûda ulaştırır rehber, efendim Şeyh İlahdâr'ın; ona, ise makbûl bir duâ için Allah'a tevessül edilecek öncelikli bir vesîle olmakla, Allah'tan gelen hallere uygun davranan şeyh, kutbu'r-Rabbânî, Allah'ın sevgilisi, efendim Şeyh Abdulkâdir el-Geylânî'nin -Allah ondan râzı olsun ve râzı etsin- icâzet verdiği ve onu yetkili kıldığı şekilde, icâzet vermiş ve yetkili kılmıştır. Bu, kendisine beşinci strada ulaştığım, yüce bir senetle yukarıda açıkladığımız, adı geçen silsiledir. Yukarıda adı geçen Şeyh Muhammed'e, sâdıklara icâzet vermesi ve lâyıf olanlara hırka giydirmesi için icâzet verdim. Ona, mübârek ve kâmil icâzetlerin en üstün olarak zikredileninden icâzet verdim. Allah, bu icâzeti kabule karîn eylesin. Allah onu Rasûlullah hürmetine bütün arzûlarına kavuştursun. Hamd Allah'a mahsustur ve o, bize yeter. Selâm

Allah'ın seçkin kullarının üzerine olsun. Allah'ın salât ve selâmı efendimiz Muhammed'in, ailesinin ve ashâbının üzerine olsun".

DOKUZUNCU TARİKAT

Diğer bir senetle gelen Kâdiriye Tarikatıdır.

Yine Kâdiriye Tarikatını, saygın ve şeref sâhibi Seyyid Abdullah b. Seyyid Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf bâ Alevî'den aldım; o, Şeyh Sıddık es-Sirhindî'den; o, babası Muhammed Masûm'dan; o, babası, büyük ârif, Şeyh Ahmed b. Abdulahad el-Kâbilî'den; o, şeyhi, âriflerin lezzeti Şah İskender'den; o, dedesi, mükemmel örnek Şah Kemâl el-Ârif'ten; o, şeyhi Şah Fudayl'dan; o, şeyhi Seyyid Hüdarrahmân'dan; o, şeyhi, kutbu'l-âlem Şemseddin el-Ârif'ten; o, şeyhi, kutbu'l-âlem Hüdarrahmân b. Seyyid Hasan'dan; o, şeyhi kutbu'l-âlem Şemseddin es-Sahrâvî'den; o, şeyhi, kutbu'l-âlem Seyyid Ukeyl'den; o, şeyhi, kutbu'l-âlem Seyyid Bahâeddîn'den; o, şeyhi, kutbu'l-âlem Seyyid Abdulvehhâb'tan; o, şeyhi, kutbu'l-âlem Seyyid Şerafeddin el-Kattâl'dan; o, şeyhi, ekâbirin efendisi Şah Abdurrezzâk'tan; o, şeyhi, kutbu'r-Rabbânî, mahbûbû's-Samedânî, insanların ve cinlerin gavısı, emîr Seyyid Muhyiddin Muhammed Şah Abdulkâdir el-Geylânî'den; o, babası ve şeyhi, kutbu'l-âlem, ekâbirin efendisi Şah Ebû Salih'ten; o, şeyhi Seyyid Musa Cengidost'tan; o, şeyhi Seyyid Abdullah'tan; o, şeyhi, kutbu'l-âlem Seyyid Yahya ez-Zâhid'den; o, şeyhi ve babası Şah Mûsâ Mûris'ten; o, babası ve şeyhi, kutbu'l-âlem Seyyid Dâvud el-Mûris'ten; o, kutbu'l-âlem Şah Musa el-Cûn'dan; o, babası Şah Abdullah el-Mahd'dan; o, babası, ekâbirin efendisi, bereketin toplayıcısı Hasan el-Müsennâ'dan; o, babası, mü'minlerin imamı, müttakîlerin rehberi İmam Hasan'dan (r.a.); o, babası, hidayet önderi, müttakîlerin efendisi Ali el-Mürtezâ'dan - Allah onu şereflendirsin ve ondan razı olsun- ve peygamberlerin efendisinin parçası Fâtımatu'z-Zehrâ'dan; o ikisi, peygamberlerin efendisi, Nebîlerin sonuncusu, günahkârların şefâatçisi Hz. Muhammed'den -Allah'ın Salâtı onun ve ehlinin üzerine olsun- almıştır.

[ONUNCU TARİKAT]¹⁸²

Çiştîyye sâdâtının tarikatıdır -Allah bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin-.

Çiştîyye tarikatını, şeref sâhibi Seyyid Abdullah b. Ali bâ Hüseyin es-Sekkâf'dan aldım. O, Şeyh Muhammed Sıddîk'tan; o, babası Şeyh Muhammed Mâsum'dan; o, babası Şeyh Ahmed b. Abdulahad el-Kâbilî'den; o, babası Abdulahad'dan; o, kâmil şeyhi Rükneddîn'den; o, şeyhi ve babası, mezhep ve nesep bakımından hanefî olan, vâsıl şeyh Abdülkuddûs el-Karnevî 'den; o, Şeyh Muhammed Ârif'ten; o, Şeyh Ahmed Abdulhak'tan; o, Şeyh Celâleddîn'den; o, Şeyh Şemseddîn'den; o, Şeyh Alâaddîn Ali b. Ahmed es-Sâbir'den; o, velîlerin olgunu, şeyh, Hakk'ın ve dînin yegânesi, Şekergenç diye meşhûr Mesûd'tan; o, vâsılının önderi, Hâce Kutbuddîn Bahtiyâr el-Üveysî el-Kâkî ed-Dihlevî'den; o, âriflerin incisi, vâsılının önderi, Hâce Muftüddin es-Sencerî el-Çiştî el-Ecmîrî'den; o, Şeyh Osman el-Hârûnî'den; o, şeyhi, Hacı Şerif er-Rindevî'den; o, Şeyh Mevdûd el-Çiştî'den; o, Şeyh Ebû Yusuf el-Çiştî'den; o, Şeyh Ebû Muhammed el-Çiştî'den; o, Şeyh Ebû İshâk eş-Şâmî'den; o, Şeyh Ali ed-Dineverî'den; o, Şeyh Hübeyre el-Basrî'den; o, Şeyh Huzeyfe el-Mer'aşî'den; o, Sultan İbrâhim b. Edhem'den; o, Cemâleddin Fudayl b. İyâz'dan; o, Şeyh Abdulvâhid b. Zeyd'den; o, tâbîinin imâmı, Hasan el-Basrî'den (k.s.); o, mü'minlerin emiri, efendimiz, Ali el-Mürtezâ'dan - Allah onu şereflendirsin ve ondan razı olsun-; o, peygamberlerin efendisi, âlemlerin Rabbinin sevgilisi, seçilmiş Hz. Nebî ve Rasûl'den -Allah'ın salât ve selâmı onun, ehlinin ve ashâbının üzerine olsun- almıştır.

[ON BİRİNCİ TARİKAT]

Halvetiye sâdâtının tarikatıdır -Allah bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin-.

Halvetiye sâdâtının tarikatını, sâlih şeyh, Şeyh Hüseyin'den aldım. O, kendi cemâatından olan efendimiz Şeyh Muhammed el-Bahşî'den; o, kâmil şeyh, İhlâs b. Şeyh Nâsirüddin es-Sıddîkî'den; o, Şeyh Kaya el-Antâbî'den; o, Şeyh Şah Velî b. İdris el-Askerî el-Antâbî'den; o, Şeyh Rûm Kal'î'den; o, Şeyh Yâkup el-Antâbî'den; o, Şeyh, el-Hâc Hamîd ed-Darendeviden; o, Şeyh Cemâleddîn el-Aksarâyî'den; o,

¹⁸² Buradan itibaren tarikatların sıra numarası zikredilmemiştir. Ancak biz uygulama birliği ve kolaylık açısından kaydetme gereği duyduk.

Şeyh Pîr Muhammed el-Erzincânî'den; o, Şeyh Seyyid Yahyâ eş-Şîrvânî el-Bâkûvî'den; o, Şeyh Sadreddîn Pîr Ömer el-Halvetî'den; o, Şeyh İzzeddîn eş-Şîrvânî'den; o, Şeyh Ebû Mîrem el-Halvetî'den; o, Şeyh Pîr Ömer el-Halvetî'den; o, Şeyh Ahî Muhammed el-Halvetî'den; o, Şeyh İbrâhim ez-Zâhid el-Geylânî'den; o, Şeyh Seyyid Cemâleddîn ez-Zâhid et-Tebrîzî'den; o, Şeyh İzzeddîn Muhammed et-Tebrîzî'den; o, Şeyh Rükneddîn en-Necâşî'den; o, ârif imam, Kutbuddîn el-Ebherî'den; o, şeyhlerin şeyhi Ebû Nüceyb Abdulkâhir es-Sühreverdî'den; o, Şeyh Ömer el-Bekrî'den; o, Şeyh Muhammed el-Askerî'den; o, Şeyh Kâdî Vahîdüddîn el-Bekrî'den; o, Şeyh Ebû Muhammed Ameviyye'den; o, Şeyh Hoca Esved ed-Dineverî'den; o, Şeyh Mimşâd ed-Dineverî'den; o, seyyidü't-tâife Cüneyd el-Bağdâdî'den; o, Şeyh Seriy es-Sakatî'den; o, ârif Şeyh Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Şeyh Dâvud et-Tâî'den; o, Şeyh Habîb el-Acemî'den; o, Şeyh Tâcuddîn Hasan el-Basrî'den; o, ilim şhrinin kapısı, efendimiz, İmam Ali b. Ebî Tâlib'den (r.a.); o, peygamberlerin efendisi ve sonuncusu, âlemlerin Rabbinin sevgilisi, insanların ve cinlerin efendisi, efendimiz Muhammed (s.a.v.)'den -Allah onu şereflendirsin, büyüklüğünü arttırsın ve onurlandırsın- almıştır.

[ON İKİNCİ TARİKAT]

Başka bir senetle gelen Nakşibendiye sâdâtının tarikatıdır -Allah bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin-.

Yine, Nakşibendiye sâdâtının tarikatını başka bir senedle, efendimiz Şeyh Ahmed b. Mevlânâ Şeyh Muhammed en-Nahlî'den aldım. O, efendimiz Seyyid Mir Geylân b. Seyyid Mahmud el-Belhî el-Hüseynî en-Nakşibendî'den; o, efendimiz Molla Muhammed Arap el-Belhî'den (k.s.); o, efendimiz Hazreti Kûşuber Ğânî'den (k.s.); o, Hazreti Molla Hüred Hâcegî el-Azîz'den (k.s.); o, Hazreti Mahdûmu'l-A'zam Molla Hâcegî el-Kâsânî'den (k.s.); o, Hazreti Mevlânâ el-Kâdî'den (k.s.); o, Ubeydullah Hoca Ahrâr'dan (k.s.); o, Hazreti Mevlânâ Yâkup el-Çerhî'den (k.s.); o, Hazreti Şeyhu'l-A'zam Hoca Bahâuddîn Muhammed b. Muhammed Nakşibendî'den (k.s.); o, Hazreti Seyyid Mîr Külâl'dan (k.s.); o, Hazreti Hoca Muhammed Baba es-Semmâsî'den (k.s.); o, Hazreti Hoca Ali er-Râmîtenî'den (k.s.); o, Hazreti Hoca Muhammed Encîr Fağnevî'den (k.s.); o, Hazreti Hoca Ârif er-Rîvegerî'den (k.s.); o,

Hazreti Hoca Cihân Abdulhâlik el-Gücduvânî'den (k.s.); o, Hazreti Hoca Yusuf el-Hemedânî'den (k.s.); o, Hazreti Şeyh Ebû Ali el-Farmedî'den (k.s.); o, Hazreti Şeyh Ebû Kâsım el-Gürgânî'den (k.s.) almıştır.

Şeyh Ebû Kâsım'ın iki tarîkı vardır:

Birinci tarîk: Şeyh Ebû Kâsım, Hazreti Şeyh Ebû Hasan el-Harakânî'den (k.s.); o, âriflerin sultânı Hazreti Ebû Yezîd el-Bistâmî'den (k.s.) zâhirî yolla değil de bâtinî yolla almıştır. Çünkü Şeyh Ebû Yezîd'in vefâtı, Şeyh Ebû Hasan'ın doğumundan uzun zaman öncedir -Allah her ikisinin sırrını aziz etsin-. Şeyh Ebû Yezîd el-Bistâmî ise, efendimiz Hazreti İmam Câfer es-Sâdık'tan bâtinî yolla almıştır. Çünkü Şeyh Ebû Yezîd'in doğumu, Câfer es-Sâdık'ın (r.a.) vefatından uzun zaman sonradır. Bu bâtinî yol, onların nezdinde "üveysîlik" olarak isimlendirilir. Zira üveys el-Karanî (r.a.) (ö.37/659), bâtinî feyzî, bâtinî yolla Nebî'den -salât ve selâm onun üzerine olsun, Allah onu şereflendirsün, büyüklüğünü arttırsın ve onurlandırsın- almıştır.

İkinci tarîk: Daha önce de geçtiği gibi Şeyh Ebû Kâsım, Hazreti Şeyh Ebû Osman el-Mağribî'den (k.s.); o, Şeyh Ebû Ali er-Rüzbâdî'den; o, Hazreti Ebû Kâsım Cüneyd'den (k.s.); o, Hazreti Şeyh Seriy es-Sekatî'den (k.s.); o, Hazreti Şeyh Ma'rûf el-Kerhî'den (k.s.) almıştır.

Ma'rûf el-Kerhî'nin de iki tarîkı vardır:

İlki, İmam Ali er-Rızâ; Onun babası Mûsâ el-Kâzım ve Onun babası Câfer es-Sâdık -Allah hepsinden razı olsun- yoluyla gelen tarîktir.

İkincisi, Şeyh Maruf, Ebû Süleyman Dâvud et-Tâî'den; o, Ebû Muhammed Habîb el-Acemî'den; o, tâbiînün efendisi Hasan el-Basrî'den; o, mü'minlerin emiri Ali b. Ebî Tâlib'ten -Allah ondan razı olsun ve onu şereflendirsün-; o, Nebî (s.a.v.)'den almıştır.

Hazreti İmam Câfer es-Sâdık'ın da (r.a.) iki tarîkı vardır:

Birinci tarîk, babası Muhammed el-Bâkır, İmam Zeynu'l-Âbidîn, onun babası İmam Hüseyin eş-Şehîd, onun babası İmam Ali b. Ebî Tâlib (k.v.) – Allah onlardan razı olsun- ve Nebî (s.a.v.)'den gelen yoldur.

İmam Câfer es-Sâdık'ın ikinci tarîkı ise, annesinin babası Kâsım b. Muhammed b. Ebî Bekr'dendir. Kâsım b. Muhammed ise, efendimiz Selmân-ı

Fârisî'den; o, Ebû Bekr es-Sıddîk'tan -Allah hepsinden razı olsun-; o, Nebî'den -salât ve selâm onun üzerine olsun, Allah onu şereflendirsın ve onurlandırısın- almıştır.

[ON ÜÇÜNCÜ TARİKAT]

Medyeniyye-i Alevîyye tarikatının icâzet ve ilbâsını, yazışarak ve mektuplaşarak, seyyidü'l-celîl, emsalsiz örnek. allâme, hakikate ulaştırıcı rehber, ârif-i billâh, Seyyid Abdullah bâ Alevî el-Haddâd'dan aldım. O, efendimiz, ârif-i billâh, büyük velî, Mekke-i Müşerrefe'ye yerleşmiş Seyyid Muhammed b. Alevî'den; o, Seyyid Abdullah b. Ali sâhibul vaht'tan; o, saygın ârif, nebevî akde sâhip, Şeyh Abdullah el-Ayderûs'tan; o, babası Seyyid ibn-i Abdullah b. Şeyh el-Ayderûs'tan; o, amcası, şeyh, kutup, Seyyid Ebû Bekr b. Şeyh Abdullah b. Ebî Bekr el-Ayderûs sâhibi adn'dan; o, babası, âriflerin kutbu Abdullah b. Ebî Bekr'den; o, babası, ârif Ebû Bekr es-Sekerân b. Şeyhu'l-Üstâz Seyyid Abdurrahmân es-Sekkâf'tan; o, babası, ârif-i billâh, Mevla'd-Devîle adıyla meşhûr Seyyid Muhammed'den; o, babası, ârif-i billâh Seyyid Ali'den; o, babası Seyyid Alevî'den; o, babası, iki tarikatın şeyhi, iki fırkanın müftüsü, Fakîhü'l-Mukaddem ismiyle meşhûr Seyyid Muhammed b. Ali'den almıştır.

El-Üstâz el-Fakîhü'l-Mukaddem'in iki tarîkı vardır:

İlki, baba ve dedelerinden gelen tarîktir: Üstâz Fakîhü'l-Mukaddem, babası Seyyid Ali'den; o, babası, sâhib-i mirbât Seyyid Muhammed'den; o, babası Seyyid Ali Hâli' Kasem'den; o, babası Alevî'den; o, babası Muhammed'den; o, babası Seyyid Alevî'den; o, babası Seyyid Ubeydullah'tan; o, babası Allah'a hicret etmiş Seyyid Ahmed'den; o, babası Şerif Îsâ'dan; o, babası Seyyid Muhammed'den; o, babası İmam Ali el-Urayzî'den; o, babası Câfer es-Sâdık'tan; o, babası Muhammed el-Bâkır'dan; o, babası İmam Ali Zeyne'l-Âbidîn'den; o, babası, şehîd İmam Hüseyin b. Ali'den; o, babası, İmam Ali b. Ebî Tâlib'ten - Allah hepsinden razı olsun-; o, Rasûlullah (s.a.v.)'den almıştır.

İkinci tarikte ise, Şeyh Fakîhü'l-Mukaddem, Ebû Medyen ismiyle meşhûr, Şeyhu'l-İslâm Şuayp b. Hüseyin'den, iki ârif şeyh olan Şeyh Abdullah b. Ali el-Mağribî ve onun da tarîkatı kendisinden aldığı Abdurrahmân el-Mak'ad b. Muhammed el-Hadramî vâsıtasıyla, almıştır. Sonra el-Mağribî, Şeyh Ebû

Medyen'den; o, İmam Ebû Yaizze'den; o, İmam Nûreddin Ebû Hasan Ali b. Hirzihim'den; o, imam, hâfız, fakîh, Kâdı Ebû Bekr Muhammed b. Abdullah el-Meâfirî'den; o, Hucetü'l-İslâm İmam Gazzâlî'den; o, şeyhu'l-İslâm, imamu'l-haremeyn Abdülmelik'ten; o, babası, Şeyh Ebû Muhammed Abdullah b. Yusuf el-Cüveynî'den; o, ârif-i billâh Ebû Talip el-Mekkî'den; o, büyük imam Ebû Bekr eş-Şiblî'den; o, Üstâz Ebû Kâsım Cüneyd el-Bağdâdî'den; o, dayısı Seriy es-Sekatî'den; o, Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Dâvud et-Tâî'den; o, Habîb el-Acemî'den; o, Hasan el-Basrî'den; o, İmam Ali b. Ebî Tâlib'den; o, Rasûlullah (s.a.v.)'den almıştır.

Şeyh Ebû Medyen, iki tarikte daha icâzet almıştır:

Birincisi; Şeyh Ebû Medyen, Şeyh Ebû Yaizze'den; o, Şeyh Ebû Şuayb Eyüp b. Saîd ed-Sunhâcî'den; o, Şeyh Abdulcelil b. Bahdâ'dan; o, Şeyh Ebû Fadl el-Cevherî'den; o, babası Abdullah el-Hüseynî el-Cevherî'den; o, Ebû Hüseyin Ahmed b. Muhammed en-Nûrî'den; o, Şeyh Seriy es-Sekatî'den; o, Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Dâvud et-Tâî'den; o, Habîb el-Acemî'den; o, Hasan el-Basrî'den; o, İmam Ali b. Ebî Tâlib'den (r.a.); o, Rasûl-i Sâdık (s.a.v.)'den almıştır.

İkincisi; Şeyh Ebû Medyen, Şeyh Ebû Bekr et-Tartûşî'den; o, Nebâşî'den; o, Ebû Gâlib Sâlim el-Mağribî'den; o, Ebû Amr Muhammed b. İbrâhim ez-Zeccâcî ve Ebû Yâkup en-Nehrecûrî'den; o, Ebû Kâsım Cüneyd el-Bağdâdî'den; o, Seriy es-Sekatî'den; o, Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Dâvud et-Tâî'den; o, Habîb el-Acemî'den; o, Hasan el-Basrî'den; o, mukaddes imam Ali b. Ebî Tâlib'den (k.v.); o, Rasûl-i Sâdık (s.a.v.)'den almıştır.

[ON DÖRDÜNCÜ TARİKAT]

Sühreverdiyye sâdâtının tarikatıdır. -Allah bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin-.

Sühreverdiyye sâdâtının tarikatını, Sühreverdiyye esmâsının kıratı konusunda bana icâzet veren ve hırka giydiren şeyhimiz, Şeyh Tâceddin b. Ahmed ed-Dehhân'dan aldım. Ona, aynı şekilde Sühreverdiyye esmâsının kıraatıyla, efendimiz, seyyidü'l-celîl, zafer ehinden, Seyyid Ali bâ Ömer el-Alevî icâzet verip hırka giydirdi; o, seyyidü'l-celîl, Seyyid Ukayl b. İmrân bâ Ömer el-Alevî'den; o, seyyidü'l-celîl, Abdullah b. Ali sâhibul vaht'tan; o, seyyid, ârif-i billâh, akdu'n-

nebevî sâhibi, Şeyh İbnu Abdullah el-Ayderûs'tan; o, babası Seyyid Abdullah b. Şeyh el-Ayderûs'tan; o, amcası, kutub, ârif-i billâh Seyyid Ebû Bekr b. Şeyhu'l-Ârif Abdullah el-Ayderûs'tan; o, Şeyh Cemâleddîn Muhammed Fazl'dan; o, Şeyh Muhammed b. Mesûd Ebû Şukeyl'den; o, Şeyh Ahmed er-Rüdâd'dan; o, büyük şeyh İsmâil el-Cebertî'den, o, Muhammed b. Ebî Bekr ed-Dücâî'den; o, Burhân el-Alevî'den; o, İmam Radiyüddîn et-Taberî'den; o, Kemâleddîn Muhammed b. Ömer el-Kastallâni'den; o, Şeyh Şihâbuddîn es-Sühreverdî'den; o, amcası İbnü'n-Necîb'den; o, amcası, Ameviyye ismiyle tanınan Kâdı Vecîhüddîn Ömer b. Muhammed b. Abdullah'tan almıştır. Kâdı Vecîhüddîn Ömer dedi ki: Bana, babam Muhammed b. Abdullah ve kardeşim Şeyh Ferec ez-Zencânî her ikisi beraberce hırka giydirdiler. Babam hırkasını, Ahmed el-Esved ed-Dineverî'den; o, Mimsâd ed-Dineverî'den; o, Ebû Abbâs en-Nihâvendî'den; o, Abdullah b. Hanîf'ten; o, Ebû Muhammed Rûveym'den; o, Cüneyd'den; o, Scriy es-Sekafî'den; o, Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Dâvud et-Tâî'den; o, Habîb el-Acemî'den; o, Hasan el-Basrî'den; o, İmam Ali b. Ebî Tâlib'den -Allah onu şereflendirsin ve ondan razı olsun-; o, Nebî (s.a.v.)'den giymiştir.

[ON BEŞİNCİ TARİKAT]

Şâziliyye sâdâtının tarikatıdır (Allah bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin).

Şâziliyye tarikatını, Rabbânî imam, Samedânî ârif, efendim Ebû Hasan eş-Şâzili el-Mağribî'nin ahzâbını ve şeyh, imam, ârif-i billâh, efendim Şerif Abdüsselâm b. Beşîş'e (k.s.) nisbet edilen meşhûr duâyı okuma icâzeti veren efendimiz ve şeyhimiz, Şeyh Ahmed b. Muhammed en-Nahli'den aldım. O, şeyhi Muhammed b. Alâaddîn el-Bâbilî'den; o, Şeyh Sâlim es-Sühreverdî'den; o, Necm el-Ğayzî'den; o, şeyhu'l-İslâm Kâdı Zekeriyâ'dan; o, el-'Izz Abdurrahîm b. el-Ferrât'tan; o, et-Tâc Abdulvehhâb b. Ali es-Sübkî'den; o, babası, et-Takî Ali b. Abdulkâfi es-Sübkî'den; o, Şehy Taceddîn b. Atâullah'dan; o, imam, Şeyh Ebû Abbâs b. Ömer el-Mürsî'den; o, Şeyh Ebû Hasan eş-Şâzili'den hizipleri ve tarikatı; o da salavâtı, müellifi efendim Şeyh Abdüsselâm b. Beşîş'ten -Allah bize ondan faydalanmayı nasîp etsin, âmin- almıştır.

[ON ALTINCI TARİKAT]

Sa'diyye sâdâtının tarikatıdır -Allah bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin-.

Sa'diyye tarikatını, sâlih ve zâhid Şeyh Hüseyin b. Abdurrahîm'den aldım. Bana yazdığı icâzetin bir sûreti şöyledir:

“Beni, kendi tarikatına ve kendisine kardeşi Şeyh İsmâil'den, ona da babası Şeyh Mustafa es-Sa'dî'den olmak üzere ecdâd-ı kirâmından muttasıl olarak gelen tarîkatta kendisine halife yapan efendim, şeyhim, bereketim ve gerçekten mürşidim Şeyh İbrâhim'den bana ulaşan Sa'diyye sâdâtının tarikatından Şeyh Muhammed b. Ahmed el-Akîle'ye icâzet verdim. Şeyh İbrâhim'in -Allah bize ondan faydalanmayı nasîp etsin- eli, tarîkı Nebî (s.a.v.)'e muttasıl olan dedesi Şeyh Yunus eş-Şeybânî'ye varıncaya kadar on üçüncü halka olmaktadır. Şeyh İbrâhim bana icâzet verdi. O, Mekke'de incire okuma ve üfleme, hurmaya okuma, yiyecek veya içecekten bir parçaya okuma, [haşerât tarafından] temas edilen ve ısırılan yerin üzerine baskı yapıp üzerine okuma, zikir telkin etme ve mürîdlerden söz alma konusunda halifesi yaptı.

Emânete ehil gördüğüne icâzet vermesi, zikir telkin etmesi ve mürîdlerden söz alması için ve incirle hurmadan yiyenlere, zehirli hayvanların zarar vermemesi için üzerine okuduğu şey hususunda, Şeyh Muhammed b. Ahmed el-Akîle'ye icâzet verdim -Allah ona ve Müslümanlara fayda versin-. Ondan [İbn Akîle] ve incirle hurmadan yiyenlerden, Şam'da medfûn olan efendim Hazreti Şeyh Sâdeddîn el-Cibâvî eş-Şâmî (ö.736/1335) ve fakir için fâtiha okumalarını ricâ ediyorum. Onun, zehirli mahlûkâtın ve cinlerin saldırısına mâruz kalmaması konusunda Allah'tan niyâzda bulundum. Allah'a muhtaç kul, Hüseyin b. Abdurrahîm -Allah onlara ve Müslümanlara ihsânda bulunsun-, Şeyh Muhammed b. Ahmed el-Akîle'ye yazdı. Allah'ın salât ve selâmı Efendimiz Muhammed'in, ehlinin ve ashâbının üzerine olsun.

[Tarikat] Şeyh Sadeddin'den Nebî (s.a.v.)'e ise şöyle ulaşmaktadır: O, babası Şeyh Yunus'tan; o, babası Şeyh Mezîd'den; o, babası Şeyh Yunus el-Kebîr eş-Şeybânî'den; o, babası Şeyh Ebû Medyen'den; o, Şeyh Saîd el-Endülüsî'den; o, Şeyh Ebû'l-Berekât'tan; o, Şeyh Ebû'l-Bekâ'dan; o, Şeyh Ebû Bekr Tâcu'l-Ârifin'den; o, Şeyh Ebû Bekr Şeyh es-Süleyh'ten; o, Şeyh Ebû'l-Kâsım el-

Vekân'dan; o, Şeyh Ebû'l-Kâsım el-Kârhanî'den; o, Şeyh Ebû Osman el-Mağribî'den; o, Şeyh Ebû Ali el-Kâzım'dan; o, Şeyh Ali el-Kâtip'ten; o, Şeyh, ârif-i billâh Ebû Bekr eş-Şibli'den; o, şeyhu't-tâife, ârif-i billâh Cüneyd b. Muhammed el-Bağdâdî'den; o, Seriy es-Sekatî'den; o, Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Dâvud et-Tâî'den; o, Habîb el-Acemî'den; o, Şeyh Hasan el-Basrî'den; o, İmam Ali b. Ebî Tâlib'den (k.v.); o, Nebî (s.a.v.)'den almıştır”.

[ON YEDİNCİ TARİKAT]

Rıfâiyye sâdâtının tarikatıdır -Allah bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin-.

Rıfâiyye tarikatını, seyyidü'l-celîl, emsâlsiz örnek, büyük ârif ve meşhûr velî Seyyid Ali b. Abdullah el-Ayderûs'tan aldım ve ondan hırka giydim. O, kardeşi Ahmed b. Abdullah el-Ayderûs'tan; o, babası Seyyid Abdullah el-Ayderûs'tan; o, babası Seyyid Ahmed el-Ayderûs'tan; o, babası Seyyid Hüseyin el-Ayderûs'tan; o, babası Seyyid Abdullah el-Ayderûs'tan; o, babası Seyyid Şeyh el-Ayderûs'tan; o, meşhûr kutup, sâhib-i adn Ebû Bekr el-Ayderûs'tan; o, Şeyh Cemâleddîn Muhammed b. Ahmed Fazl'dan; o, Cemâleddîn Muhammed b. Mesûd Ebû Şukeyl el-Ensârî'den; o, Şeyh Şihâbuddîn Ahmed er-Rüdâd'dan; o, şeyhi İsmâil b. İbrâhim el-Cebertî'den; o, Muhammed b. Ebî Bekr ed-Dücâf'den; o, Burhâneddîn el-Alevî'den; o, Şerif Muhammed b. Hasan es-Semerkindî'den; o, Hüseyin b. Ahmed er-Rıfâî'den; o, babası Ahmed'den; o, babası Tâceddîn Muhammed'den; o, babası, Ahmed b. Abdurrahîm er-Rıfâî'den; o, kardeşi, Muhammed'den; o, amcasının oğlu Muhyiddin İbrâhim el-A'rab b. Ali'den; o, amcası Mümehhidüddîn bi'l-bevâşir (müjdelerle dînin düzelticisi) Abdurrahîm'den; o, kardeşi Muhammed'den; o, amcasının oğlu Muhyiddin İbrâhim el-A'rab b. Ali'den; o, Seyfu'd-Devle Ali b. Osman'dan; o, dayısı, büyük şeyh Ahmed b. Ebî Hasan er-Rıfâî'den; o, efendim Mansûr er-Rıfâî'den; o, Ali b. Abdulkâdir el-Vâstî'den; o, Fazl b. Kâmihten; o, İbnu Ali Gulâm b. Berekât'tan; o, Ali b. el-Baznârî'den; o, Mümlî el-Acemî'den; o, Şibli'den; o, Cüneyd el-Bağdâdî'den; o, Seriy es-Sekatî'den; o, Ma'rûf el-Kerhî'den; o, Dâvud et-Tâî'den; o, Habîb el-Acemî'den; o, Hasan el-Basrî'den; o, mü'minlerin emiri, efendimiz Ali'den (k.v.); o, Rasûlullah (s.a.v.)'den -Allah onu şereflendirsin, büyüklüğünü arttırsın ve onurlandırın- almıştır.

[ON SEKİZİNCİ TARİKAT]

Aynı şekilde Kâdiriye sâdâtının Tarikatıdır -Allah, bize onlardan faydalanmayı nasîp etsin-.

Yine, müsel sel Kâdiriye Tarikatını, Şeyh Abdulkâdir el-Geylânî (k.s.) evlâdından aldım. Hırkayı, sâlih ve zâhid şeyh, Şeyh Kâsım b. Muhammed el-Bağdâdî er-Rûmî'den giydim. Onun bana yazdığı icâzetin bir sûreti şöyledir:

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla

Hamd, Allah’a mahsustur ve o bize yeter. Selâm Allah’ın seçilmiş kullarının üzerine olsun. Onları, kesin bir şekilde yapılan sözleşmeye uymakla şereflendirsın. Onları, hanîflerden ve önder halifelerden eylesin. Allah, Onları yurtlarında, kitabın önderliğine, Rabbânî şeyhlerin, yol gösterici âlimlerin, dîni ortaya çıkarıp bid’atleri kaldıran hakîmlerin, aziz kitabın yardımcılarının ve dînin tamamının ortaya çıkması için bize gerçek dîn ve hidâyeti getiren; Allah’ın, onun izini takip eden ve ona uyanlara şefaati kıldığı; dedeleri, peygamberlerin efendisi Hz. Muhammed (s.a.v.)’in sünnetine çağırarlardan eylesin.

Kitabında izin veren şöyle demektedir: Bana ait bu şerefli Kâdiriye icâzetinde, şerefli Kâdiriye hırkasını giydirmek, vefâ ehlinin izniyle safâ ehlinin seccâdesine oturmak ve işin ehli, fakirlerin ayakkabı hizmetkârı Şeyh Kâsım b. Muhammed el-Bağdâdî’nin katında muteber bir şartla, zikir açmak ve kapatmak konularına ilişkin sahih meseleler vardır.

Hamd, teyid edilmiş melekûtun, sonsuz ceberrûtun, mülkünde ve bekâsında dâima övülmüş ismin sâhibi, yeryüzünde ve gökyüzünde eşsiz olan, yüceliğinde ve büyüklüğünde tek; kendisine itâat eden dostlarından kendisini ananları, vecîz duâlarında kendisini murâd edenleri, cezâ ve mükâfat gününde bolca ihsân ve dostlukla, çokça ikram ve hediyelerle ve nimetlerini fazla fazla lütfetmekle hatırlayan Allah’a mahsustur. Ona hamd eder, ona güvenir ve ona tevekkül ederim. Allah’tan başka ilah olmadığına ve ortağı bulunmadığına şehâdet ederim. Bu şehâdeti hesap günü için saklar ve onunla senden, imtiyâz sâhibi insanların yolunu isterim. Efendimiz Hz. Muhammed’in -Allah’ın salâtı onun, ululuk ve yücelik ehli ailesinin üzerine olsun-, Allah’ın kulu, ayıptan ve lekeden münezzeh ehl-i kitabın emânetleri üzere Allah’ın güvenilir elçisi olduğuna, doğruluk ve dürüstlük için gönderilmiş,

Allah'ın sözlerini açıklayan, risâlet görevi çerçevesinde tebliğ vazifesini yapan ve dalâletin karanlık çukurlarını aydınlatan Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet ederim.

Muhterem ve azîz el-Alevî'nin temiz ve kudsî selâmı, her nerede olursa olsun, değerli ihvânımızdan bu metne vâkıf olanların üzerine olsun. Allah, hidâyetinin nûruyla onlara yol gösterebilir. Allah, onlara kendisine itaati kolaylaştırır. Vaad ettiği rahmetini ve müşâhede ehli için hazırlanmış olan huzurda bulunma saadetini onlara nasîp etsin.

Cenâb-ı Azîm, tecrîd ve tefrîd makâmında bulunan büyük sığınak, tevhid çölünde kaybolmuş, şeriat ve hakîkatı birleştiren, hakîkatı bulmaya müptelâ, müridlerin terbiyecisi ve sâliklerin yardımcısı, ârif-i billâh, Allah yolunun rehberi, efendimiz, Akîle ismiyle meşhûr, Merhum Şeyh Ahmed'in oğlu, Ebû Tâhir Şeyh Muhammed'e - Allah ondan faydalandırsın- Kâdiriye sâdâtının tarikatından icâzet verdim. Onu halifem ve diğer fakir ve sûfî meşâyihuna şeyh tâyin ettim. Söz almasından sonra lâıyk olana icâzet vermesi, şeyhimiz, imam, âlim, velilerin sultânı; Allah'ın izniyle, "benim ayağım, Allah'ın bütün velilerinin omuzları üzerindedir" diyen, kutbu'r-Rabbânî, gavsu's-Samedânî, ferdu'r-Rahmâni, nûrânî kâsenin sâhibi, mânâların toplayıcısı, Ebû Sâlih Abdulkâdir el-Hasenî el-Hüseynî el-Cîlî el-Hanbelî el-Bağdâdî el-Geylânî'nin -Allah azîz sırrını ve rûhunu takdis etsin, kalbini ve kabrini nurlandırsın, parlak ve güzel kokulu mühürlenmiş içecekten içirsin¹⁸³, kalplerin kapısını onun huzurunda açsın, Allah ondan ve bizden razı olsun, Allah Onun bereketinden bizi ve Müslümanları nasîplendirsin- tarikatı çerçevesinde, müridlerini beşikteki çocuk gibi eğitmesi konusunda icâzet verdim. Şeyhim, üstâdım, rehberim, bereketim Seyyid Şerif Ali b. Seyyid Yahyâ el-Geylânî'nin elinden giydiğim şerefli ve mübârek Kâdiriye hırkasını, ona giydirdim. Efendim Şerif Ali b. Seyyid Yahya, şeyhi, üstâdı, rehberi ve bereketi, amcasının oğlu, Allah'ın muhtaç kulu, şeyh, imam, âlim, âmil, sâlih, zâhid, âbid, nâsik, müridlerin mürebbîsi, selef-i sâlihînin tâkipçisi, sâliklerin önderi, vâridlerin pınarı, sâlih velilerin ve mübarek kutupların torunu, iffetlilerin iffetlisi, intisâp ettiğinde "dedem, Abdulkâdir'dir" diyen parlak alem (sancak), soylu, asil, seyyid, şerif Şeyh İbrâhim'den giydi. Şeyh İbrâhim, şeyhi, bereketi, babası, Allah'a götüren rehberi, şeyh, imam, âlim, âmil,

¹⁸³ Bkz, Mutaffifin: 83/25.

sâlih, zâhid, âbid, nâsik, müridlerin mürebbîsi, selef-i sâlihînin tâkipçisi, âriflerin ve vâridlerin pınarı, seyyid, şerif, soylu ve asil, velîlerin, sâlihlerin ve mübârek kutupların torunu, iffetlilerin iffetlisi, intisâp ettiğinde “dedem, Abdulkâdir’dir” diyen parlak alem (sancak) Şeyh Şerafeddîn’in elinden giydi. Şeyh Şerafeddîn, amcası, şeyhi, bereketi, rehberi, Şeyh Celâleddîn’in elinden hırka giydi. Şeyh Celâleddîn, amcasının oğlu, şeyhi, bereketi, Allah’a götüren rehberi, şeyh, imam, âlim, âmil, sâlih, zâhid, âbid, nâsik, müridlerin mürebbîsi, selef-i sâlihînin tâkipçisi, sâliklerin önderi, vâridlerin pınarı, sâlihlerin maksadı, seyyid, şerif, asil, soylu, velîlerin, sâlihlerin ve mübârek kutupların torunu, âriflerin ve âbidlerin minhâcı, fakirlerin ve miskinlerin sığınağı, bid’atçıları engelleyen; cedit, peygamberlerin efendisi’nin -Allah’ın salâtı onun, ehlinin ve ashâbının üzerine olsun- sünnetinin yardımcı, seyyid, şerif, mümtaz, asil soylu, ârif, güvenilen, sevilen, tartışmasız zamanının şeyhlerinin şeyhi, velîlerin, sâlihlerin ve mübarek kutupların torunu, iffetlilerin iffetlisi, intisâp ettiğinde “dedem, Abdulkâdir’dir” diyen parlak alem Şeyh Şihâbuddîn Ahmed’in elinden giydi. Şeyh Şihâbuddîn Ahmed, öz kardeşi, şeyhi, bereketi, Allah’a götüren rehberi, seyyid, şerif, mümtâz, asil, soylu, ârif-i billâh Şeyh Cemâleddîn Abdullah’ın elinden hırka giydi. Şeyh Cemâleddîn Abdullah, şeyhi ve amcası, şeyh, imam, âlim, âmil, ârif-i billâh Şeyh Şemseddin Ebû ’l-Vefâ’nın elinden hırka giydi. Şeyh Şemseddin Ebû’l-Vefâ, şeyhi, kardeşi, rehberi, bereketi Şeyh Şihâbuddîn Ahmed’in elinden giydi. Şeyh Şihâbuddîn Ahmed, babası, şeyhi, rehberi ve bereketi Şeyh Kâsım’ın elinden hırka giydi. Şeyh Kâsım, bereketi, şeyhi, Allah’a götüren rehberi, amcasının oğlu, şeyh, sâlih, ârif-i billâh, âbidlerin süsü, selef-i sâlihînin tâkipçisi, Şeyh Abdalbâsıt’ın elinden hırka giydi. Şeyh Abdalbâsıt, babası, bereketi, şeyhi, Allah’a götüren rehberi Şeyh Şihâbuddîn Ebû’l-Abbâs Ahmed’in elinden hırka giydi. Şeyh Şihâbuddîn Ebû’l-Abbâs Ahmed, babası, bereketi, şeyhi, Allah’a götüren rehberi Şeyh Bedreddin Hasan’ın elinden hırka giydi. Şeyh Bedreddin Hasan, Şeyh Alâaddîn Ali’nin elinden hırka giydi. Şeyh Alâaddîn Ali, babası, bereketi, şeyhi ve Allah’a götüren rehberi Şeyh Şemseddîn Muhammed’in elinden hırka giydi. Şeyh Şemseddin Muhammed, babası, bereketi, şeyhi ve Allah’a götüren rehberi Şeyh Şerâfeddîn Yahyâ’nın elinden hırka giydi. Şeyh Şerâfeddîn Yahyâ, babası, bereketi, şeyhi ve Allah’a götüren rehberi Şeyh Şihâbuddîn Ahmed’in elinden hırka giydi. Şeyh Şihâbuddîn Ahmed, babası, bereketi, şeyhi ve Allah’a

götüren rehberi, Kâdi'l-Kudât İmâduddîn Ebû Sâlih Nasr'ın elinden hırka giydi. Kâdi'l-kudât İmâduddîn Ebû Sâlih Nasr, babası, efendisi, şeyhi ve Allah'a götüreren rehberi, şeyh, sâlih, zâhid, vera' sâhibi, âlim, âmil, allâme, muhakkik, müdekkik, izlenilen yol (meslek), seyyid, şerif, mümtâz, asil, velilerin torunu, asfiyânın sancağı, milletin ve dînin tâcı, allâme, hâfız Cemâlu'l-İrak Ebû Bekr Abdurrezzâk'ın elinden hırka giydi. Allah'ın muhtaç kulu Ebû Bekr Abdurrezzâk, babası, efendisi, şeyhi, rehberi, imamı, bereketi, hidâyet vericisi, mürşidi, mürebbîsi, tâkip ettiği yolu, efendimiz, şeyhimiz, önderimiz, rehberimiz, imamımız, hâdimiz, mehdimiz, Allah'a götüreren mürşidimiz, imam, İslâmın sancağı, şeriatın dayanağı, hakikat ilmi, halk üzerinde Hakk'ın delili, Rasûlullah (s.a.v.)'in vekili ve yeryüzündeki vârisi, unsurların özü, yüce sancağın taşıyıcısı; evliyâ ve ekâbirin boyunlarını onun ayakları önüne eğdiği ve kerâmetlerinin tevâtür derecesinde, çok özel bir şekilde zuhûr ettiği övünç kaynağı, kutbu'l-aktâb, aynu'l-encâb, bedelü'l-ebdâl, ferdü'l-efrâd, vetedü'l-evtâd, esedü'r-ricâl, varlığın üstâdı; fazlın, keremin ve cömertliğin kaynağı, zamanın allâmesi; insanların, meleklerin ve cinlerin şeyhi, faziletlerin toplayıcısı, veliler halkasının kutbu, asfiyânın kontrolünü elinde tutan, siddikların reisi, mukarrebînin merkezi, kutbu'r-Rabbânî, gavsu's-Samedânî, ferdu'r-Rahmâni, nûrânî kâsenin sâhibi, mânâların toplayıcısı, sünneti ve dîni ihyâ eden, Ebû Muhammed Abdulkâdir el-Geylânî'nin -Allah onun bereketinden bizi ve Müslümanları nasîplendirsin- elinden hırka giydi. Kutup, gavs ve âriflerin sultânı Abdulkâdir el-Geylânî, şeyh, sâlih, zâhid, kâdi'l-kudât Ebû Saîd b. Mübârek b. Ali el-Mahzûmî el-Bağdâdî'nin elinden hırka giydi. Ebû Saîd de, Abdulkâdir el-Geylânî'den hırka giydi. Şeyh, âlim, ârif-i billâh, şeyhu'l-İslâm, dîni ihyâ eden Abdulkâdir el-Geylânî -Allah onun bereketinden bizi nasîplendirsin- şöyle demiştir: “Ebû Saîd el-Mahzûmî bana geldi ve birbirimize uğur olması için senin benden, benim de senden hırka giymemiz gerekir, dedi. Ben, ondan hırka giydim ve ona hırka giydirdim”. Her ikisinin hırkadaki şeyhi, şeyhu'l-İslâm Ebû Hasan Ali b. Muhammed b. Yusuf el-Kuraşî el-Hakkârî'dir (r.a.). Ebû Hasan el-Hakkârî, şeyhi Ebû'l-Ferec et-Tartûşî'nin elinden hırka giymiştir. Ebû 'l-Ferec et-Tartûşî (r.a.), şeyhi Ebû'l-Fazl Abdurrahmân b. Abdulazîz et-Temîmî'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Ebû'l-Fazl Abdurrahmân b. Abdulazîz et-Temîmî, büyük şeyhi, ârif-i billâh Ebû Bekr b. Dülef eş-Şibli'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Şeyh Ebû Bekr eş-Şibli, şeyhi, seyyidu't-tâife, imamu't-tâife,

ilimlerin kutbu, âriflerin tâcı Ebû Kâsım Cüneyd el-Bağdâdî'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Üstâz Ebû Kâsım Cüneyd, şeyhi, tarikat, makâmât ve hakikat sâhibi Seriy es-Sekafî'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Seriy es-Sekafî, şeyhi, rehberi, müttakî, ilim, âdâb, letâif ve hakikat sâhibi Şeyh Ma'rûf el-Kerhî'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Allah'a muhtaç kul Şeyh Ma'rûf el-Kerhî, şeyhi, ârif-i billâh Şeyh Dâvud et-Tâî el-Hanefî'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Allah'a muhtaç kul Şeyh Dâvud et-Tâî el-Hanefî, meşhûr velî, büyük imam, kendini Allah'a vakfetmiş âlim Habîb el-Acemî'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Habîb el-Acemî, yüce imam, gayretli efendi, asalet ve şeref sâhibi, tâbiînin efendisi Hasan el-Basrî'nin (r.a.) elinden hırka giymiştir. Hasan el-Basrî, beşerin hayırlısı, cesûr, yiğit, İslâmın aslanı, iffetli koca, Rasûlullah'ın amcasının oğlu, Allah'ın kınından çıkmış kılıcı, ilim şehrinin kapısı, hilm ve cömertliğin kaynağı, Kitabın [Kur'an] açıklayıcısı, olağan üstü olaylar gösteren, muzaffer aslan, mü'minlerin emiri Ebû Hasan Ali b. Ebî Tâlib'in (r.a.) elinden hırka giymiştir. İmam Ali, ilim, edep ve terbiyeyi, amcasının oğlu, peygamberlerin efendisi ve sonuncusu, mukarrebînin sultânı, âlemlerin Rabbinin elçisi, yegâne komutan, bütün yaratılmışların özü, hakikat denizi, mahlûkâtın ancak kendisinin varlığı ile varlığa yakınlık hissettiği lezzeti, nebiyyü'l-arab, el-mustafâ, el-müntahâb, el-müntekâ, mahlûkâtın en şerefli, Hakk'ın sevgilisi, efendimiz, dürüstlüğün, keremin ve cömertliğin kaynağı, Muhammed b. Abdullah b. Abdulmuttalip b. Hâşim b. Abdimenaf'tan -Allah'ın Salâtı, selâmı ve bereketi, onun, ehlinin, ashâbının, ümmetin anneleri olan hanımlarının, zürriyetinin, temiz ve güzel neslinin üzerine olsun. Allah hepsinden, tâbiîn ve tebe-i tâbiînden râzı olsun, hesap gününe kadar onlara ihsânda bulunsun. Âmin! Ya Rabbe'l-Âlemin- almıştır. Nebî (s.a.v.), vahiy meleği Cebrâil ile terbiye edilmiş ve ondan [terbiye] almıştır -salât ve selâm ikisinin üzerine olsun-. Cebrâil, İsrâfil'den almış ve ondan terbiye görmüştür -salât ve selâm ikisinin üzerine olsun-. İsrâfil, izzetin sâhibi; eşi-benzeri olmayan, mahlûkâtın ilâhı, işiten ve gören, kendisinden başka ilâh ve rabb olmayan Allah'tan (c.c) almıştır. Buna ek olarak, Nebî (s.a.v.) şöyle demiştir:

“ Rabhim beni en güzel şekilde terbiye etti ”.

Ve yine, *“ Ümmetimin fakirleri, ümmetimin zenginlerini yarım gün geçmiştir ve Allah bir günü, beşyüz sene olarak takdir etmiştir ”.*

“Fakr hariç, her şey beni görür ve beni tâkip eder, ben ise, fakrı görür ve ona tâbi olurum. Fakr, benim övüncümdür ve onunla iftihâr ederim”,

“ Allah'ım! beni miskin olarak yaşat ve miskin olarak canımı al, beni miskinler zümresiyle haşret”.

Şayet, *“onları benimle haşret”* deseydi, bu, onlara bir şeref olarak yeterdi. Buna rağmen, *“beni miskinler zümresiyle haşret”* demiştir.

Ve yine Rasûlullah (s.a.v.), *“Saçı-başı dağınık, üstü-başı toz içinde, kapılardan kovulmuş ve önemsenmeyen nice insanlar vardır ki, Allah üzerine yemin etseler, muhakkak Allah yeminlerine icabet eder”* buyurmuştur.

Fakrın ve fakirlerin şerefi üzerine söylenen hadisler gerçekten çoktur. Bazısında sayda ve yeterlilik vardır. Allah, bizi ve sizi bu dostlukla kâim olmaya muvaffak kılsın. Allah, bana, size, ihvanımıza ve bütün Müslümanlara bu şerefli akrabalığım bereketinden nasîp etsin.

Bundan sonra, adı geçen, efendimiz Şeyh Muhammed'e -Allah onu yüceltsin- bütün işlerinde Allah'tan sakınması, Salihleri tâkip ederek edep elde etme yolunda gayret sarfetmesi, övülmüş yolların ve doğru usûllerin tâkipçisi selefin müteber izini tâkip etmesini tavsiye ettim. Her yer ve mekândaki bütün şehirlerde bulunan saygın ihvânımızdan, bu metne vâkıf olanların (Allah onların taatlerini kolaylaştırsın, rahmetinden ve bereketinden bol bol ihsân etsin), bu mübârek ve şerefli Kâdiriye icâzeti çerçevesinde, [Şeyh Muhammed'in] işinin doğru, düzgün ve sağlam olması için, efendimiz Şeyh Muhammed'in idâresine girmeleri, ona hürmet etmeleri, istek ve taleplerinde yardımcı olmaları lâzım gelir. Bu özellikle, Rasûlullah (s.a.v.)'in, “ümmetim bir binâ gibidir, bazısı bazısını destekler” sözünden dolayı, kardeşinin sırtından musâfaha azıklarıyla beslenen ihvânımızın vazîfesidir. Şeyhimiz, efendimiz, Seyyid Abdulkâdir el-Geylânî'nin (r.a.) dervişlerinin, halifelerinin ve muhiblerinin, Şeyh Muhammed'e ikrâm, hürmet, bağlılık, istediği konularda yardım etme, gizli ve açık destek verme ve huzurunda bilgi arz etme hususlarında ihtimâm göstermeleri gerekir. Çünkü, kim ihvânının hukukuna fazlasıyla riayet ederse, doğru yola iletecek ve övgüye en lâıyk olan ahlâk bineklerine binmelerini sağlayacak gizli ve açık iyilikler onun olur. Allah'tan, huzuruna yakın olma hakikatini gerçekleştiren kimselere, garanti ettiği bol yardımını ve adı geçen şeyhin [İbn Akîle] ibâdetlerinin

saf ve taatlerinin hâlis olması için cömertliği, rahmeti, fazlı ve sünneti ile ihsânda bulunmasını dilerim – Allah'ın selâmı, rahmeti, fazlı ve bereketi onun ve diğerlerinin üzerine olsun-. Şeyh Muhammed'i, diğer İslâm beldelerine ve Müslüman tülkelere, huzûruna seccâde taşınması, işlerde kendisine güvenilmesi, başının üzerinde alemler ve saygın dervişlerle birlikte önünde davul taşınması, dilediğinden ahit alması, kendisine verilmiş genel izinle dilediğini yetkili kılması ve dilediğini seccâdeye oturtması, dilediğini söz ve fiillerinde, asil ve soylu Kâdiriyye tarikatından, başka beldelere halife tayin etmesi konusunda şeyh olarak atadım. Kim, Şeyh Muhammed'e ikramda bulunursa, efendimiz, velilerin sultânı, Şeyh Abdulkâdir el-Geylânî'ye ikrâmda bulunmuştur. Kim, Şeyh Abdulkâdir el-Geylânî'ye ikrâmda bulunursa, Allah'a ikrâmda bulunmuş olur. Şeyh Muhammed bir şehre geldiği zaman Kâdiriyye müntesipleri, onu, cemaatını ve müridlerini gülyüz, hayır ve ihsânla karşılasınlar. Şeyh Muhammed'e -Allah onu yüceltsin-, zikir telkin etmesi, çihil gördüğünü seçip seccâde üzerine oturtması, ve yine Şeyh Muhyiddin Abdulkâdir el-Geylânî'yi (r.a.) seven sâliha ve dindâr kadınlardan dilediğini seçmesi ve dilediğine [vazîfe] vermesi, dilediği kadından ahit alması ve dilediğini azletmesi konusunda izin verdim. Şeyh Muhammed'e, sâliha ve dindâr kadınlara, genel bir izinle dilediklerine vazîfe vermeleri ve seccâdeye oturtmaları hususunda izin verme yetkisi verdim. Şeyh Muhammed'i, gördüğü ve seçtiği her şeyde söz ve fiilleriyle yetkili kıldım. Ona saçını makasla kısaltma konusunda verdiğim genel izinden sonra, Şeyh Muhammed, bu açık iznin tamamını şeriat hükümlerine uygun olarak kabul etti. Hamd, sadece Allah'a mahsustur, Salât ve selâm, kıyâmete kadar efendimiz Hz. Muhammed'in, ailesinin ve ashâbının üzerine olsun. Âlemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun. Ey merhametlilerin en merhametlisi!”.

ABDULKÂDİR EL-GEYLÂNÎ'NİN VASİYETİ

[Bu], Kutbu'r-Rabbânî, gavsu's-Samedânî, ferdu'r-Rahmânî, çeşitli mânâları cem eden efendim, Şeyh Muhyiddîn Abdulkâdir el-Geylânî'nin (k.s.) vasiyetidir:

Dostlarından birisi, Şeyhten tavsiye istedi. Şeyh (r.a.), ona şöyle söyledi:

“Ey oğlum! Sana takvâyı, şerîatı, Allah'ın hudûdunu muhâfaza etmeyi ve ilim tahsilini tavsiye ediyorum. Ey oğlum! Allah seni, bizi ve bütün Müslümanları muvaffak etsin. Ey oğlum! Bil ki, bizim tarîkatımız, kitap ve sünnet, sadrın selâmeti, cömertlik, eli açıklık, kabalıktan sakınma ve ihvânın hatalarını bağışlama üzerine binâ edilmiştir.

Ey oğlum! Sana fakrı, şeyhlere saygıyı muhafaza etmeyi, ihvanla iyi geçinmeyi, küçüklere ve büyüklere nasihat etmeyi, dînî konular hariç husûmeti terk etmeyi tavsiye ediyorum. Ey oğlum! Bil ki, Allah bizi, seni ve bütün Müslümanları muvaffak etsin, fakrın hakîkatı, senden [bir şeyler] isteyen kişiye muhtaç olmamandır. Zenginliğin hakîkatı ise, senden [bir şeyler] isteyen kimseden müstağnî olmandır.

Tasavvuf, sözlerle (kıl-u kal) öğrenilmez. Bir fakirle karşılaştığın zaman, ona ilimle yaklaşma, rıfk ile yaklaş. Çünkü, ilim yabancılaştırır, rıfk ise yakınlaştırır.

Ey oğlum! Bil ki -Allah bizi, seni ve bütün Müslümanları muvaffak etsin-tasavvuf, sekiz haslet üzerine kurulmuştur: Birinci haslet cömertlik, ikincisi rızâ, üçüncüsü sabır, dördüncüsü işâret, beşincisi gurbet, altıncısı yün giyinmek, yedincisi seyhat, sekizincisi fakrdır. Cömertlik, Allah'ın elçisi İbrâhim'in (a.s.); rızâ, Allah'ın elçisi İshâk'ın (a.s.); sabır, Allah'ın elçisi Eyyûb'ün (a.s.); işâret, Allah'ın elçisi Zekeriyâ'nın (a.s.); gurbet, Allah'ın elçisi Yusuf'un (a.s.); yün giyinmek, Allah'ın elçisi Yahyâ'nın (a.s.); seyhat, Allah'ın elçisi İsâ'nın (a.s.); fakr ise, ceddîm Rasûlullah'ın -Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun, Allah şerefini ve büyüklüğünü arttırsın- hasletidir.

Ey oğlum! Allah seni, bizi ve bütün Müslümanları muvaffak etsin, sana, zenginlerle gururlu, fakirlerle alçak gönüllü bir şekilde arkadaşlık etmeni, ihlâslı olmanı, halka yönelmeyi bırakıp Hâlık'a yönelmeye devam etmeni, sebepler konusunda Allah'tan şüphelenmemeni, bütün durumlarda Allah'a güvenmeni; sevgi,

sadâkat ve yakınlık açısından, ihtiyaçlarını, seninle Allah arasına girecek bir başkasına tevdi etmemeni tavsiye ederim. Allah, her mü'mine ve sana bir hak olarak, şu üç hususta fakirlere hizmet etmeyi farz kılmıştır: ilki, tevâzu; ikincisi, hüsn-i edep ve üçüncüsü ise, nefsin cömertliğidir.

Nefsini öldür ki, yaşayasın. İnsanların Allah'a en yakın olanı, ahlâken en geniş olanıdır. Amellerin en faziletlisi, Allah'tan gayrısının iltifâtından gizli olmasına riâyet edilenidir.

Ve şunu bil ki, senden aşağıda olanlara kaba davranman zayıflık, senden yukarıda olanlara kaba davranman ise yoksunluktur. Fakr ve tasavvuf, eğlenceden uzak ciddî bir iştir. Bu vasiyetim, Müslümanlardan, müridlerden ve muhîblerden, (Allah sayılarını çoğaltsın) bu vasiyeti işiten ve gören herkes ile senin içindir. Allah sana ve bize, hatırlattığımız ve açıkladığımız şeylere uymayı nasîp etsin.

Allah, efendimiz Hz. Muhammed -Allah'ın salât ve selâmı, hesap gününe kadar onun, ailesinin ve ashâbının üzerine olsun. Allah, Rasûlullah'ın bütün ashâbından razı olsun- hürmetine bizleri, selef-i sâlihinin eserlerinden haberdâr olup onlara tâbi olanlarla bir araya getirsin.

Allah, bize yeter ve o ne güzel vekildir. Güç ve kuvvet, ulu ve yüce olan Allah'a mahsustur. Âlemlerin Rabbine hamdolsun”.

SONUÇ

İbn Akîle'nin yaşadığı XVII. yüzyılın son çeyreği ve XVIII. yüzyılın başlarında Mekke'de emirlik kavgasından mütevellid birtakım siyasî hâdiseler cereyan etmekle birlikte ilmî ve tasavvufî hayat son derece canlıydı.

Siyasî olaylardan uzak duran İbn Akîle, kendisine "*muhaddis, hâfız, müerrih ve sûfi*" dedirtecek kadar İslâmî ilimlerin hemen her sahasıyla meşgul olmuş çok yönlü bir âlimdir. O, tefsir, hadis, tarih, siyer, kelâm, akâid, ahlâk ve tasavvuf alanlarında irili ufaklı doksan eser bırakmış velûd bir ilim adamıdır. Bu derece çeşitli ilimlerle uğraşması ve eserler kaleme alması, onun taassuptan uzak ve vizyonu geniş bir âlim olduğunu göstermektedir.

İbn Akîle'nin ilimde temeyyüz etmesinin sebebi, onun ilme duyduğu merakının yanında, içinde pek çok medrese ile tekke barındıran ve yılın her döneminde İslâm âlimlerinin hac vesilesiyle ziyaret ettiği Mekke'de yaşamasıdır.

Müellif ömrünün sonuna doğru gittiği Bağdat, Şam ve Halep'te ders okutmuş ve icâzet vermiştir. Anadolu'ya da gittiği anlaşılan İbn Akîle'nin bu seyahati hakkında fazla bilgimiz yoktur.

İbn Akîle 1150/1737 yılında Mekke'de vefât etmiş ve Dârü'l-Akîliyye diye anılan zâviyesine defnedilmiştir.

Muhammed b. Akîle'nin tasavvuf alanında yazdığı en önemli eserlerinden birisi "*İkdü'l-Cevâhir fî Selâsili'l-Ekâbir*" isimli eseridir. Bu eserinde icâzet aldığı 18 tarikatın silsilelerini ve bir kısmının da icâzet metinlerini vermiştir.

İbn Akîle, *İkdü'l-Cevâhir*'e ilk olarak **Hızır** (a.s.)'dan aldığı ve *el-Gaybiyye el-Hızriyye* olarak isimlendirdiği tarikatla başlamıştır. Ardından, *Ahmediyye*, *Şüttâriyye*, *Kâdiriyye*, *Şâziliyye*, *Rıfâiyye*, *Halvetiyye*, *Nakşendiyye*, *Çiştîyye*, *Sa'diyye*, *Medyenîyye*, *Ayderûsiyye*, *Sühreverdîyye* ve *Âl-i bâ Alevî* tarikatlarının silsilelerine yer vermiştir. Eser, **Abdulkâdir Geylânî**'nin vasiyeti ile son bulmaktadır.

İbn Akîle bu eseri, zevk ve irfân ehlinin silsilelerini vererek ihvânın bundan faydalanmasını sağlamak, evliyâullahâ yardımcı olmak ve tasavvuf dâşmanlarının çabalarını boşa çıkarmak amacıyla kaleme aldığını belirtmektedir.

İbn Akîle silsileleri naklederken şahısların isimlerini bazen künyesiyle, nisbesiyle, veya nesebiyle vermesi yanında bazen de yalın haliyle vermektedir. Eserde bir şahıstan değişik isimlerle bahsedilmesi, okuyucuda farklı kişilerden sözedildiği intibâi uyandırmakta ve okuyucuyu zor durumda bırakmaktadır.

Yer yer şahıs isimlerinden önce, çok uzun övgü cümleleri bulunmakta olup, bunlar silsilenin takibini güçleştirmektedir.

Hâlen yazma nüshalar hâlindeki eserin, tesbit edildiği kadarıyla İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Tire İlçe Halk Kütüphânesi, Dâru'l-Kütübî'l-Mısriyye, Brill kütüphânesi, Princeton Üniversitesi Kütüphânesi, Biblioteca Vaticana ve Abdulhay el-Kettânî'nin özel kütüphânesinde birer nüshası bulunmaktadır. Biz çalışmamız esnasında ilk üç kütüphâne de bulunan nüshaları kullandık.

Kendinden sonraki silsile kitaplarına kaynaklık etmiş olan *İkdü'l-Cevâhir*, bu alanın araştırmacıları için mutlaka görülmesi gereken önemli bir eserdir.

KAYNAKLAR

ACLÛNÎ, İsmail b. Muhammed (ö.1162/1749), *Keşfü'l-Hağâ ve Muzîlü'l-İlhâs ammâ's-Tehera mine'l-Ahâdis 'alâ Elsineti'n-Nâs*, (Thk. Ahmed el-Kalâş), Mektebetu't-Türâsi'l-İslâmî, Halep trs.

ASKALÂNÎ, İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, Dârü'l-Mâriye, Beyrut trs., (thk. Abdulaziz b. Abdullah b. Bâz).

AŞKAR, Mustafa, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.

AYDERÛSÎ, Abdulkâdir b. Abdullah, *en-Nûrû's-Sâfir 'an Ahbâri'l-Karni'l-Âşir*, Beyrut 1985.

BEDEVÎ, Abdurrahman, *Ebû Medyen ve İbn 'Arabî*, Kahire 1969.

BİRİŞİK, Abdulhamit, "İbn Akîle", DİA, XIX, İstanbul 1999.

_____ *Muhammed b. Akîle ve ez-Ziyâde ve'l-İhsân fi 'Ulûmi'l-Kur'ân'ı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), MÜSBE, İstanbul 1990.

BOZKURT, Nebi, "Mekke", DİA, XXVIII, Ankara 2003.

BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (ö.256/869), *el-Câmiu's-Sahih*, İstanbul 1992.

BURSEVÎ, İsmail Hakkı (ö.1137/1725), *Silsilenâme-i Celvetiyye*, (Haydar Paşa Hastanesi Matbaası) İstanbul 1291, 144 s.

CÂMÎ, Mevlânâ Nûreddin Abdurrahmân b. Ahmed (ö.898/1492), *Nefâhatü'l-Üns min Hadaratü'l-Kuds*, (çev. Kâmil Candoğan, Sefer Malak), Bedir Yay., İstanbul 1971.

ÇELEBÎ, Evliya (ö.1095/1684), *Seyahatnâme*, Üçdal Neşriyat, İst. 1985.

EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi es-Sicistânî (ö.275/889), *Sünen-ü Ebû Dâvud*, Dârü'l-Kable li's-Sekâfeti'l-İslâmiyye, Cidde 1998, (thk. Muhammed Avvâme).

ERAYDIN, Selçuk, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, MÜİFVY, İstanbul 1997.

FEVZİ PAŞA, Seyyid Hüseyin, "*Ukûdil Cevâhir Fiselâsül Ekâbir (18 Tarîkatın Evliyâullah Silsilesi)*", (çev.Melih Yuluğ), Uluçınar Yay., İstanbul 1979.

GÜMÜŞHÂNEVÎ, Ahmed Ziyâeddin Nakşbendî, *Câmiü'l-Usûl el-Evliyâ ve Evsâfuhüm*, (thk. Edip Nasreddin), Müessesetü'l-İntişârî'l-Arabî, Beyrut 1997. Bu eser Rahmi Serin tarafından "*Veliler ve Tarikatlarda Usûl*" ismiyle tercüme edilmiştir (Pamuk yayınları, İstanbul 1977).

GÜRER, Dilaver, *Abdulkâdir Geylânî -Hayatı, Eserleri, Görüşleri, İnsan Yay.*, İstanbul 1999.

_____ "*Medyeniyye*", DİA, , XXVIII, Ankara 2003.

HARİRİZÂDE, Muhammed Kemâleddin (ö.1299/1882), *Tibyânu Vesâilil-Hakâik fi Beyâni Selâsili't-Tarâik*, c. I-III, Süleymâniye Kütüphânesi (İbrâhim Efendi Böl.) no. 430-432.

HOCAZÂDE, Ahmed Hilmi (ö.1332/1914), *Hadîkatü'l-Evliyâ*, (trc. Yakup Kenan Necefzâde), İstanbul 1966.

HUDA, Qamaru'l, *The Sufi Order of Shaikh Ebu Hafis Umar al-Suhrawardi and The Transfer of Suhrawardiyya Religious Ideology to Multan*, (Dr. Tezi), Dan. Michael G. Morony, Universty of California, Los Angeles 1998. Bu eser, "*Şihâbeddin Ömer Sühreverdî Hayatı, Eserleri, Tarîkatı*" adı ile dilimize çevrilmiştir. (çev. Tahir Uluç, İnsan Yay., İstanbul 2004).

HULVÎ, Mahmud Cemaleddin (ö.1064/1654), *Lemezât-ı Hulviyye ez-Lemezât-ı Ulviyye*, (hızr.Mehmet Serhan Tayşi), MÜİFVY, İstanbul 1993.

İBRAHİM, Abdullah Abdurrezzâk, *Edvâu 'ala't-Turuki's-Sâfiyyeti fi'l-Kârreti'l-İfrikıyye*, Kahire 1989.

KAZVİNÎ, Abdulkerîm b. Muhammed er-Rifâî, *Sevâdü'l-'Ayneyn fi Menâkibi'l-Gavs Ebi'l-'Alemeyn*, Kahire 1301.

KAZVİNÎ, Muhammed b. Hüseyin, *Silsile-i Hâcegân-ı Nakşbendiyye*, (ter. Mustafa b. Hayreddin), Süleymâniye Kütüphânesi (Hüsrev Paşa Böl.), no. 408.

KEHHÂLE, Ömer Rızâ (1905-1987), *Mu'cemu'l-Müellifin Terâcimu Musannifi'l-Kütübi'l-Arabiyye*, Şâm 1959.

KETTÂNÎ, Abdulhay Abdulkebir, *Fihrisü'l-Fehâris ve'l-Esbât*, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî 1982.

KONUR, Himmət, *İbrâhîm Gülşenî, Hayatı, Eserleri, Tarikatı*, İnsan Yay., İstanbul 2000.

KÜÇÜKKAŞCI, M. Sabri, "*Mekke, Osmanlı Dönemi*", DİA, Ankara 2003.

_____ "*Mekke*", DİA, Ankara 2003, (Nebi Bozkurt ile birlikte).

MAHMUT, Abdulhalim, *Ebû Medyen el-Gavs*, Kahire, trs.

MARGOLIOUTH, D.S., "*Sa'diye*", İA, MEB Basımevi, İstanbul 1979.

MASSIGNON, Louis, "*Tarikat*", İA, MEB Basımevi, İstanbul 1979.

MEKKÎ, Muhammed, *en-Nefhatü'r-Rahmâniyye fî Menâkıbtı Ricâli'l-Halvetiyye*, İstanbul 1327.

MURÂDÎ, Seyyid Muhammed Halîl (), *Silkü'd-Dürer fî A'yânî'l-Karnî's-Sânî Aşer*, Bağdâd trs.

MÜNÂVÎ, Zeynüddin Muhammed Abdurraûf b. Tâci'l-Ârifin b. Ali (ö.1031/1622), *Feyzu'l-Kadîr Şerhi'l-Câmiî's-Sağîr*, Dâru'l-Mârife, Beyrut 1972.

_____ *el-Kevâkihü'd-Dürriyye fî Terâcimi's-Sâdâti's-Sûfiyye*, (thk. Muhammed Edip el-Câdir), Dârü's-Sâdir, Beyrut 1999.

MÜSLİM, Ebü'l-Hüseyin el-Kuşeyrî en-Nisabûrî, *Sahih-i Müslim, İhyâu't-Türâsi'l-Arabî*, Beyrut 1972.

NAMLI, Ali, *İsmail Hakkı Bursevî, Hayatı, Eserleri, Tarikat Anlayışı*, İnsan Yay., İstanbul 2001.

NASSÂR, Ahmed, *Abdulkâdir el-Ceylânî - Hayâtuhû ve Tasavvufuhû*, (Dr. Tezi), Ezher Üniv., Kahire 1979.

NECCÂR, Âmir, *et-Turuku's-Sûfiyye fî Mısr*, Kahire, trs.

NİZÂMÎ, K. A., *Târih-i Meşâyih-ı Çişt*, Delhi 1953.

NÜREDDİN, İbrahim Ahmed, *Hayâtü's-Seyyid el-Bedevî*, Tanta 1369.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yay., İstanbul 1993.

SALİM, Güven M., *Ebû'l-Hasen Şâzilî ve Şâziliyye*, (Dr. Tezi), Dan. H. Kamil Yılmaz, Marmara Üniv., İstanbul 1999.

SANEVÎ, Eşref Ali, *es-Sünnetü'l-Celîyye fi'l-Çiştîyyeti'l-'Aliyye*, Delhi 1351.

SARI ABDULLAH, Efendi (ö.1071/1661), *Semerâtü'l-Fuâd*, (sad. Yakup Kenan Necefzâde), Neşriyat Yurdu, İstanbul 1967.

SENÛSÎ, Muhammed b. Ali, *es-Selsebilü'l-Maîn fi't-Tarâiki'l-Erbaîn*, (el-Mesâilü'l-Aşar zeylinde), Dâru'l-Libya, Bingazi 1967, 196 s.

SERİN, Rahmi, *İslâm Tasavvufunda Halvetîlik ve Halvetîler*, İstanbul 1984.

SERVER, Gulâm, *Hazînetü'l-Asfiyâ*, (Taş Basması), Cûnpûr 1893.

SÜHREVERDÎ, Ebû Hafs Şihâbuddin Ömer (ö.632/1234), *Avârifü'l-Maârif*, (hız. H. Kâmil Yılmaz, İrfan Gündüz), Erkam Yay., İstanbul 1993.

SÜNBLÛ, Mehmed Sâmî, *Esmâr-ı Esvâr*, (Cemâl Efendi Matbaası) İstanbul 1316, 54 s.

ŞA'RÂNÎ, Abdulvahhâb (ö.973/1563), *Veliler Ansiklopedisi (et-tabakâtü'l-Kübrâ)*, (çev. Abdulkadir Akçiçek), Erkam Yay., İstanbul 1986.

ŞİLLÎ, *el-Meşrebu'r-Revî fi Menâkıbı Benî Alevî*, Kahire 1319.

TAHRALI, Mustafa, *Ahmad al-Rifa'i (512-578/1118-1182) Sa Vie, Son Oeuvre et sa Tariqa*, (Dr. Tezi), Dan. Charles Pellat, Academie de Paris Universite 'de la Sorbonne Nouvelle Paris III, Paris 1973.

TİRMİZÎ, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Serve es-Sülemî (ö.279/892), *Sünenü't-Tirmizi*, Mektebetü'l-İslâmiyye, yrs. trs.

TOSUN, Necdet, *Bahâeddin Nakşhend- Hayatı, Görüşleri, Tarikatı*, İnsan Yay., İstanbul 2002.

TRİMİNGHAM, J. Spencer, *The Sûfî Orders in Islam*, Oxford Univ. Press, New York 1998.

ULUDAĞ, Süleyman, *"Aleviyye"*, DİA, İstanbul 1989.

_____ "*Ayderûsiyye*", DİA, İstanbul 1991.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (ö.1398/1977), *Mekke-i Mükerrreme Emirleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1972.

VASSÂF, Hüseyin (ö.1348/1929), *Sefine-i Evliyâ*, (çev. Dr. Mehmet Akkuş, Dr. Ali Yılmaz), Seha Neşriyat, İstanbul 1990.

VİCDÂNÎ, Sâdık (1864-1939), *Tarîkatlar ve Silsileleri (Tomar-ı Turuku Âliye)*, (hız. İrfan Gündüz), Enderûn Kitabevi, İstanbul 1995.

YAZICI, Tahsin, "*Şattâriye*", İA, MEB Basımevi, İstanbul 1979.

YILMAZ, Hasan Kâmil, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarîkatlar*, Ensar Neşriyat, İstanbul 1998.

_____ *Azîz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarîkatı*, Erkam Yay., İstanbul 1982.

_____ *Altın Silsile*, Erkam Yay. İstanbul 1994.

ZEBİDÎ, Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Ahmed b. Abdullatif eş-Şircî (ö.893/1488), *Tabakâtu'l-Havâs Ehlü's-Sıdkî ve'l-İhlâs*, Dâru'l-Yemeniyye, Beyrut 1986.

ZİRİKLÎ, Hayreddin (ö.1397/1976), *el-A'lâm Kâmûsu Terâcim li-Eşhuri'r-Ricâl ve'n-Nisâ mine'l-Arab ve'l-Müsta'ribîn ve'l-Müsteşrikîn*, Beyrût 1969.

عقدُ الجواهر في سلاسل الأَكابر

دراسة و تحقيق و نشر

تأليف

جمالُ الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن سعيد بن عقيلة

المكي الحنفي

المتوفى في سنة هـ ١١٥٠م / ١٧٣٧

إعداد

عمر أوزكل

رسالة على درجة الماجستير

الجامعة التاسع من أيلول

إشراف

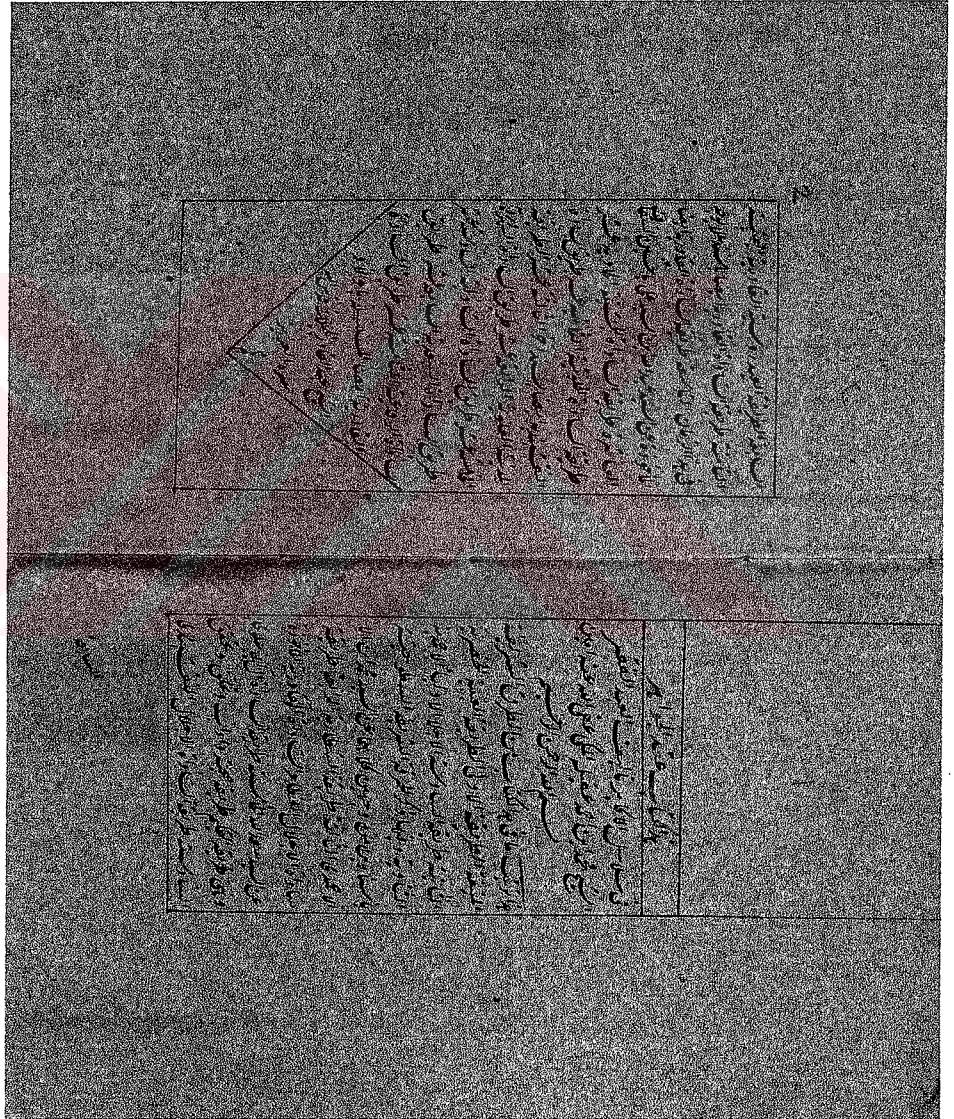
الدكتور همت قونور

فهرس

- ١ عقد الجواهر في سلاسل الأكابر.....
- ٤ الطريقة الأولى.....
- ٥ طريقة السادة الأجلى الأولياء الأحمديّة الشنّاوية
- ٧..... الطريقة الثالثة الطريقة الشطّارية.....
- ٨ الطريقة الرابعة طريقة السادة القادرية.....
- ٩ الطريقة الخامسة طريقة السادة آل أبي علوي.....
- ١٠ الطريقة السادسة طريقة السادة الأجلى النقشبندية.....
- ١٣ الطريقة السابعة طريقة السادة العيدروسية القادرية اليمنية والشهرة بالعقلية.....
- ١٤ الطريقة الثامنة طريقة السادة القادرية أيضاً بأعلى سند يوجد في هذا الزمان.....
- ١٦ الطريقة التاسعة طريقة القادرية بسند آخر.....
- ١٨ طريقة السادة الجشتية.....
- ١٩ طريقة السادة الخلوتية.....
- ٢٠ طريقة السادة النقشبندية.....
- ٢٣ الطريقة المدنية العلوية.....
- ٢٥ طريق السادة السهروردية.....
- ٢٧ طريق السادة الشاذلية.....
- ٢٧ الطريقة السادة السعدية.....
- ٢٩ طريقة السادة الرفاعية.....
- ٣٠ طريقة السادة القادرية أيضاً.....
- ٤٠ وصية القطب الربّاني.....

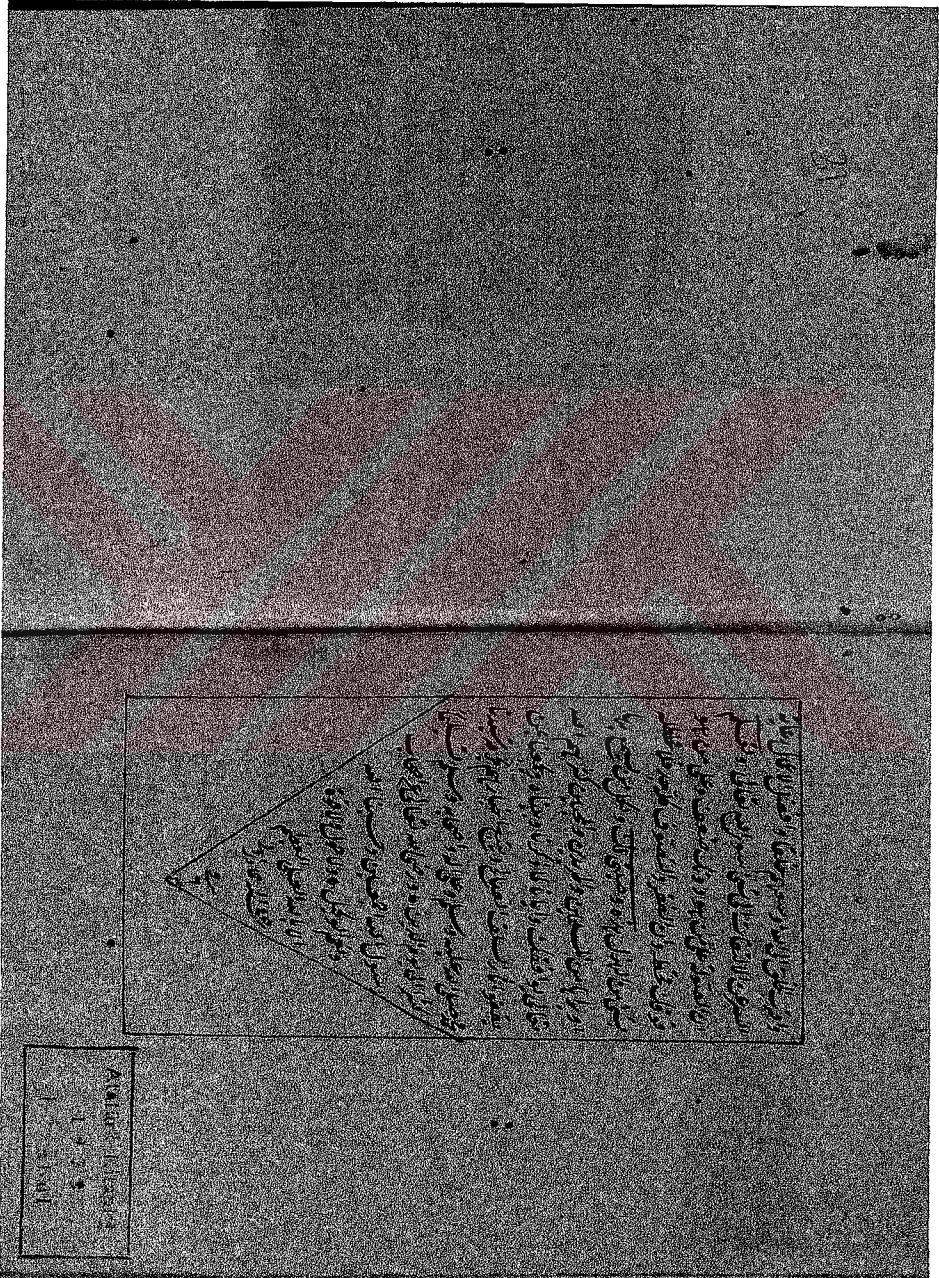
**TAHKİKTE KULLANDIĞIMIZ NÜSHALARDAN
ÖRNEKLER**

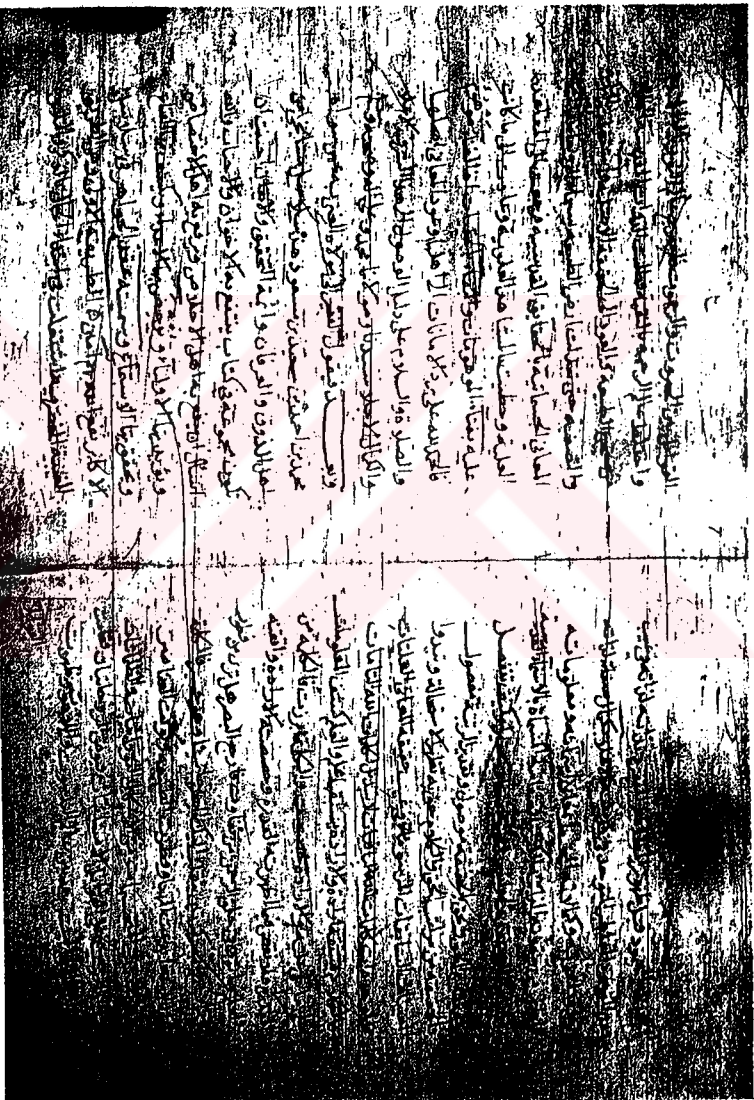

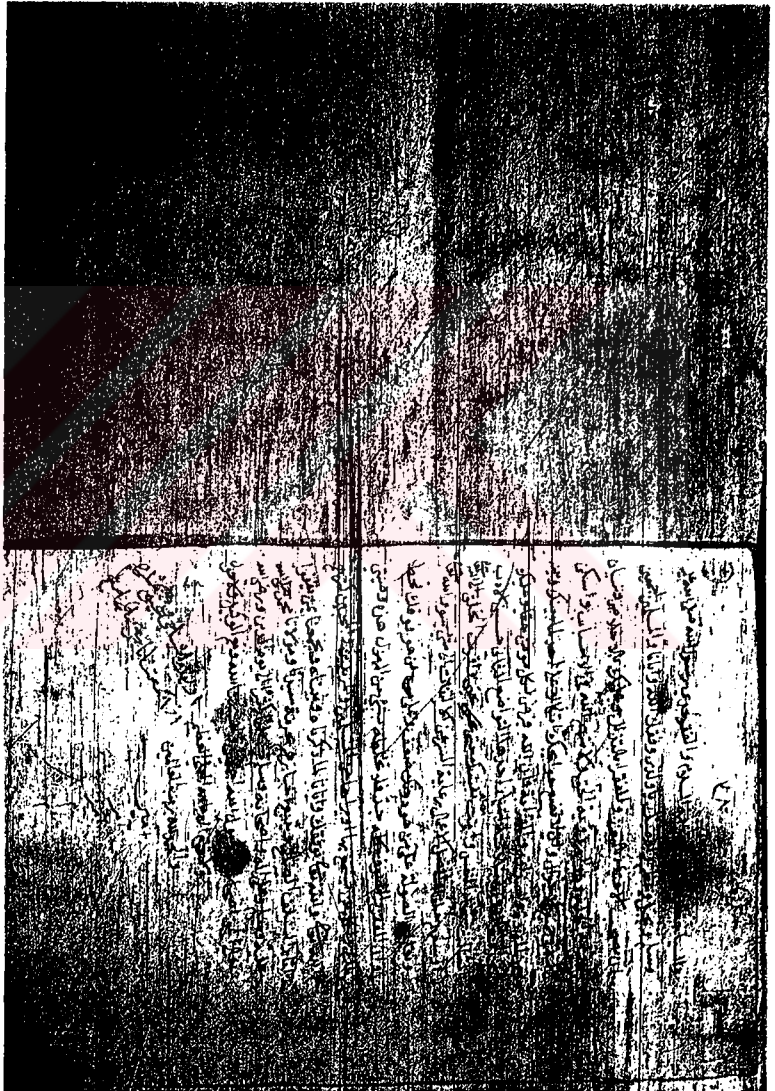
(1) nıshasının ilk sayfası

(1) nüshasının son sayfası

(م) nüshasının ilk sayfası

(م) nüshasının son sayfası

هذا الكتاب "عقد الجواهر في سلاسل الأكابر" تأليف العبد الفقير الشيخ محمد بن

أحمد عقيلة المكي عفا الله عنه آمين وصلّى أعلى على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلّم^١.

*بسم الله الرحمن الرحيم

هذا ترتيب ما في هذا الكتاب من الطرق الشريفة المنيفة:

الطريقة الأولى، الطريقة الغيبية الخضرية^٢،

الثانية، طريقة السادة الأجلاء الأولياء الأحمدية الشناوية وفيها ذكر الخرقة الشريفة

السطوحية بإسنادين من وجهين، كلاهما عن السيد محمد بن الأحمد،

الثالثة، طريقة الشطارية،

الرابعة، طريقة السادة الإجلال العظام السادة القادرية المأخوذة عن السيد سعد الله،

الخامسة، طريقة السادة آل أبي علوي. وهي طريقة التحكيم، طريقة صحبة، وآداب وتخلق

وتحقّق،

السادسة، طريقة السادة الإجلال النقشبندية^٤، [٢/١]

السابعة، الطريقة العيدروسية القادرية اليمينية،

الثامنة، طريقة السادة القادرية أيضاً بأعلى سند^٥ يوجد في هذا الزمان،

التاسعة، طريقة السادة القادرية أيضاً المأخوذة^٦ عن السيد عبد الله بن السيد علي باحسين

السقاف،

العاشرة، طريقة السادة^٧ الجشتية،

الحادية عشر، طريقة السادة^٨ الخلوتية،

^١ و صلّى أعلى على سيدنا محمد و على آله و صحبه و سلّم: ساقطة من: أ.

^٢ م: عقد الجواهر في سلاسل الأكابر تأليف الأستاذ الملاذ العارف الكامل سيدي الشيخ محمد عقيلة المكي أعاذ الله تعالى علينا و على المسلمين من بركاته و نفحاته و نفعنا به آمين.

^٣ الخضرية: ساقطة من: ت.

^٤ أ: النقشبندي.

^٥ أ: بأسند علي.

^٦ ت: المأخوذ.

^٧ ت، م: طريق السادات.

^٨ ت، م: طريق السادات.

الثانية عشر، طريق السادات النقشبندية أيضاً بسندٍ آخر،

الثالثة عشر، الطريقة المدنية^١ العلوية،

الرابعة عشر، طريق السادات السهروردية،

الخامسة عشر، طريق السادات الشاذلية،

السادسة عشر، طريق السادات السعدية،

السابعة عشر، طريق السادات الرفاعية،

الثامنة عشر، طريق السادات القادرية أيضاً المسلسلة بأولاد الشيخ عبد القادر الجيلاني،

قدس الله سرّه العزيز يا كريم^٢. * [ب/٢]

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الحمود قبل ظهور المظاهر، المنفرد^٤ بذاته لذاته في غيب قدم الوجود العاطر، المتوحد في قدسه الأعلى بجمال^٥ صفاته لذاته الودود لنعوته وكمالاته، المحيط بمعاني أسمائه ومعلوماته، المظهر من وحدته الذاتية الكثرة الصفاتية المسماة بالأسماء القدسية التي انفصلت تقديراً، واتصلت تحقيقاً وتبصيراً. وكيف تنفصل الحقيقة من الحق، والحق بالحقيقة موصول وتقدير الرتبة موصول. فالحقيقة من مراتب الحق، والكلام حق، به تظهر الاستحالة، وتبدو المعينات السابقة المرسومات في غيب حقيقة [٣/١] المعاني العليّات. فالموجودات كلمات الله الباقيات. لا تبديل لكلمات الله التامات. فالكلام يسبقه إرادة، والإرادة يسبقها علم. والعلم كشف المعلومات على ما هي عليه، والإرادة خصصت والكلمة أبرزت. فالكلمة من القدرة. فلا نقص فيما أظهرته القدرة، وخصصته الإرادة وأتقنه العلم ﴿ما ترى في خلق الرحمن من تفاوت فارجع البصر هل ترى من فطور ثم ارجع البصر^٦ كرتين ينقلب إليك البصر خاسئاً وهو حسير﴾^١. فالكلمة الإلهية أبدعت ألباباً، وفطرت

^١ ت: المدنية.

^٢ يا كريم: ساقطة من: ا.

^٣ ما بين النجمتين ساقط من: م.

^٤ م: المنفرد.

^٥ م: بكمال.

^٦ هل ترى من فطور ثم ارجع البصر: ساقطة من: ا، ت.

الطبيعة، وكونت العناصر، وجسّمت المجسّمات من الإشكال النورانيّات والظلماتيّات، وأفاضت على القوابل الإنسانيّات فيوض الروحانيّات. فقامت الهياكل البشرية بين عالم الناسوت واللاهوت، وظهرت القوابل بين الجبروت والرحموت. فامتزج عالم النور بالظلمة، واختلط عالم الرحمة بالنقمة. فطلبت الذوات المقدسة الخلاص من سجن الطبيعة، والعود إلى الحقيقة الأصليّة، واشتغلت [ب/٣] بالتزكية والتصفية حتّى تبدلت أرض الطبيعة بسماء الروحانية، واختلطت المعاني الجسمانية بالحقائق القدسية. فرجعت^٢ إلى المقاعد العليّة، وحظيت بالمشاهد العلوية، وعادت إلى ما كانت عليه بفناء الموهومات والبقاء بالحقيّات. إذ الفناء موهوم. فالحمد لله على ردّ الأمانات إلى أهلها، وعود المعاني إلى^٣ أصلها. والصلاة والسلام على دليل الوصول إلى هذا الشريف الأعلى والكمال الأجلّي سيدنا ومولانا محمد وعلى آله وصحبه وسلّم.

وبعد، فيقول الفقير إلى مولاه الغني به عمّن سواه محمد بن أحمد بن سعيد بن مسعود: هذه^٤ سلاسل مشايخي من أهل الذوق والعرفان وائمة التحقيق والإيقان. أحببت^٥ أن تكون مجموعة في كتاب لينتفع^٦ به الاخوان والأحباب. والله أسأل أن ينفع به أهل الإخلاص، ويرفع به أهل الاختصاص، ويؤيد بها الأولياء، ويُدخض بها الأعداء، ويكشف بها القناع، ويحقّق بها الاستماع. وسمّيته "عقد الجواهر في سلاسل الأكابر" نفع الله بهم آمين^٧. [أ/٤]

^١ سورة الملك/ الآية: ٤/٥.

^٢ ا، ت: ففرجت .

^٣ إلى: ساقطة من: ا، ت.

^٤ ت: هذا.

^٥ ت: أحببت.

^٦ ل: ساقطة من: م.

^٧ آمين: ساقطة من: ا، ت.

الطريقة الأولى:

وهي الطريقة^١ الغيبية^٢ الخضرية اشتغلت في ابتداء الحال بالذكر والتلاوة وسهر الليل من غير أن أخذ عن أحد من المشايخ. وكنت أطلع كتب الرقائق مثل الطبقات للشيخ عبد الوهاب الشعراوي، وإحياء علوم الدين للإمام الغزالي، وغير ذلك من كتب الرقائق. وأقمت على ذلك مدة، فصار لي من ذلك نفع عظيم. وفي أثناء ذلك، رأيت، وأنا في داري بمكة، ضحوة^٣ النهار في عشر ذي الحجة، وأنا مستلقياً لم أتم^٤ مغمضاً عيني. وإذا رجل دخل من طاق البيت المسمى بالروشان، رجل^٥ طويل أشيب صبيح الوجه إلى جانبه الأيسر رجل قصير، وإلى جانبه الأيمن رجل طويل. والرجل الطويل الذي إلى الجانب اليمين^٦ يشير إليّ ويقول: هذا هو. والذي على جانبه الأيسر، يستره عني لكيلا يراني. فلما رأته التفت إلى جانبي، قمت إليه مسرعاً، فتلقاني، واعتنقني، واعتنقته، ورأيت نفسي قد ذهبت^٧ في جوفه ولم يبق لي أثر. ثم سرّيت عني في هذه الواقعة^٨. فلم أر شيئاً [ب/٤] ولم أعرف من الرجل الذي^٩ رأيت. ثم بعد زمان طويل^{١٠} رأيت في منامي قائلاً يقول لي^{١١}: إن الرجل الذي رأته في تلك الواقعة هو الخضر عليه السلام. والحمد لله رب العالمين، وهو أوّل من أخذت عنه في هذه الطريقة الشريفة.

ويقول العبد الفقير إلى مولاه الغنيّ به عمّن سواه:

^١ في كلّ نسخ: الطريق.

^٢ ا، ت: الغيبة.

^٣ م: ضحوت.

^٤ ا: أنام.

^٥ رجل: ساقطة من: م.

^٦ م: الأيمن.

^٧ ا: ذهب.

^٨ ا: الواقعة.

^٩ الذي: ساقطة من: م.

^{١٠} ا، ت: زمانا طويلا.

^{١١} لي: ساقطة من: ا، ت.

"أخذت طريقة السادة الأجل^١ الأولياء الأحمديّة الشنّاوية، وتلقنت الذكر بالكلمة الشريفة عن السيد، الأجل، العارف، الكامل، مولانا، السيد محمد بن علي بن علي بن أحمد الأحمدي، عن مولانا الشيخ عيسى الشنّاوي، عن سيدي الشيخ أحمد الشنّاوي^٢ العباسي، عن والده سيدي علي الشنّاوي، عن والده سيدي عبد القدوس الشنّاوي^٣، عن والده قطب الأقطاب سيدي محمد الشنّاوي، عن والده سيدي أحمد البطل الشهير بالأخرس، عن والده سيدي علي، عن سيدي عبد الله الأشعث، عن سيدي عمر الشنّاوي السطّوحي، عن سيدي، المولى الكبير، والسيد الشهير، سيدي أحمد البدوي، عن سيدي عبد السلام بن بشيش الحسني، عن سيدي أبي مدين [٥/أ] المغربي، عن سيدي أبي يعزّي^٤، عن سيده الطائفة الجنيد البغدادي، عن سيدي سري السقطي، عن سيدي داود الطائي، عن سيدي معروف الكرخي، عن سيدي حبيب العجمي، عن سيدي الحسن البصري، عن سيدي أمير المؤمنين وإمام الحسين علي بن أبي طالب، رضي الله عنه^٥، عن سيده الأولين والآخرين محمد، صلّى الله عليه وسلّم وشرف وعظم وكرم".

ذكر الخرقة^٦ السطّوحية، نفعنا الله بها وبصاحبها، من طريق آخر^٧:

يقول العبد الفقير إلى مولاه الغنيّ به عمّن سواه محمد بن أحمد عقيلة: ألبسني الخرقة السطّوحية العظيمة مولاي العارف السيد محمد بن الأحمدي^٨، كما لبسها من مولانا، العلامة، المرشد عيسى الشنّاوي الفاكهازي، كما^٩ لبسها من العارف أبو المواهب مولانا الشيخ أحمد الشنّاوي، كما لبسها من يد والده سيدي علي الشنّاوي، كما لبسها من يد والده سيدي عبد

^١ ا: الإجلال.

^٢ عن سيدي الشيخ أحمد الشنّاوي: كرّر مرتين في: م، و ساقطة من: ت.

^٣ عن والده سيدي عبد القدوس الشنّاوي: ساقطة من: ت.

^٤ ا: يعزّي.

^٥ ا، ت: سيدي.

^٦ رضي الله عنه: ساقطة من: ا، ت.

^٧ ا: سيدي.

^٨ م: الطريقة السطّوحية. و استدركت في الهامش.

^٩ من طريق آخر: ساقطة من: م.

^{١٠} م: السيد محمد بن علي بن أحمد الأحمدي.

^{١١} كما: ساقطة من: ا، م.

القدّوس، كما لبسها من يد الشيخ مَجْدِ الدين صالح، كما لبسها من يد الشيخ المعمر أحمد بن أيّدمر الأيّار والشيخ المعمر أحمد [ب/هـ] بن مخلص قالوا: "ألبسنا الشيخ، المحدث، الراوية^١، المفسّر^٢، شرف الدين، أبو الفتوح، الملقّب^٣ بصدقه^٤، ابن عمر بن محمد بن محمد بن سنقر العادلي، رحمه الله تعالى". قال: "ألبسني الخرقّة الشيخُ عبد الرحمن الكبير المعروف بالسطوحوي، كما لبسها من يد الشيخ المجذوب، الشارب من صافي المشروب، ذو الأنفاس السعيدة والأحوال السديدة، الشاطر، الفتي، المخلص، الأسير بسرّه المعنوي، القطب، الغوث، سيدي أحمد البدوي، قدّس الله سرّه العزيز وشمّلنا ببركاته".

بِسند^٥ آخر للخرقة السطوحوية^٦:

يقول العبد الفقير إلى مولاه الغنيّ به محمد بن أحمد عقيلة: "ألبسني الخرقّة السطوحوية أيضاً مولانا، العارف بالله، السيد محمد بن علي، كما لبسها من^٧ مولانا الشيخ عيسى الشناوي الفاكهاني، كما لبسها من مولانا أبو المواهب الشيخ أحمد الشناوي، كما لبسها من والده سيدي علي الشناوي، كما لبسها من يد والده سيدي عبد القدّوس، كما لبسها من يد الشيخ الصالح^٨، كما لبسها من يد الشيخ شمس الدين الشهر [٦/١] بابن بطالة، رحمه الله تعالى، كما لبسها من يد القطب الشيخ عبد الوهاب الجوهري، كما لبسها من يد الشيخ العارفين، وولي ربّ العالمين، سيدي، الشريف أحمد البدوي، قدّس الله سرّه ونفعنا به".

^١ ا، ت: الوادية.

^٢ المفسّر: ساقطة من: ا، ت.

^٣ ا: الملقّب.

^٤ ت: بصدقه.

^٥ م: سند.

^٦ للخرقة السطوحوية: ساقطة من: ا، ت.

^٧ من: ساقطة من: ا.

^٨ م: الصالح صالح. و | كما لبسها من يد الشيخ الصالح: | ساقطة من: ت.

الطريقة الثالثة^١ الطريقة الشطارية:

وأخذت أيضاً بطريق الإجازة^٢. وكتب إليّ بالبيعة، وإجازة التلقين بالذكر، والاشتغال بالأعمال الشطارية، والإذن فيما تضمّنته جواهر الغوث من الفوائد، مولانا وسيدنا، السيد سعد الله^٣ وهكذا نظم سلسلة الشريفة وصلّ الفيض الإلهي إلى خاتم الرسالة وختم النبوة محمد، صلّى الله عليه وسلّم، ومنه إلى ختم الخلافة الإمام عليّ عالم سرّه، ومنه إلى الإمام الوحيد حسين الشهيد، ومنه إلى الإمام زين العابدين، ومنه إلى الإمام محمد الباقر، ومنه إلى الإمام جعفر الصادق، ومنه إلى الإمام^٤ أبي يزيد البسطامي، ومنه إلى يد^٥ محمد^٦ مغربي رشيد، ومنه إلى خواجه أعرابي أبي يزيد عشقي، ومنه إلى أبي المظفر تُرك، ومنه إلى أبي الحسن الخرقاني، [ب/٦] ومنه إلى خُداقُولِيّ ماوراء النهروي^٧، ومنه إلى العاشق، ومنه إلى العارف، ومنه إلى عبد الله الشطاري، ومنه إلى قاضي الشطاري، ومنه إلى أبي الفتح هداية الله سَرَمَسْتِ^٨، ومنه إلى الشيخ ظهور حاجي حضور، ومنه إلى حاجي حميد المعروف بمحمّد غوث، ومنه إلى وجيه الدين العلوي، ومنه إلى قدوة العارفين، شاه صوفي الشريف الجهنجِهاني، ومنه إلى قطب الأقطاب، مولانا السيد عبد الشكور دائم^٩ الحضور، ومنه إلى سيدنا ومولانا السيد سعد الله، ومنه إلى العبد الفقير إلى الله تعالى محمد بن أحمد عقيلة، كان الله تعالى له.

^١ الطريقة الثالثة: ساقطة من: ا، ت.

^٢ بطريق الإجازة: ساقطة من: ا، ت.

^٣ و: ساقطة من: ا، ت.

^٤ الإمام: ساقطة من: ا، م.

^٥ يد: ساقطة من: م.

^٦ محمد: ساقطة من: ا، ت.

^٧ ا، ت: النهري.

^٨ ا، ت: مرمست.

^٩ دائم: ساقطة من: ا، ت.

الطريقة الرابعة طريقة السادة القادرية^١:

وأخذت الطريقة القادرية وسلسلتها^٢، هذه طريقة السادة الأجلي العظام السادة القادرية،
أخذت عن السيد سعد الله. وأجازني بطريق السادة القادرية.

وأنا العبد الفقير إلى الله تعالى محمد بن أحمد عقيلة، كان الله له، عن مولانا السيد سعد الله
بن السيد غلام محمد السلواني، عن سيدنا ومولانا السيد عبد الشكور [٧/أ] دائم الحضور، عن
الشيخ المكمل الشيخ أبو السعود شاه^٣ الإسفرائني، عن السيد المكمل السيد علي الحسيني، عن السيد
المكمل السيد جعفر الحسيني^٤، عن السيد إبراهيم الحسيني، عن السيد عبد الله الحسيني^٥، عن السيد
عبد الرزاق، عن والده، القطب^٦ الرباني، سيدنا ومولانا، السيد عبد القادر الجيلاني^٧، عن سيدنا أبي
سعید المبارك أبي^٨ الخير المخزومي، عن أبي الحسن علي القرشي، عن الشيخ يوسف الطرطوشي، عن
سيدنا أحمد عبد العزيز التميمي، عن سيدنا أبي القاسم أحمد، عن سيدنا أبي بكر الشبلي، عن شيخ
الطائفة جنيد^٩ البغدادي، عن الخوجة سري السقطي، عن الخوجة معروف الكرخي، عن الإمام علي
الرضا^{١٠}، عن أبيه الإمام موسى الكاظم، عن الإمام جعفر الصادق، عن الإمام محمد الباقر، عن
الإمام زين العابدين علي، عن الإمام الجليل حسين السبط، عن خاتم الخلافة الإمام علي بن أبي
طالب، كرم الله وجهه^{١١}، عن خاتم الرسالة وختم النبوة سيدنا محمد، صلى الله عليه وسلم وشرف
وكرم وعظم.

^١ الطريقة الرابعة طريقة السادة القادرية: ساقطة من: ا، ت.

^٢ ت: سلطتها.

^٣ ا، ت: أبو السعودنا.

^٤ السيد المكمل السيد جعفر الحسيني: ساقطة من: ا، و استدركت الخطأ في الهامش.

^٥ السيد عبد الله الحسيني: ساقطة من: ا.

^٦ ا: قطب.

^٧ م: الكيلاني.

^٨ ا: إلى.

^٩ ت: الجنيد.

^{١٠} الرضا: ساقطة من: ا، ت.

^{١١} كرم الله وجهه: ساقطة من: ا، ت.

الطريقة الخامسة طريقة السادة آل أبي علوي:

وهي طريقة التحكيم، طريقة الصحبة وآداب وتخلق^١. وكذا أخذت وصحبت السيد الشريف السيد عبد الله بن السيد علي باحسين السقاف. وأخذت عنه طريق السادة [ب/٧] آل أبي علوي^٢ وهي طريقة التحكيم، طريقة صحبة وآداب^٣ وتخلق وتحقق.

هذا صورة ما كتبه لي بخطه^٤، رحمه الله تعالى. قال رحمه الله تعالى:

"وبعد، فإنّ تمنّ^٥ دخل في هذه الطريقة، وأخذت عنه البيعة، وتلقن الذكر، وانتقل في درجاته حتى آل^٦ به إلى^٧ الاندراج في مقامات القرب، وحصل له الاتّحاد مع الأرواح جميعاً، والإشراف على ميادينها، والصعود والنزول بالذات البحت مع جميع الأسماء، واستكملت فيه مائة وخمسين مقاماً من تاسع قدم في الحضرة الذاتية المحمدية وسابع قدم^٨ في القرآن المجيد، الشيخ الأديب، محلّ التحليلات، العارف بالله، وليّ الله تعالى، ولدنا محمد بن أحمد^٩ عقيلة المغربي، أخذ الطريقة المذكورة عن شيخه الأكبر، شمس مظهر^{١٠} التوحيد، ورابطة نظام التفريد، السيد، الشريف عبد الله. وهو أخذ عن والده، العارف بالله تعالى، منبع الفضائل، السيد، الشريف علي. وهو أخذ الطريقة عن والده البدل عبد الله، وهو أخذ عن والده، قطب الأقطاب^{١١}، السيد علي. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد عبد الله. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد أحمد. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، الفرد الجامع، [٨/أ] السيد علي الملقب بالملكّي. وهو أخذ عن والده، القطب، السيد حسين بن عبد الرحمن. وهو أخذ عن والده، الشريف، الشيخ، الإمام، نائب رسول الله، صلى الله عليه وسلّم، عبد الرحمن السقاف. وهو أخذ الطريقة عن والده، العارف بالله محمد

^١ ا، ت: طريقة آل با علوي وهي طريقة التحكيم.

^٢ م: آل با، ا: إلى أبي.

^٣ ت: أدب.

^٤ ا، ت: بخط.

^٥ فإنّ تمنّ: ساقطة من: ا، ت.

^٦ ا، ت: إلى.

^٧ إلى: ساقطة من: ت.

^٨ الحضرة الذاتية المحمدية و سابع قدم: ساقطة من: ا.

^٩ أحمد: ساقطة من: ا.

^{١٠} ا، ت: يظهر.

^{١١} الأقطاب: ساقطة من: ت.

المعروف بمولَى الدَّوِيلَة. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد علي. وهو^١ أخذ عن والده^٢، العارف الربّاني السيد علوي. وهو أخذ عن والده، شيخ الطريقتين^٣، ومفتي الفريقين، الفقيه المقدم محمد. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد علي. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد محمد. وهو أخذ عن والده، العارف بالله^٤، السيد علوي. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد عبد الله. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد الأكبر، الفرد الجامع، أحمد. وهو أخذ عن والده، العارف بالله^٥، السيد، الشريف عيسى. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، المنشور فضله محمد. وهو أخذ عن والده، الإمام الأعظم علي العرّضي^٦. وهو أخذ عن والده، الإمام جعفر الصادق. وهو أخذ عن والده، الإمام الأعظم [ب/٨] محمد الباقر. وهو أخذ عن والده، الإمام الأعظم زين العابدين. وهو أخذ عن والده، الإمام^٧ الأعظم الحسين. وهو أخذ عن والده، الإمام الأعظم، أمير المؤمنين علي بن أبي طالب، كرم الله وجهه^٨. وهو أخذ عن سيد المرسلين، رسول رب العالمين محمد المصطفى، صلى الله عليه وسلّم وعلى جميع أهل بيته وأصحابه وأهل الرابطة وشرف وكرم وعظم".

الطريقة السادسة طريقة السادة الأجلى النقشبندية^٩:

وأخذت الطريقة السادة الإجلال^{١٠} النقشبندية، وتلقنت الذكر على طريقتهم من مولانا، السيد، الشريف عبد الله با حسين السقّاف. وهو أخذ عن مولانا، الوليّ الكامل، الشيخ محمد صدّيق. وهو أخذ عن والده، الشيخ الكبير، العارف الشهير، الشيخ أحمد الكابلي السرهندي. وهو عن مولانا، خواجه^{١١} محمد الباقي^١. وهو أخذ^٢ عن مولانا، خواجه^٣ الإمكاني. وهو أخذ عن

^١ هو: ساقطة من: ا، م.

^٢ عن والده: ساقطة من: ت.

^٣ ت: الطريقتين.

^٤ العارف بالله: ساقطة من: ت.

^٥ بالله: ساقطة من: ا.

^٦ و هو أخذ عن والده الإمام الأعظم علي العرّضي: ساقطة من: ت.

^٧ الإمام: ساقطة من: ت.

^٨ كرم الله وجهه: ساقطة من: ا، ت.

^٩ ا: طريقة السادة، و في م: طريقة السادة النقشبندية.

^{١٠} م: الأجلى.

^{١١} م: خواجه.

أبيه، مولانا محمد درويش. وهو أخذ^٢ عن خاله، مولانا محمد زاده الوحشي. وهو عن مولانا وسيدنا حضرت^٤ خواجه عبيد^٥ الله الأحرار^٦. وهو عن سيدنا ومولانا، ملاّ يعقوب الجرخي. وهو عن القطب [٩/أ] الأعظم، قطب هذه السلسلة المعظمة، حضرت الخواجه بهاء الحق والدين محمد بن محمد البخاري، الشهير بنقشبندي^٧، قدس الله سرّه، عن حضرت مولانا، السيد مير كلال، قدس الله سرّه، عن حضرت الخواجه محمد بابا السّماسي، قدس الله سرّه، عن حضرت الخواجه علي الراميتي، قدس الله سرّه، عن حضرت الخواجه محمد أنجير فغنوي، قدس الله سرّه، عن حضرت الخواجه عارف الرّيوآكري^٨، عن حضرت خواجه جهان عبد الخالق العُجْدُوَانِي^٩، قدس الله سرّه، عن حضرت الخواجه يوسف الهمداني، قدس الله سرّه، عن حضرت الشيخ أبي علي الفارمدي^{١٠}، قدس الله سرّه، عن حضرت الشيخ أبي القاسم الكرّكّاني^{١١}، قدس الله سرّه.

وللشيخ أبي القاسم طريقان:

الطريق الأولى: عن حضرت الشيخ أبي الحسن الخرقاني، قدس الله سرّه، عن حضرت سلطان العارفين، الشيخ أبي يزيد البسطامي، قدس الله سرّه، من طريق الباطن لا من طريق الظاهر. لأن وفاة الشيخ أبي يزيد قبل ولادة الشيخ أبي^{١٢} الحسن بمدة مديدة. والشيخ أبو^{١٣} يزيد أخذ عن حضرت سيدنا ومولانا جعفر الصادق [٩/ب] من^{١٤} طريق الباطن. لأن ولادة الشيخ أبي يزيد

^١ ت: الباقر.

^٢ أخذ: ساقطة من: ت، م.

^٣ أخذ: ساقطة من: ت، م.

^٤ ت، م: حضرة.

^٥ ا: عبد.

^٦ م: أحرار.

^٧ م: بنقشبند.

^٨ في كلّ نسخ: الدّيرِوآكري.

^٩ ا، ت: الفخْدُوَانِي. في م: ضبّطت بشكل [الفخْدُوَانِي].

^{١٠} ا، ت: الغامدي. في م: ضبّطت بشكل [الفارمدي].

^{١١} ا: الكرّكّاني. في م: ضبّطت بشكل [الكرّكّاني].

^{١٢} أي: ساقطة من: م.

^{١٣} ا، ت: أبي.

^{١٤} من: ساقطة من: ت.

البسطامي^١ بعد وفاة الإمام جعفر، رضي الله عنه، عمدة مديدة. وهذه الطريقة الباطنية تسمى عندهم بالأويسية، لأن أويس القرني، قدس الله سره، أخذ الفيض الباطني من طريق الباطن عن النبي، صلى الله عليه وسلم وشرف وعظم وكرم ومجد.

والطريقة الثانية للشيخ أبي القاسم: عن حضرت الشيخ أبي عثمان المغربي، قدس الله سره، عن حضرت الشيخ أبي علي الروزبادي، قدس سره^٢، عن حضرت أبي القاسم الجنيد، قدس سره، عن حضرت الشيخ سري السقطي، عن حضرت الشيخ معروف الكرخي، قدس سره.

وللشيخ معروف الكرخي^٤ طريقان:

الأولى: عن الإمام علي الرضا، عن أبيه موسى الكاظم، عن أبيه جعفر الصادق، رضي الله عنه تعالى عنهم أجمعين.

الطريقة الثانية للشيخ معروف: عن أبي سليمان داود الطائي، عن أبي محمد حبيب العجمي، عن سيد التابعين حسن البصري، عن أمير [١٠/أ] المؤمنين، الإمام علي بن أبي طالب، كرم الله وجهه، عن النبي صلى الله عليه وسلم.

ولحضرت الإمام جعفر الصادق طريقان:

الطريق الأولى: عن أبيه محمد الباقر، عن الإمام زين العابدين، عن أبيه، الإمام حسين الشهيد، عن أبيه، الإمام علي بن أبي طالب، كرم الله وجهه ورضي الله عنه وعنهم أجمعين، عن النبي، صلى الله عليه وسلم.

الطريقة الثانية للإمام جعفر الصادق: عن أبي أمه القاسم بن محمد بن أبي بكر الصديق، رضي الله عنه. والقاسم بن محمد أخذ عن سيدنا سلمان^٥ الفارسي، عن أبي بكر الصديق، رضي الله عنه وعنهم أجمعين، عن النبي صلى الله عليه وسلم.

^١ البسطامي: ساقطة من: م.

^٢ الله: ساقطة من: م، ت.

^٣ ا: بعد كلمة | سره | أبي: و علم على كلمة أبي بعلامة الخطأ.

^٤ قدس سره و للشيخ معروف الكرخي: ساقطة من: ت.

^٥ ا: سليمان.

الطريقة السابعة^١ طريقة السادة العيدروسية القادرية اليمنية والشهرة بالعقلية^٢:

وأخذت الطريقة العيدروسية القادرية اليمنية، وألبست الخرقة من السيد الجليل، والسند المثيل، العارف الكبير، والولي الشهير، السيد علي بن عبد الله العيدروس، الساكن ببندر سُورَة من أرض الهند. وصورة [ب/١٠] ما كتبه^٣ لي:

"بسم الله الرحمن الرحيم

والله المستعان وعليه التكلان إلى الجناب الكريم والمقام الفخيم. مقام سيدي وسندي شمس الظلام، المتجلى بمخاتق، مقام الإيمان والإحسان والإسلام، منبع اليمن والبركة المحروس المحفوظ المأنوس، الشيخ محمد العقيلة^٤ زاده الله تعالى تمكيناً وفتح له فتحاً مبيناً وألبسه لباس العافية وسقاه من محبته الصافية وأهدى إليه أفضل السلام وأكمل التحية والإكرام وقد وصل مشرفة الأشرف، فكان أعزّ وأصل وأتحف. وذكرتم سيدي أن المطلوب من الفقير الإجازة والإلباس، فقد أجبته^٥ سيدي لذلك وأسعفته بما هنالك:

فأقول، وأنا الفقير إلى الله تعالى علي بن عبد الله العيدروس قد لقنني الذكر وألبسني الخرقة سيدي وأخي أحمد بن عبد الله العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد عبد الله العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد أحمد العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد عبد الله العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد حسين العيدروس. وهو أخذ عن القطب الشهير أبي بكر العيدروس، صاحب عدن. وهو أخذ عن الشيخ محمد بن أحمد فضل. وهو أخذ عن الشيخ محمد بن مسعود. وهو أخذ عن الشيخ محمد بن سعيد^٦. وهو أخذ عن الشيخ

^١ الطريقة السابعة: ساقطة من: ا، ت.

^٢ و الشهرة بالعقلية: ساقطة من: م.

^٣ ا: كتب.

^٤ م: عقيلة.

^٥ ا: أحببت.

^٦ ا، ت: أبو.

^٧ وهو أخذ عن الشيخ محمد بن مسعود وهو أخذ عن الشيخ محمد بن سعيد: ساقطة من: ا، ت.

أحمد^١ الرُّداد. وهو أخذ عن الشيخ إسماعيل الجَبْرْتِيّ. وهو أخذ عن الشيخ أبي بكر السلامي. وهو أخذ عن الشيخ محيي الدين أحمد بن محمد الأسد. وهو أخذ عن الشيخ أبي بكر بن^٢ محمد نعيم. وهو أخذ عن الشيخ محمد بن الأسدي. وهو أخذ عن أبيه أحمد بن عبد الله الأسدي. وهو أخذ عن الشيخ عبد الله بن علي بن حسن. وهو أخذ عن الشيخ عبد الله بن علي^٣ القادري^٤ الأسدي. وهو أخذ عن قطب الوجود، وبركة كلّ موجودٍ عبد القادر الجيلاني، قدس الله سرّه وروحه. وهو أخذ عن أبي سعيد المبارك المخزومي. وهو أخذ عن شيخ الإسلام أبي الحسن علي القرشي الهكاري. وهو أخذ عن الشيخ محمد الطوسي. وهو [ب/١١] أخذ عن الشيخ عبد الواحد التميمي. وهو أخذ عن الأستاذ أبي بكر الشبلي. وهو أخذ عن الشيخ الجنيد البغدادي. وهو أخذ عن الشيخ السريّ السقطي. وهو أخذ عن الشيخ معروف الكرخي. وهو أخذ عن الشيخ داود الطائي. وهو أخذ عن الشيخ حبيب العجمي. وهو أخذ عن الإمام الحسن البصري. وهو أخذ عن الإمام، الأسد الغالب علي بن أبي طالب، كرم الله وجهه. وهو أخذ عن الرسول محمد، صلّى الله عليه وسلّم. وقد أجزت وألبست سيدي الشيخ محمد عقيلة كما ألبسني مشايخي. وأذنت له في الإلباس^٥ كما ألبسني مشايخي. وهو جدير بذلك وجعلته^٦ خليفة عني لذلك، وله الفضل وأسأله أن لا ينساني من دعائه^٧ فأني لا أنساه. وصلّى الله علي سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلّم^٨.

الطريقة الثامنة طريقة السادة القادرية أيضاً بأعلى سند يوجد في هذا الزمان^٩:

وأخذت طريق السادة القادرية أيضاً بأعلى سند يوجد في هذا الزمان عن الشيخ الصالح، الشيخ حسين [١٢/١] بن عبد الرحيم المكيّ، وصحبته كثيراً وانتفعت به. ونصّ ما كتبه:

^١ أحمد : ساقطة من: ا.

^٢ ابن: ساقطة من: ت.

^٣ ابن علي: ساقطة من: ا.

^٤ م: القاري.

^٥ كما ألبسني مشايخي و أذنت له في الإلباس: ساقطة من: ت.

^٦ ا: جلعته.

^٧ من دعائه: ساقطة من: ا، ت. و في م: من دعاه. صوّناه.

^٨ ت: صلّى الله عليه و سلّم.

^٩ ا، ت: طريقة القادرية بأعلى سند يوجد في الدنيا.

"بسم الله الرحمن الرحيم"

الحمد لله رب العالمين وصلّى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه والتابعين، لهم بإحسان إلى يوم الدين.

وبعد، فهذه الوثيقة ذكر التلقّي وأخذُ السند الأرفع الأقرب إلى القطب السبحاني والعارف بالله الربّاني، حضرت سيدي الشيخ عبد القادر الجيلاني، قدّس الله سرّه العالي. المستمدون منه^٢ أهل الحقائق، الآخذُ بأيدي مرّيه وقرّائه في يوم فصل الخطاب. ذلك له من عطايا ربّ الأرباب هذا. وقد طلب من الفقير إلى الله تعالى حسين بن عبد الرحيم خادم الفقراء بمكّة المكرّمة، المكّي، الحنفي، أن أجيّزه في قرب السند السالك إلى النهج^٣ سبيل بتوفيق الله وعنايته. العارف بالله، والدّالّ على الله، والمتوجه إلى الله بالله في الله مع الله، مولانا، وعزيرنا، وشيخنا، الشيخ محمد بن أحمد عقيلة المكّي مولداً، والحنفي مذهباً، والشطّاريّ طريقةً، والأحمديّ شهرةً، نفعنا الله والمسلمين ببركاته، لما وقف على ما وصل إلى الفقير من طريق [ب/١٢] سيدي القطب الربّاني أنّ يدي تكون خامسة العدد إليه، طلب منّي الدخول في طريق عبد القادر الجيلاني. فأجبتّه إلى سؤاله وقد كان يتحرك في صدري أن أدخله في ذلك رغبته^٥ في دعائه، وأن تكون يده سادسة إلى جناب سيدي^٦ عبد القادر الجيلاني، قدّس الله سرّه العزيز وفتح علينا وعليه^٧ وعلى المسلمين ببركاته^٨. وقد لقّنته الذكر على جريان العادة بين أهل الله والعهد، وأجذته في طريقة سيدي الشيخ عبد القادر، وحكّمته في ذلك، كما أجازني وحكّمني شيخني ومرشدني، سيدي^٩، الشيخ^{١٠} محمد صادق بن عبد الله الجونبوري^{١١}، الحنفي

^١ ا، ت: أخذت.

^٢ ا، ت: المستمدو منه.

^٣ م: أنهج، و في ت: النهج.

^٤ ت: بعد كلمة | مولداً | أول: و علّم على كلمة أول بعلامة الخطأ.

^٥ م: رغبة.

^٦ م: سيد.

^٧ ت: عليه و علينا.

^٨ م: من بركاته.

^٩ م: سيد.

^{١٠} الشيخ: ساقطة من: ا، ت.

^{١١} م: الجونبوري، و في ت: الجويني

مذهباً، والصوفي مشرباً، نزيل مكة المشرفة مدّةً طويلةً، مات بها، ودفن تجاه^١ السيدة خديجة الكبرى، رحمه^٢ الله تعالى ونفعنا بركاته، كما أجازته شيخه ومرشده، سيدي الشيخ محمد قاسم، كما أجازته وحكمه العالم بالله، والدّالّ عليه، السيد عبد الفتاح، كما أجازته وحكمه السائر بالله من الله إلى الله في الله مع الله، الفرد المنجد غريب الله، روح^٣ الله^٤ روحه وفتح علينا فتوحه وعاش من العمر رضي الله عنه أربعمئة سنة نفعنا الله بركاته، كما [١٣/أ] أجازته وحكمه قطب الأقطاب، إمام سالكين إلى رب الأرباب، الموصل الهاد، سيدي الشيخ إله دار^٥، كما أجازته وحكمه شيخ الإجابة في الحال من الله بسوايق القبول الوسيلة إلى الله في الدعاء المقبول، القطب لرباني، المحبوب السبحاني، سيدي الشيخ عبد القادر الجيلاني، رضي الله عنه وأرضاه. هذه نسبة التلقّي المذكور تمّن ذكرنا بالسند الأرفع تمّن^٥ وصلت إليه الخامس العدد. فأجزت الشيخ محمد المذكور أن يجيز الصادقين ويلبس الخرقة المستحقين. وقد أجزته فيما ذكر أعلاه إجازةً ميمونةً كاملةً، قرّنها الله تعالى بالقبول وبلغه كل سول بجاه النبي الرسول. والحمد لله وكفى، وسلام على عباده الذين اصطفى وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلّم".

الطريقة التاسعة^٦ طريقة القادرية بسند آخر^٧:

وأخذت الطريقة القدرية أيضاً عن السيد الجليل السيد عبد الله بن السيد علي با حسين السقّاف با علوي، عن الشيخ صديق السرهندي، عن والده الشيخ محمد المعصوم، عن [١٣/ب] والده، العارف الكبير، الشيخ أحمد بن عبد الأحد الكابلي، عن شيخه، ملاذّ العرفاء، الشاه إسكندر. وهو عن جده، قدوة الكمل، الشاه كمال العارف. وهو من شيخه، الشاه فضيل. وهو

^١ ت: بجاه.

^٢ ا: رحمة.

^٣ روح الله: ساقطة من: ت. و كرّرت مرتين في: م، ا.

^٤ في هامش م: معناه بالفارسية عطاء الله.

^٥ م: لمن.

^٦ الطريقة التاسعة: ساقطة من: ا، ت.

^٧ م: الطريقة التاسعة طريق السادة القادرية المأخوذة عن السيد عبد الله بن السيد علي با حسين السقّاف. و في

الهامش م: سند آخر للطريقة القادرية

من شيخه، السيد خُدا الرحمن. وهو من شيخه، قطب العالم، شمس الدين العارف^١. وهو من شيخه، قطب العالم، خُدا الرحمن بن السيد حسن. وهو من شيخه، قطب العالم، شمس الدين الصحراوي^٢. وهو من شيخه، قطب العالم، السيد عقيل^٣. وهو من شيخه، قطب العالم، السيد بهاء الدين^٤. وهو من شيخه، قطب العالم، السيد عبد الوهّاب. وهو من شيخه، قطب العالم، السيد شرف الدين القتال. وهو من شيخه، سيد السادات^٥، الشاه عبد الرزّاق. وهو من شيخه، القطب الرباني، المحبوب الصمداني، غوث الثقلين، الأمير، السيد محيي الدين محمد شاه عبد القادر الجيلاني. وهو من أبيه وشيخه، قطب العالم، سيد السادات، الشاه أبي صالح^٦. وهو من شيخه، السيد موسى جنكي دوست. وهو من شيخه، [١٤/أ] السيد^٧ عبد الله. وهو من شيخه، قطب العالم، السيد يحيى الزاهد. وهو من شيخه وأبيه، الشاه موسى مورث. وهو من أبيه وشيخه، قطب العالم، السيد داود المورث. وهو من قطب العالم، الشاه موسى الجون. وهو من أبيه، الشاه عبد الله المحض^٨. وهو من أبيه، سيد السادات، جامع البركات، الحسن المثني. وهو من أبيه، إمام المؤمنين، قدوة المتقين، الإمام حسن، رضي الله عنه. وهو من أبيه، إمام الهدى، سيد التقى، علي المرتضى، كرم الله وجهه ورضي الله عنه، ومن بضعة^٩ سيد الأنبياء فاطمة الزهراء، وهما من حضرت سيد المرسلين، وخاتم النبيين، وشفيع المذنبين، صلوات الله عليه وعلى آله.

^١ و هو من شيخه قطب العالم شمس الدين العارف: ساقطة من: ت.

^٢ و هو من شيخه قطب العالم شمس الدين الصحراوي: ساقطة من: ت.

^٣ ا: عقيلة.

^٤ ا، ت: بهالدين.

^٥ ا، ت: الذات.

^٦ في الهامش م: والد الشيخ عبد القادر.

^٧ السيد: ساقطة من: ت.

^٨ ا، ت: المحظ.

^٩ ا: بصفته، و في ت: بصفه.

فصل^١ وهذه طريقة^٢ السادة الجشتية، نفعنا الله بهم:

وأخذت الطريقة الجشتية عن السيد الجليل السيد عبد الله بن علي با حسين السقاف^٣، عن الشيخ محمد صدّيق، عن والده الشيخ محمد معصوم، عن والده الشيخ أحمد بن^٤ عبد الأحد الكابلي^٥، عن والده عبد الأحد^٦. [ب/١٤] وهو عن شيخه الكامل، ركن الدّين. وهو عن شيخه ووالده، الواصل، الشيخ عبد القدّوس القرنوي^٧، الحنفيّ مذهباً^٨ ونسباً. وهو عن الشيخ محمد عارف. وهو عن الشيخ أحمد عبد الحقّ. وهو عن الشيخ جلال الدين. وهو عن الشيخ شمس الدين. وهو عن الشيخ علاء الدين علي بن أحمد الصاير. وهو عن أكمل الأولياء، الشيخ، فريد الحقّ والدين، مسعود المشهور بشكر كنج. وهو عن قدوة الواصلين، خواجه قطب الدين، بختيار الأويشي الكاكي الدهلوي^٩. وهو من زبدة العارفين، قدوة الواصلين، خواجه معين الدين السنجري الجشتي الأحميري^{١٠}. وهو عن الشيخ عثمان الهاروني. وهو عن شيخه، حاجي شريف الرندوي^{١١}. وهو عن الشيخ مودود الجشتي. وهو عن الشيخ أبي يوسف الجشتي. وهو عن الشيخ أبي محمد الجشتي. وهو عن الشيخ أبي إسحاق الشامي. وهو عن الشيخ علي الدينوري^{١٢}. وهو عن الشيخ هبيرة البصري. وهو عن الشيخ خديفة المرعشي^{١٣}. وهو عن السلطان إبراهيم بن أدهم. وهو عن جمال الدين فضيل بن عياض. وهو عن الشيخ عبد [١٥/أ] الواحد بن^{١٤} زيد. وهو عن إمام التابعين الحسن البصري، قدّس الله سرّه. وهو عن أمير المؤمنين، سيدنا ومولانا علي المرتضى، كرّم الله وجهه ورضي الله

^١ فصل: ساقطة من: م.

^٢ ا، ت: طريق.

^٣ م: السيد عبد الله بن علي بن با حسين السقاف.

^٤ ابن: ساقطة من: ت.

^٥ الكابلي: ساقطة من: ت.

^٦ عن والده عبد الأحد: ساقطة من: ت.

^٧ م: الغزنوي.

^٨ مذهباً: ساقطة من: ا، ت. و في ا، ت: هذا شباه.

^٩ ا، ت: بختيا و الأويشي الكاكي الدهاوي.

^{١٠} م: كتبت فوق الكلمة نفسها: بلد مدفنه.

^{١١} م: الزرندوي.

^{١٢} ا، ت: الدينفوري.

^{١٣} ا، ت: خديفة المرعشي.

^{١٤} ابن: ساقطة من: ت.

عنه. وهو عن حضرت سيد المرسلين، حبيب رب العالمين، النبي المصطفى والرسول المجتبي، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

وهذه طريقة^١ السادة الخلوئية،* نفعنا الله بهم:

وأخذت الطريقة^٢ السادة الخلوئية*^٣ عن الشيخ الصالح الشيخ حسين، وهو أخذها عن جماعة منهم مولانا الشيخ محمد البخشي، عن الشيخ الكامل إخلاص بن الشيخ ناصر الدين الصديقي، عن الشيخ قايما^٤ العنتابي، عن الشيخ^٥ شاه ولي بن إدريس العسكري^٦ العنتابي، عن الشيخ روم قلعي، عن الشيخ يعقوب العنتابي^٧، عن الشيخ الحاج حامد الدرندوي، عن الشيخ جمال الدين الأقسراي، عن الشيخ بير محمد الأرزنجاني، عن الشيخ^٨ السيد يحيى الشيرواني الباكوي، عن الشيخ صدر الدين بير عمر^٩ [ب/١٥] الخلوئي^{١٠}،* عن الشيخ عزّ الدين الشيرواني، عن الشيخ أبي ميرم الخلوئي، عن الشيخ بير عمر الخلوئي*^{١١}، عن الشيخ أخي محمد الخلوئي، عن الشيخ إبراهيم الزاهد الكيلاني، عن الشيخ السيد^{١٢} جمال الدين الزاهد تبريزي، عن الشيخ عزّ الدين محمد تبريزي^{١٣}، عن الشيخ ركن الدين النجاشي، عن الإمام العارف قطب الدين الأبهري، عن شيخ الشيوخ^{١٤} أبي

^١ ت: طريق.

^٢ ت: طريقة.

^٣ ما بين النجمتين كرّر مرتين في: ا.

^٤ ا، ت: قابا.

^٥ عن الشيخ: ساقطة من: ا.

^٦ ا: العشكراي.

^٧ عن الشيخ شاه ولي بن إدريس العسكري العنتابي عن الشيخ دوم قلعي عن الشيخ يعقوب العنتابي: ساقطة من: ت.

^٨ الشيخ: ساقطة من: م.

^٩ عمر: ساقطة من: ت.

^{١٠} م: الشماخ.

^{١١} ما بين النجمتين ساقط من: ا، ت.

^{١٢} السيد: ساقطة من: ا، ت.

^{١٣} ا: العزيز بن محمد تبريزي.

^{١٤} ا: الشيخ الشيوخ.

النقيب عبد القاهر^١ السهروردي، عن الشيخ عمر البكري، عن الشيخ محمد العسكري، عن الشيخ القاضي وحيد الدين البكري، عن الشيخ أبي محمد عموية، عن الشيخ خوجه الأسود الدينوري، عن الشيخ ممشاد الدينوري، عن سيد الطائفة الجنيد البغدادي، عن الشيخ السري السقطي^٢، عن الشيخ العارف معروف الكرخي، عن الشيخ داود الطائي، عن الشيخ حبيب العجمي، عن الشيخ تاج الدين الحسن البصري، عن باب مدينة العلم، سيدنا ومولانا، الإمام علي بن أبي طالب، رضي الله عنه وعنهم، عن خاتم المرسلين، وسيد النبيين^٣، وحبيب رب العالمين، سيدنا ومولانا، مولى الثقلين محمد، صلى الله عليه وسلم وشرف وكرم [١٦/١] ومجد وعظم.

وهذه طريقة السادة النقشبندية، نفعنا الله بهم، سنداً آخر^٤:

وأخذت طريقة السادة النقشبندية أيضاً بسند^٥ آخر عن مولانا وسيدنا الشيخ أحمد بن مولانا الشيخ محمد^٦ النخلي، عن مولانا السيد ميركيان^٧ بن السيد محمود البلخي الحسيني النقشبندي، عن مولانا ملاً محمد عرب البلخي، قدس الله سره، عن مولانا حضرت كوشبر غاني، قدس الله سره، عن حضرت ملاً خورد^٨ خواجهكي^٩ العزيز^{١٠}، قدس الله سره، عن حضرت مخدوم^{١١} الأعظم، ملاً خواجهكي الكاساني، قدس الله سره، عن حضرت مولانا القاضي، قدس الله سره، عن عبيد الله^{١٢} خوجه أحرار، قدس الله سره، عن حضرت مولانا يعقوب الجرخي^{١٣}، قدس الله سره،

^١ ت: القادر.

^٢ ا: سري السقطي.

^٣ سيد النبيين: ساقطة من: ا، ت.

^٤ سنداً آخر: ساقطة من: ا، ت.

^٥ ا: بالسند.

^٦ محمد: ساقطة من: م.

^٧ م: ميركلان.

^٨ ا، ت: خورة.

^٩ خواجهكي: ساقطة من: ا، ت.

^{١٠} م: العزيزان.

^{١١} م: مخدومي.

^{١٢} ا: عبد الله.

^{١٣} ت: الجرخي.

عن حضرت الشيخ الأعظم الخوجة بهاء الدين محمد بن محمد نقشبندي، قدس الله سره، عن حضرت السيد ميركلال^١، قدس الله سره، عن حضرت الخوجة^٢ محمد البابا السماسي، قدس الله سره، عن حضرت الخوجة علي الراميتي^٣، قدس الله سره، عن حضرت الخوجة^٤ محمد أنجیر فغنوي^٥، قدس الله سره، عن حضرت الخوجة عارف الريواكري، قدس الله [ب/١٦] سره^٦، عن حضرت خوجه جهان عبد الخالق العجندواني، قدس الله سره، عن حضرت الخوجة يوسف الهمداني، قدس الله سره، عن حضرت الشيخ أبي علي الفارمدي^٧، قدس الله سره، عن حضرت الشيخ أبي قاسم الكركاني، قدس الله سره.

وللشيخ أبي القاسم طريقان^٨.

الطريقة الأولى: عن حضرة الشيخ أبي الحسن الخرقاني، قدس الله سره، عن حضرت سلطان العارفين أبي يزيد البسطامي، قدس الله سره، من طريق الباطن لا من طريق الظاهر. لأن وفاة الشيخ أبا يزيد، قبل ولادة الشيخ أبي الحسن بمدة مديدة، قدس الله سرهما. والشيخ أبو يزيد البسطامي أخذ عن حضرت سيدنا ومولانا، الإمام جعفر الصادق من طريق الباطن. لأن ولادة الشيخ بايزيد^٩ بعد وفاة جعفر الصادق، رضي الله عنه بمدة مديدة. وهذه الطريقة الباطنية تسمى^{١٠} عندهم الأويسية. لأن أويس القرني، رضي الله عنه^{١١}، أخذ الفيض الباطن من طريق الباطن عن النبي، صلى الله عليه وسلم وشرف وكرم ومجد وعظم.

^١ ت: ميركلان.

^٢ ت: الخوجة.

^٣ ا: الراميتي.

^٤ ت: الخواجه.

^٥ م: مغنوي.

^٦ سره: ساقطة من: ا.

^٧ ت: الفارندي.

^٨ ت: طريقين. وفي ا، م: طريقين.

^٩ ت: أبي.

^{١٠} ت: أبا يز.

^{١١} ا: المسمى.

^{١٢} رضي الله عنه: ساقطة من: ا، ت.

كما تقدم^١ الطريق الثاني^٢ للشيخ أبي القاسم: من حضرت الشيخ أبي عثمان المغربي، قدس الله سره، عن [١٧/أ] الشيخ أبي علي الروزبادي، عن حضرت أبي القاسم الجنيد، قدس الله سره^٣، عن حضرت الشيخ سري السقطي، قدس الله سره، عن حضرت الشيخ معروف الكرخي، قدس الله سره.

وللشيخ معروف الكرخي طريقان:

الطريق الأول: عن الإمام علي الرضا، عن أبيه موسى الكاظم، عن أبيه جعفر الصادق، رضي الله عنهم أجمعين.

الطريق الثاني^٤ للشيخ معروف: عن أبي سليمان داود الطائي، عن أبي محمد حبيب العجمي، عن سيد التابعين الحسن البصري، عن أمير المؤمنين علي بن أبي طالب، رضي الله عنه وكرّم الله وجهه، عن النبي، صلى الله عليه وسلّم وشرف وكرّم.

ولحضرت الإمام جعفر الصادق رضي الله عنه طريقان:

الطريق الأول: عن أبيه محمد الباقر، عن الإمام علي^٥ زين العابدين، عن أبيه الإمام حسين الشهيد، عن أبيه الإمام علي بن أبي طالب، كرم الله وجهه ورضي الله عنه^٦ وعنهم^٧ أجمعين، عن النبي، صلى الله عليه وسلّم وشرف وكرّم وعظم.

الطريق الثاني^٨ للإمام جعفر الصادق: عن أبي أمه القاسم بن محمد بن أبي بكر الصديق. والقاسم بن محمد أخذ عن سيدنا سلمان الفارسي^٩، [ب/١٧] عن أبي بكر الصديق، رضي الله تعالى عنه وعنهم أجمعين، عن النبي، صلى الله عليه وسلّم وشرف وكرّم.

^١ كما تقدم: ساقطة من: ا، ت.

^٢ ا، ت: الثانية.

^٣ قدس الله سره: ساقطة من: ا، ت.

^٤ ا: الطريقة الثانية، و في ت: الطريق الثانية.

^٥ الله: ساقطة من: م.

^٦ الطريق: ساقطة من: م.

^٧ علي: ساقطة من: ا.

^٨ عنه: ساقطة من: ت.

^٩ و عنهم: ساقطة من: ا.

وأخذت الطريقة المدنية^٢ العلوية:

بالإجازة والإلباس بالمراسلة والمكاتبة عن السيد الجليل والسند المثيل^٤ العلامة، القدوة المحقق، العارف بالله، السيد عبد الله با علوي الحداد. وهو أخذ عن مولانا، العارف بالله تعالى، الولي الكبير، السيد محمد بن علوي نزيل مكة^٥ المشرقة. وهو أخذ عن السيد عبد الله بن علي صاحب الوهط. وهو أخذ عن السيد، العارف، شيخ عبد الله العيدروس، صاحب العقد النبوي. وهو أخذ عن والده، السيد بن^٦ عبد الله^٧ بن الشيخ العيدروس. وهو أخذ عن عمه، الشيخ، القطب، السيد أبي بكر بن الشيخ عبد الله بن أبي بكر العيدروس صاحب عدن. وهو أخذ عن والده، قطب العارفين، عبد الله بن أبي بكر. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد محمد المعروف بمولى الدويلة^{١١}. وهو أخذ عن والده، العارف بالله، السيد علي. وهو أخذ^{١٢} عن والده، السيد علوي. [١٨/أ] وهو أخذ عن والده، شيخ الطريقتين^{١٣}، ومفتي الفريقين، السيد محمد بن علي المعروف بالفقيه المقدم.

^١ ا، ت: الثانية.

^٢ ا: سليمان القارشي

^٣ ت: المدنية.

^٤ م: بعد كلمة [المثيل] عن.

^٥ م: بمكة.

^٦ م: الفقه.

^٧ ابن: ساقطة من: م.

^٨ الله: ساقطة من: م.

^٩ م: الأستاذ الشيخ.

^{١٠} السيد كرّر مرتين في: ا.

^{١١} م: القديله.

^{١٢} أخذ: ساقطة من: م.

^{١٣} ت: الطريقتين.

وللأستاذ الفقيه المقدم طريقان^١:

الأول^٢: طريق الأباء والجدود. فهو أخذ^٣ عن أبيه، السيد علي. وهو أخذ عن والده، السيد محمد صاحب مرباط. وهو أخذ عن أبيه، السيد علي خالع^٤ قسم. وهو أخذ عن أبيه علوي. وهو أخذ عن والده محمد. وهو أخذ عن والده، السيد علوي، وهو أخذ عن والده، السيد عبيد الله^٥. وهو أخذ عن والده، المهاجر إلى الله، السيد أحمد. وهو أخذ^٦ عن والده، الشريف عيسى. وهو أخذ^٧ عن والده، السيد محمد. وهو عن والده، الإمام علي العرّضي. وهو عن أبيه جعفر الصادق. وهو أخذ^٨ عن والده محمد الباقر. وهو عن أبيه، الإمام علي زين العابدين. وهو عن أبيه، الإمام الشهيد الحسين بن علي. وهو عن أبيه، الإمام علي بن أبي طالب، رضي الله عنهم أجمعين^٩. وهو عن رسول الله، صلى الله عليه وسلم.

الطريق الثاني^{١٠} للفقيه المقدم الشيخ: عن شيخ الإسلام شعيب بن الحسين الشهير بأبي مدين بواسطة الشيخين العارفين الشيخ عبد الله [ب/١٨] بن علي المغربي، عن^{١١} عبد الرحمن المقعد بن محمد الحضرمي. ثم المغربي عن الشيخ أبي مدين، عن الإمام أبي يعزى، عن الإمام نور الدين أبي الحسن علي بن حرزهم، عن الإمام، الحافظ، الفقيه، القاضي^{١٢} أبي بكر محمد بن عبد الله المعافري، عن الإمام، حجة الإسلام* الغزالي، عن شيخ الإسلام*^{١٣}، إمام الحرمين عبد الملك، عن والده الشيخ أبي محمد عبد الله بن يوسف الجويني، عن العارف بالله تعالى أبي طالب المكي، عن الإمام الكبير أبي

^١ ا، ت: طريقين.

^٢ ا، ت: الأولى.

^٣ فهو أخذ: ساقطة من: ا، ت.

^٤ ا: حاله.

^٥ في هامش م: ومعنى هذه التسمية بلغة حضرموت غارس نخل قسم و هو موضع معروف في حضرموت.

^٦ ا: عبد الله.

^٧ أخذ: ساقطة من: م.

^٨ أخذ: ساقطة من: ت.

^٩ أخذ: ساقطة من: ا، ت.

^{١٠} رضي الله عنهم أجمعين: ساقطة من: ا، ت.

^{١١} ا، ت: الطريقة الثانية.

^{١٢} عن: ساقطة من: ا.

^{١٣} ت: بعد كلمة [القاضي] بن.

^{١٤} ما بين النجمتين ساقط من: ا. واستدرك النقص في الهامش.

بكر الشبلي، عن الأستاذ أبي القاسم الجنيد البغدادي، عن خاله السريّ السقطي، عن معروف الكرخي، عن داود الطائي، عن حبيب العجمي، عن الحسن البصري، عن الإمام علي بن أبي طالب، عن رسول الله، صَلَّى الله عليه وسلّم. وهو أخذ أيضاً،^١

وللشيخ أبي مدين طريقان آخران:

الأول^٢: عن الشيخ أبي يعزى، عن الشيخ أبي شعيب أيوب بن سعيد الصنهاجي، عن الشيخ عبد الجليل بن بحدّا، عن الشيخ أبي الفضل الجوهري، عن والده عبد الله الحسيني الجوهري، عن أبي الحسين أحمد بن محمد النوري، عن الشيخ سريّ السقطي^٤، عن معروف الكرخي، عن داود الطائي، عن حبيب العجمي، عن الحسن البصري، عن الإمام علي بن أبي طالب، رضي الله عنه، [١٩/أ] عن الرسول الصادق، صَلَّى الله عليه وسلّم.^٥

والطريق الثاني^٦: عن الشيخ أبي بكر^٧ الطرطوشي، عن النباشي، عن أبي غالب سالم المغربي، عن أبي عمرو محمد بن إبراهيم الزجاجي، وأبي يعقوب النهرجوري، عن أبي القاسم الجنيد البغدادي، عن سريّ السقطي، عن معروف الكرخي، عن داود الطائي، عن حبيب العجمي، عن الحسن البصري، عن الإمام المقدّس علي بن أبي طالب، كرّم الله وجهه^٨، عن الرسول الصادق، صَلَّى الله عليه وسلّم وشرف وكرم.

^١ وهو أخذ أيضاً: ساقطة من: م.

^٢ وللشيخ أبي مدين طريقان آخران الأول: ساقطة من: ا، ت.

^٣ أبي: ساقطة من: م.

^٤ م: سري الدين السقطي.

^٥ ا، ت: بعد كلمة وسلّم: وللشيخ أبي مدين طريقان آخران. الطريقة الأولى عن الشيخ أبي يعزى عن الشيخ أبي شعيب.

^٦ ا، ت: الطريقة الثانية.

^٧ بكر: ساقطة من: ا، ت.

^٨ أبي: ساقطة من: ا.

^٩ كرّم الله وجهه: ساقطة من: ا، ت.

طريق السادة السهروردية، نفعنا الله بهم:

وأخذت أيضاً طريق السادة السهروردية، وهي^٢ طائفة^٣ ألبسني وأجازني في قراءة الأسماء السهروردية، شيخنا الشيخ تاج الدين بن أحمد الدهان، كما ألبسه وأجازه بقراءة الأسماء السهروردية، مولانا وسيدنا، السيد^٤ الجليل السيد^٥ علي با عمر العلوي من أهل ظفار، عن السيد الجليل السيد عقيل بن عمران با عمر العلوي، عن السيد الجليل [ب/١٩] عبد الله بن علي صاحب الوهط، عن السيد، العارف بالله تعالى، شيخ بن عبد الله العيدروس صاحب العقد النبوي، عن والده السيد عبد الله بن شيخ العيدروس، عن عمه، القطب، العارف بالله تعالى، السيد أبي بكر بن الشيخ العارف عبد الله العيدروس، عن الشيخ جمال الدين محمد فضل، عن الشيخ محمد بن مسعود أبو شكيل، عن الشيخ أحمد الرُداد، عن الشيخ الكبير إسماعيل الجبّري^٦، عن محمد بن أبي بكر الضجاعي، عن البرهان العلوي، عن الإمام رضي الدين الطبري^٧، عن كمال الدين محمد بن عمر القسطلاني، عن الشيخ شهاب الدين السهروردي، عن عمه ابن^٨ النجيب، عن عمه، القاضي وجيه الدين عمر بن محمد بن عبد الله يعرف بعموية^٩. قال: ألبسني والذي محمد بن عبد الله والشيخ أخي فرج الزنجاني^{١٠} كلاهما يد أحدهما مشاركة^{١١} بيد^{١٢} الآخر. فأما والذي فخرته^{١٣} من أحمد الأسود الدينوري، عن ممشاد الدينوري، عن أبي العباس النهاوندي، عن عبد الله بن حنيف^{١٤}، عن أبي محمد

^١ ا: طريقة.

^٢ ا: هو.

^٣ م: طاقة.

^٤ السيد: ساقطة من: ا.

^٥ السيد: ساقطة من: م.

^٦ ا، ت: الجبروتي.

^٧ ت: الطبري.

^٨ م: أبي.

^٩ ا، م: بعمويه.

^{١٠} م: الزنجاني.

^{١١} ت: مسادكة.

^{١٢} م: ليد.

^{١٣} ا: فخرقة.

^{١٤} ت: حنيف.

رويم، عن الجنيد، عن سري^١ السقطي، عن [٢٠/أ] معروف الكرخي، عن داود الطائي، عن حبيب العجمي، عن الحسن البصري، عن الإمام علي بن أبي طالب، كرم الله وجهه ورضي الله عنه، عن النبي، صلى الله عليه وسلم.

طريق^٢ السادة الشاذلية، نفعنا الله بهم:

وأخذت الطريقة الشاذلية، وأجازني بقراءة أحزاب الإمام الرباني، والعارف الصمداني سيدي أبو^٣ الحسن الشاذلي المغربي، وبقراءة الصلاة المشهورة المنسوبة إلى الشيخ، الإمام، العارف بالله، سيدي الشريف^٤ عبد السلام بن بشيش، قدس الله سره، عن مولانا وشيخنا، الشيخ أحمد بن محمد النخلي، عن شيخه محمد بن علاء الدين البابلي، عن الشيخ سالم السهروردي، عن النجم الغيظي، عن شيخ الإسلام القاضي زكريا، عن العز عبد الرحيم بن الفرات، عن التاج عبد الوهاب بن علي السبكي، عن والده التقي علي بن عبد الكافي السبكي، عن الشيخ التاج^٥ الدين بن عطاء الله، عن الإمام الشيخ أبي^٦ العباس بن عمر المرُسي، عن الشيخ أبي الحسن الشاذلي* بأحزابه وطريقه، وهو روى الصلوات*^٧، عن مؤلفها سيدي الشيخ عبد السلام بن بشيش، نفعنا الله به آمين.

وهذه الطريقة السادة السعدية، [ب/٢٠] نفعنا الله بهم:

وأخذت الطريقة السعدية عن الشيخ، الصالح، الناسك حسين بن عبد الرحيم. وصورة ما

كتبه لي:

^١ ت: السري.

^٢ م: طريقة.

^٣ م: أبي.

^٤ م: الشريف سيدي.

^٥ م: تاج.

^٦ الدين: ساقطة من: ا، ت.

^٧ ا، ت: أبو.

^٨ ما بين النجمتين ساقط من: ا، ت.

" وقد أجزته بما وصل إليّ من طريق السادة السعدية الواصلة إليّ من سيدي وشيخي وبركتي، وليّ^١ بالتحقيق، الشيخ إبراهيم من أقامني خليفةً عنه في طريقته وطريقة أجداده الكرام المتصلة إليه، من أخيه الشيخ إسماعيل^٢، عن والده الشيخ مصطفى السعدي. فتكون يد الشيخ إبراهيم، نفعنا الله به، الثالث عشر إلى جدّه الشيخ يونس الشيباني، وهو متصل الطريق إلى النبيّ صلّى الله عليه وسلّم. فقد^٣ أجازني الشيخ إبراهيم، وأقامني خليفةً عنه بمكّة في القراءة على التين، والنفخ عليه وعلى التمر وعلى درجه^٤ الملموق^٥، وتكبيس الملموس والملدوغ على موضع اللدغ وتلقين الذكر، وأخذ العهد من المريدين. وقد أجزته فيما^٦ يقرأ^٧ عليه ليحيزه من يراه أهلاً للأمانة، وأن يلقن الذكر، ويأخذ العهد على المريدين، وأن من أكل التين والتمر لم يضره شيء من ذوات السموم، نفعه الله به^٨ والمسلمين^٩. ونرجو منه وئمن يأكل التين و^{١٠} التمر قراءة الفاتحة لحضرة سيدي الشيخ سعد الدين [٢١/أ] الجباوي الشامي ساكن الشام والفقير. فنرجو الله ببركته^{١١} أن جميع أرباب السموم لا يتعرّضون له ولا الجان. وكتبه الفقير إلى الله تعالى حسين بن عبد الرحيم، لطف الله بهما والمسلمين، وصلّى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلّم.

وسوقها من الشيخ سعد الدين إلى النبي، صلّى الله عليه وسلّم:

عن والده الشيخ يونس، عن والده الشيخ مزيد، عن والده الشيخ يونس الكبير الشيباني، عن والده الشيخ أبي مدين، عن الشيخ سعيد^{١٢} الأندلسي، عن الشيخ أبي البركات، عن الشيخ أبي

^١ ت: وليتي.

^٢ ا: إسماعيل.

^٣ ت: وقد.

^٤ ا، م: ردّ وجه.

^٥ م: الملووق. و في ا، م: بعد كلمة [الملموق] و القراءة على الملموس.

^٦ م: بما.

^٧ م: يقرأه.

^٨ ت: بعد كلمة [به] هو.

^٩ م: المسكين.

^{١٠} ت: أو.

^{١١} ا: ببركة.

^{١٢} ا: سعد.

البقاء، عن الشيخ أبي بكر تاج العارفين، عن الشيخ أبي بكر الشيخ التليخ^١، عن الشيخ أبي القاسم
الوكان، عن الشيخ أبي القاسم الكرخاني، عن الشيخ أبي عثمان المغربي، عن الشيخ أبي علي الكاظم،
عن الشيخ علي الكاتب، عن الشيخ العارف بالله أبي بكر الشبلي، عن الشيخ الطائفة، العارف بالله
الجنيد بن محمد البغدادي، عن سريّ السقطي، عن معروف الكرخي، عن داود الطائي، عن حبيب
العجمي، عن الشيخ حسن البصري، عن الإمام علي بن أبي طالب، كرم الله وجهه، عن النبي، صلى
الله عليه وسلّم.

طريقة السادة الرفاعية، نفعنا الله بهم:

وأخذت [ب/٢١] الطريقة الرفاعية، وألبست الخرقه من السيد الجليل والسند المثل،
العارف الكبير، الوليّ الشهير، السيد علي بن عبد الله العيدروس. وهو عن^٢ أخيه، أحمد بن عبد الله
العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد عبد الله العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد أحمد
العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد حسين العيدروس. وهو أخذ عن^٣ والده، السيد عبد الله
العيدروس. وهو أخذ عن والده، السيد، شيخ العيدروس. وهو أخذ عن القطب الشهير، أبي بكر
العيدروس صاحب عدن، عن الشيخ جمال الدين محمد بن أحمد فضل، عن جمال الدين محمد بن
مسعود أبو شكيل الأنصاري، عن الشيخ شهاب الدين أحمد الرداد، عن شيخه إسماعيل بن إبراهيم
الجبرتي، عن محمد بن أبي بكر الضحاعي، عن برهان الدين العلوي، عن الشريف محمد بن الحسن
السمرقندي، عن الحسين بن أحمد الرفاعي، عن والده أحمد، عن أبيه تاج الدين محمد، عن والده
أحمد بن عبد الرحيم الرفاعي، عن أخيه محمد، عن ابن عمّه محيي الدين إبراهيم الأعرب^٤ بن علي،
عن عمّه مُمَهَّد الدين بالبواشر^٥ عبد الرحيم، عن أخيه محمد، عن ابن عمّه^٦ محيي الدين إبراهيم

^١ التليخ: ساقطة من: ا، ت.

^٢ عن: ساقطة من: ا، ت.

^٣ عن: كرّر مرتين في: ا.

^٤ م: الأعرب.

^٥ م: بالبواتر.

^٦ ا: عمته.

الأعرب^١ بن علي، عن سيف الدولة علي^٢ بن [٢٢/أ] عثمان، عن خاله الشيخ الكبير أحمد بن أبي الحسن الرفاعي، عن سيدي منصور الرفاعي، عن علي بن عبد القادر الواسطي، عن الفضل بن كامح^٣، عن ابن علي غلام بن بركات، عن علي بن البازناري، عن مُملي العجمي^٤، عن الشبلي، عن الجنيد البغدادي، عن السري السقطي، عن معروف الكرخي، عن داود الطائي، عن حبيب العجمي، عن الحسن البصري، عن أمير المؤمنين سيدنا علي، كرم الله وجهه، عن رسول الله، صلى الله عليه وسلم وشرف وكرم ومجد وعظم.

طريقة السادة القادرية أيضاً، نفعنا الله بهم:

وأخذت أيضاً الطريقة القادرية المسلسلة بأولاد الشيخ عبد القادر الجيلاني، قدس الله سره، ولبست الخرقة من يد الشيخ الصالح الناسك، الشيخ قاسم بن محمد البغدادي الرومي. وهذه صورة ما كتبه لي:

"بسم الله الرحمن الرحيم"

الحمد لله وكفى، وسلام على عباده الذين اصطفى، وشرفهم بوفاء العهود الموثق^٦، وجعلهم من الحفاء^٧ والأئمة الخلفاء، وأقامهم في أرضه داعين إلى قدسه [ب/٢٢] على هج الكتاب، والسنة مشايخ ربانيين، وعلماء مرشدين، وحكماء قامعين للبدعة مظهرين للدين، وناصرين الكتاب العزيز، وسنة جدّهم سيد المرسلين، والصلوة والسلام على سيدنا محمد نبيه وعبداه ورسوله، جئنا^٨ بالهدى^١ ودين^٢ الحق ليظهره على الدين كله، وجعله شفيحاً لمن أتبع أثره واقتفى من بعده^٣.

^١ م: الأعزب

^٢ ت: عن.

^٣ م: كامخ.

^٤ العجمي: ساقطة منت: ت.

^٥ أيضاً: ساقطة من: ا، ت.

^٦ ت: الموثق.

^٧ ا: الحفاء.

^٨ ا، ت: جانا.

وبعد، فيقول الآذن في كتابه: هذه الإجازة الشريفة القادرية المنسوب إليّ، فيها صحيح من لباس الخرقة الشريفة القادرية، والجلوس على سجادة أهل الصفا بإذن أهل الوفا، وافتتاح الذكر واختتامه بشرطه المعتر عند أهله خُوَيْدِمُ نِعَالٍ^٤ الفقراء الشيخ قاسم بن محمد البغدادي.

الحمد لله ذي الملكوت المؤيد، والجبروت السرمد، والإسم الممجّد الدائم في ملكه وبقائه، المنفرد في أرضه وسمائه، الموحد^٥ في علوه وكبريائه^٦، الذاكر من ذكره من أوليائه المحيب، من أمله في دعائه الجمل^٧، في إحسانه وولائه المجزل^٨ في امتنائه وعطائه المطول^٩، بنعمه وآلائه المتفضل على خلقه يوم عرضه وجزائه. أحمده وأمن به^{١٠} وأتوكل عليه وأشهد أن [٢٣/أ] لا إله إلا الله وحده لا شريك له شهادة، أدخرها ليوم القصاص^{١١} وأسئلك بها سبيل ذوي الاختصاص. وأشهد أن سيدنا محمداً عبده ورسوله المؤمن على ودائع أهل الكتاب المنزّه عن الدنس والمعاب، المبعوث^{١٢} بالسداد^{١٣} والصواب، فأفصح مقاله^{١٤} وبالغ في أداء الرسالة وجلّى غياهب الضلالة، صلّى الله عليه وعلى آله أهل الرفعة والجلالة.

وبعد، فالسلام الطاهر القدسي من الجناب العزيز العلوي على كلّ من يقف على كتابي من السادة الاخوان في كلّ موضع ومكان. أوضح الله لهم بأنوار هدايته طريقاً، يفضي بهم إلى طاعته، فيوجب لهم ما وعد من رحمته ونعيم حضرته المعدّ لأهل مشاهدته.

^١ ت: بالمهدي.

^٢ ا: بين.

^٣ من بعده: ساقطة من: م.

^٤ ا: خويد نعال.

^٥ م: المتوحد.

^٦ ت: كبرائه.

^٧ م: المتجمل.

^٨ م: الجزل.

^٩ م، ت: المتطول.

^{١٠} م: أو من به.

^{١١} ا: أدخر اليوم القصاص.

^{١٢} م: المنعوت.

^{١٣} ت: بالشداد.

^{١٤} ت: المقالة.

أما بعد، فقد أجزت الجناز العظيم والمآب الفخيم، القائم على قدم التجريد والتفريد، والهائم في فيافي التوحيد، الجامع بين الشريعة والحقيقة^١، والرائع^٢ في رياض الحقيقة، مرتبي المريدين، وممدّ السالكين، العارف بالله تعالى، والدالّ عليه، مولانا وسيدنا أبو الطاهر^٣ الشيخ محمد بن [ب/٢٣] المرحوم الشيخ أحمد الشهير بعقيلة، نفع الله به آمين، في طريق السادة القادرية. وأقمته خليفةً وشيخاً على سائر فقرائها وعلى المشايخ الصوفية. وأجزت أن يميز ذلك إلى من يستحقه بعد أن يأخذ عليه العهد، ويربيه كترية الطفل في المهدي في طريق شيخنا، الإمام، العالم، سلطان الأولياء، القائل بإذن الله تعالى: قدمي هذا على رقبة كل وليّ الله تعالى، قطب الرباني، والغوث الصمدي، والفرد الرحمان، ذو الكأس النوراني، الجامع للمعاني أبو صالح عبد القادر الحسيني الحسيني الجليلي^٤ الحنبلي البغدادي الكيلاني، قلّس الله سرّه العزيز وروحه ونور قلبه وضريحه وجعل من الرحيق^٥ المختوم^٦ عبوقاً وصبوحاً وصير أبواب الجنان لديه مفتوحةً ورضي الله^٧ عنه وعنا به وأعاد علينا وعلى المسلمين من بركاته. وألبسته الخرقه المباركة الشريفة القادرية التي لبستها من يد شيخني وأستاذي وقدوتي وبركتي السيد الشريف علي بن السيد يحيى الكيلاني، ولبسها سيدي الشريف علي بن السيد يحيى^٨ من شيخه وأستاذه وقدوته وبركته وابن عمّه، العبد الفقير [أ/٢٤] إلى الله^٩، الشيخ، الإمام، العالم، العامل، الصالح، الزاهد العابد، الناسك، مرتبي المريدين، بقية السلف الصالح، قدوة السالكين، منهل الواردين، نجل الأولياء الصالحين، سلالة الأقطاب^{١٠} الميامين، الطهر الطاهر والعلم الزاهر الذي إذا انتسب قال: "جدّي عبد القادر"، الحسين، النسيب، السيد، الشريف، الشيخ إبراهيم. ولبسها الشيخ إبراهيم من يد شيخه وبركته ووالده وقدوته إلى الله تعالى، الشيخ،

^١ م: الطريقة.

^٢ ا، ت: الرابع.

^٣ ا، ت: الطهر.

^٤ ت: الجليلي.

^٥ ت: الرحيق.

^٦ أنظر سورة المطففين/ الآية: ٢٥.

^٧ الله: ساقطة من: ا، ت.

^٨ الكيلاني، و لبسها سيدي الشريف علي بن السيد يحيى: ساقطة من: ت.

^٩ ا، ت: أبيه.

^{١٠} م: الأولياء.

الإمام، العالم، العامل، الصالح، الزاهد، العابد، الناسك، مربي المريدين، بقية السلف الصالحين، قدوة السالكين، منهل العارفين الواردين، السيد، الشريف، الحسيب، النجيب، نجل الأولياء والصالحين، سلالة الأقطاب الميامين، الطهر الطاهر والعلم الزاهر الذي إذا انتسب قال: "جدي عبد القادر الجيلاني"^١، الشيخ شرف الدين. ولبسها الشيخ شرف الدين^٢ من يد عمّه وشيخه وبركته وقدوته، الشيخ جلال الدين. ولبسها الشيخ جلال الدين^٣ من يد ابن عمّه وشيخه وبركته وقدوته إلى الله تعالى، الشيخ، الإمام، العالم، العامل، الصالح، الزاهد، العابد، الناسك، مربي المريدين، بقية السلف الصالحين، قدوة السالكين، منهل الواردين، مقصد الصالحين، منهاج العارفين والعبادين^٤، كهف الفقراء^٥ والمساكين^٦، قانع المبتدعين، ناصر^٧ سنة جدّه سيّد المرسلين، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه أجمعين^٨، السيد، الشريف، الحسيب، النسيب، الأصيل، العريف، المؤمن، المرتضى، شيخ شيوخ زمانه من غير مدافع ولا منازع، نجل الأولياء والصالحين، سلالة الأقطاب الميامين، الطهر الطاهر والعلم الزاهر الذي إذا انتسب قال: "جدي عبد القادر"، الشيخ شهاب الدين أحمد. ولبسها الشيخ شهاب الدين أحمد^٩ من يد^{١٠} أخيه وشقيقه وشيخه وبركته وقدوته إلى الله تعالى، السيد، الشريف، الحسيب، النسيب، الأصيل، العريف^{١١}، العارف بالله تعالى، الشيخ جمال الدين عبد الله. ولبسها الشيخ جمال الدين عبد الله^{١٢} من يد شيخه وعمّه، الشيخ، الإمام، العالم، العامل، العارف بالله تعالى، الشيخ^{١٣} شمس الدين أبي الوفي. ولبسها الشيخ شمس الدين أبو الوفي من

^١ الجيلاني: ساقطة من: ا، م.

^٢ و لبسها الشيخ شرف الدين: ساقطة من: ت.

^٣ و لبسها الشيخ جلال الدين: ساقطة من: ا، ت.

^٤ و العبادين: ساقطة من: ا.

^٥ ا، ت: الفقر.

^٦ ت: المسالكين.

^٧ ا، ت: مر.

^٨ صلى الله عليه وعلى آله و صحبه أجمعين: ساقطة من: ا، ت.

^٩ أحمد: ساقطة من: ا، ت.

^{١٠} يد: ساقطة من: ا، ت.

^{١١} م: العريق.

^{١٢} و لبسها الشيخ جمال الدين عبد الله: ساقطة من: ا، ت.

^{١٣} الشيخ: ساقطة من: م.

يد شيخه وشقيقه وأخيه وقدوته وبركته، الشيخ شهاب الدين أحمد. ولبسها الشيخ شهاب الدين أحمد من يد والده وشيخه وقدوته وبركته^١، الشيخ قاسم. ولبسها الشيخ قاسم من يد بركته وشيخه وقدوته [٢٥/أ] إلى الله تعالى^٢، وابن عمه، الشيخ، الصالح، العارف بالله تعالى، زين العابدين^٣، بقية السلف الصالحين، الشيخ عبد الباسط. ولبسها الشيخ عبد الباسط^٤ من يد والده وبركته وشيخه وقدوته إلى الله تعالى، الشيخ شهاب الدين أبي^٥ العباس أحمد. ولبسها الشيخ شهاب الدين أبو العباس أحمد^٦ من يد والده وبركته وشيخه وقدوته إلى الله تعالى، الشيخ بدر الدين حسن. ولبسها الشيخ بدر الدين حسن من يد الشيخ علاء الدين علي^٧. ولبسها الشيخ علاء الدين علي^٧ من يد والده وبركته وشيخه وقدوته^٨ إلى الله تعالى، الشيخ شمس الدين محمد. ولبسها الشيخ شمس الدين محمد^٩ من يد والده وبركته وشيخه وقدوته إلى الله تعالى، الشيخ شرف الدين يحيى. ولبسها الشيخ شرف الدين يحيى من يد والده وبركته وشيخه وقدوته إلى الله تعالى، الشيخ شهاب الدين أحمد. ولبسها الشيخ شهاب الدين أحمد من يد والده وبركته وشيخه وقدوته إلى الله تعالى، قاضي القضاة عماد الدين أبي الصالح نصر. ولبسها قاضي القضاة عماد الدين أبو^{١٠} صالح نصر^{١١} من يد والده وسيده وشيخه وقدوته إلى الله^{١٢} تعالى، الشيخ [ب/٢٥] الصالح، الزاهد، الورع، العالم، العامل، العلامة، المحقق، المدقق، المسلك، السيد، الشريف، الحسين، النسيب، سلالة الأولياء، علم الأصفياء، تاج الملة والدين، العلامة، الحافظ، جمال العراق أبي بكر عبد الرزاق. ولبسها العبد الفقير إلى الله تعالى أبو

^١، ت: بعد كلمة |بركته|: إلى الله تعالى.

^٢ الشيخ قاسم و لبسها الشيخ قاسم من يد بركته و شيخه و قدوته إلى الله تعالى: ساقطة من: ت.

^٣ م: زين الدين.

^٤ عبد الباسط: ساقطة من: ا.

^٥، ت: أبو.

^٦ و لبسها الشيخ شهاب الدين أبو العباس أحمد: ساقطة من: ت.

^٧ علي: ساقطة من: ا.

^٨ قدوته: ساقطة من: م.

^٩ و لبسها الشيخ شمس الدين محمد: ساقطة من: ت.

^{١٠} ت: أبي.

^{١١} قاضي القضاة عماد الدين أبو صالح نصر: ساقطة من: ا.

^{١٢} الله: ساقطة من: ت.

بكر عبد الرزاق^١ من يد والده وسيده وشيخه وقدوته وإمامه وبركته وهاديه ومرشده ومربيه^٢ ومسلكه، سيدنا وشيخنا وقدوتنا ودليلنا وإمامنا وهادينا ومهدينا ومرشدنا إلى الله تعالى، الشيخ^٣، الإمام، علم الإسلام، ركن الشريعة وعلم الحقيقة، حجة الحق على الخلق، نائب رسول الله، صلى الله عليه وسلم^٤، وارثه في الأرض، خلاصة العناصر، حامل راية المعالي، والمفاخر الذي خضعت لقدمه رقاب الأولياء والأكابر، وبلغت^٥ كراماته^٦ حدّ التواتر خرجت عن حصر الحاصر، قطب الأقطاب، عين الأنجاب^٧، بدل الأبدال، فرد الأفراد، وتد الأوتاد، أسد الرجال، أستاذ الوجود، ومعدن الفضل والكرم والجلود، علامة الزمان، شيخ الإنس والملائكة والجان، جامع فضائل الامتنان، قطب دائرة الأولياء، ومالك أزمنة الأصفياء، ورئيس الصديقين، وواسطة عقد المقرين، القطب الرباني، [٢٦/١] والغوث الصمداني، والفرد الرحماني، ذو الكأس النوراني، الجامع للمعاني، محيي السنة والدين، أبي محمد عبد القادر الكيلاني، أعاد الله علينا وعلى^٨ المسلمين من بركاته. ولبسها القطب، الغوث، سلطان العارفين عبد القادر الكيلاني من يد الشيخ، الصالح، الزاهد، قاضي القضاة، أبي سعيد بن المبارك بن علي المخزومي البغدادي. ولبسها أبو^٩ سعيد منه. قال الشيخ، العالم، العارف بالله تعالى، شيخ الإسلام، محيي الدين عبد القادر الكيلاني، أعاد الله علينا من بركاته: "جائني أبو سعيد المخزومي، وقال: لا بدّ أن تلبس منّي خرقه، وألبس منك خرقه يتبرك^{١٠}، كلّ منّا بالآخر، فلبست منه خرقه، وألبسته". وشيخهما في الخرقه شيخ الإسلام أبو الحسن علي بن محمد بن يوسف القرشي الهكّاري، رضي الله عنه. ولبسها أبو الحسن الهكّاري من يد شيخه أبو الفرج الطرطوسي. ولبسها أبو الفرج الطرطوسي، رضي الله عنه، من يد شيخه أبي الفضل عبد الرحمن بن

^١ و لبسها العبد الفقير إلى الله تعالى أبو بكر عبد الرزاق: ساقطة من: ا، ت.

^٢ ا: مرتبه.

^٣ الشيخ: ساقطة من: م.

^٤ صلى الله عليه و سلم: ساقطة من: ا، ت.

^٥ ا، ت: بعد كلمة|بلغت|: تواتر.

^٦ ا، ت: بعد كلمة|كراماته|: أو قريب من.

^٧ ت: الإيجاب.

^٨ علي: ساقطة من: ا، م.

^٩ م: ابن.

^{١٠} ت: يتبرك.

عبد العزيز التميمي، رضي الله عنه. ولبسها أبو الفضل عبد الرحمن بن عبد العزيز التميمي من يد
 شيخه الكبير، العارف [ب/٢٦] بالله تعالى أبي بكر بن دلف الشبلي، رضي الله عنه. ولبسها
 الشيخ أبو بكر الشبلي من يد شيخه، سيد الطائفة وإمامها، قطب العلوم، تاج العارفين أبي القاسم
 الجنيد البغدادي، رضي الله عنه. ولبسها الأستاذ أبو القاسم الجنيد من يد شيخه، صاحب الطريقة
 والمقامات والحقيقة، سري السقطي، رضي الله عنه. ولبسها سري السقطي من يد شيخه وقدوته،
 الورع، ذو العلوم والآداب والطائف والحقائق، الشيخ معروف الكرخي، رضي الله عنه. ولبسها
 العبد الفقير إلى الله تعالى الشيخ معروف الكرخي من يد شيخه، العارف بالله تعالى، الشيخ داود
 الطائي الحنفي، رضي الله عنه. ولبسها العبد الفقير إلى الله تعالى الشيخ داود الطائي الحنفي من
 الولي الشهير، الحبر الكبير، العالم التحرير حبيب العجمي، رضي الله عنه. ولبسها حبيب العجمي من
 الإمام الجليل، السيد الحفيل، ذي الجهد الأثيل، سيد التابعين الحسن البصري، رضي الله عنه. ولبسها
 الحسن البصري من سيدنا، الأنام الخير، الهمام، الفارس، الضرغام، أسد الإسلام، زوج البتول،
 وابن عم الرسول، سيف الله المسلول، باب مدينة العلم، معدن الجود والحلم، [٢٧/أ] مفرق
 الكتاب^٦، ومظهر العجائب، ليث بني غالب، أمير المؤمنين أبي الحسين علي بن أبي طالب، رضي الله
 عنه. والإمام علي أخذ العلم والأدب، وتآدب بابن عمه، سيد المرسلين، وخاتم النبيين، وسلطان
 المقربين، ورسول رب العالمين، وقائد الغر المحجلين^٧، وصفوة الخلائق أجمعين، بحر الحقائق، وملاذ
 الخلائق الذي ما في الوجود مقرب إلا به، النبي العربي، المصطفى، المنتخب، المنتقى، أشرف الخلائق،
 وحبيب الحق، سيدنا محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف، معدن الجود والكرم
 والعفاف، صلاة الله وسلامه وتحياته وبركاته عليه وعلى آله وأصحابه وأزواجه أمهات المؤمنين
 وذريته وعترته الطيبين الطاهرين^٨، رضوان الله عليهم أجمعين، وعن التابعين وتابع التابعين لهم

^١ ت: أبو.

^٢ يد: ساقطة من: م.

^٣ ا: إلى.

^٤ الشيخ: ساقطة من: م.

^٥ م: الإمام الحبر.

^٦ م، ت: الكتاب.

^٧ ا: المحجلت.

^٨ ا: الظاهرين.

بإحسان إلى يوم الدين، آمين يا ربّ العالمين. والنبيّ صَلَّى اللهُ عليه وسلّم، تأدّب بأمين الوحي جبريل، وأخذ عنه، عليهما^١ الصلوة والسلام. وجبريل أخذ عن إسرافيل، وتأدّب به، عليهما^٢ الصلوة والسلام، عن ربّ العزّة وإله الخلائق الذي ليس كمثله شيء وهو السميع البصير، جلّ جلاله، لا إله [ب/٢٧] إلا هو، ولا ربّ سواه. وأيضاً النبيّ، صَلَّى اللهُ عليه وسلّم، قال: "أدبني ربّي فأحسن تأديبي"^٤. وقال أيضاً: "فقراء أمّتي يسبقون الأغنياء بنصف يوم و قدره خمسمائة عام"^٦ وقال صَلَّى اللهُ عليه وسلّم: "كلّ شيء رأني فأتبعني إلا الفقر رأيت فأتبعته والفقر فخري وبه أفتخر"^٨ وقال صَلَّى اللهُ عليه وسلّم: "اللهمّ أحيني مسكيناً وأمتني مسكيناً واحشرنني في^{١٠} زمرة المساكين"^{١١}. فلو قال: "فاحشروهم في زمرتي" لكان يكفي في شرفهم. فكيف وقد قال: "واحشرنني في زمرة المساكين" وقال صَلَّى اللهُ عليه وسلّم: "رُبّ أشعث أغبر^{١٢} مدفوع في الأبواب لا يعاب به، لو أقسم على الله لأبره"^{١٣}. والأحاديث في شرف الفقر والفقراء^{١٤} كثيرة جدّاً. وفي بعضها منتفع وكفاية، ووقفنا الله وإياكم للقيام بهذه الصحبة، وأعاد عليّ وعليكم وعلى سائر الاخوان والمسلمين أجمعين من بركة هذه النسبة الشريفة.

وذلك بعد، أن أوصيت^{١٥} مولانا الشيخ محمد المشار إليه، أعلاه، بتقوى الله سبحانه وتعالى في جميع أمره، وبذل الجهد في سلوك الأدب بطريق الصالحين، واقتفاء آثار السلف [٢٨/١]

^١ : عليهم.

^٢ : عليهم.

^٣ و أيضاً: ساقطة من : ا.

^٤ فيض التقدير، دار المعرفة، بيروت ١٩٧٢، ج. ١، ص. ٢٢٤.

^٥ و: ساقطة من: ت.

^٦ رواه الترميذي، مكتبة الإسلامية، ج. ٤، ص. ٥٧٨، الزهد: ٢٣٥٥.

^٧ م: عليه الصلاة والسلام.

^٨ ا: الفخر.

^٩ كشف الحفي، مكتبة تراث الإسلامية، حلب، ج. ٢، ص. ١٣١، رقم الحديث: ١٨١٥.

^{١٠} في: ساقطة من: م.

^{١١} رواه الترميذي، ج. ٤، ص. ٥٧٧، الزهد: ٢٣٥٢.

^{١٢} ا، ت: أغبر.

^{١٣} رواه مسلم، إحياء التراث العربي، بيروت ١٩٧٢، ج. ٤، ص. ٢٠٢، كتاب البر: ١٣٨|٢٦٢٢.

^{١٤} ا: الفقر.

^{١٥} ا: وصيت.

الماضيين^١ من المعتبرين من سلوك الطرائق^٢ الحميدة والمناهج السديدة. فيجب على كل من يقف على كتابي هذا من السادة الاخوان في جميع النواحي والبلدان في كل موضع ومكان، أسعدهم الله تعالى بطاعته وأجزل فيهم أقسام^٣ برّه ورحمته، اشتماهم على مصالح^٤ مولانا الشيخ محمد المشار إليه في هذه الإجازة المباركة الشريفة القادرية، واحترامه ومساعدته على ملتسمه ومرامه ليكون ذلك مسلماً^٥ لاستقامة أمره وانتظامه ومعاضدته. لاسيما^٦ ذلك من وظيفة الاخوان الذين اغتدوا من أقوات المصافحات على ظهر خوان، لقوله صلى الله عليه وسلم: " أمّتي كالبنيان يشدّ بعضه^٧ بعضاً"^٨. فيجب على الفقراء من فقراء^٩ شيخنا وسيدنا السيد عبد القادر الكيلاني، رضي الله عنه، وخلفائه ومحبيه مراعات الشيخ محمد المشار إليه بالإكرام والاحترام وملازمته والإعانة له فيما يرومه ومساعدته في السرّ^{١٠} والعلانية وتقديم^{١١} العلم بين يديه. لأن من حصل له مزيد^{١٢} القيام بحق الاخوان فقد صحت له قسم البرّ في السرّ والعلن^{١٣}، ليركبوا من مراكب الأخلاق على أحمد وأرشد سنن وإلى الله [ب/٢٨] تعالى أرغب في امتدادهم بجزيل عنايته الضامنة لمن صحت له حقيقة القرب من حضرته، وتوفيق الشيخ المشار إليه بمحض عبادته والإخلاص في طاعته بتمنه ورحمته وفضله وسنته، وعليه وعليهم السلام ورحمة الله وفضله وبركاته. وأقمت مولانا الشيخ محمد المشار إليه شيخاً في سائر البلاد الإسلامية وفي الممالك المحمدية، وأن تحمل السجادة بين يديه، ويعول في الأمور عليه، ويحمل على رأسه الأعلام، وتحمل أمامه الطبول مع الفقراء السادة الكرام، ويأخذ العهد على من يشاء، ويقوم من يشاء، ويقعد من يشاء، ويجلس من يشاء على السجادة إذناً عاماً له^١

^١ م، ت: الماضين.

^٢ ت: الطريق.

^٣ ت: أقسام.

^٤ ا، ت: مصالح.

^٥ ا، ت: سلماً.

^٦ و: ساقطة من: ا.

^٧ ت: بعضهم.

^٨ م: أمّتي كالبنيان و قيل كالبنيان يشدّ بعضه بعضاً.

^٩ من فقراء: ساقطة من: ا. و استدرك الخطأ في الهامش.

^{١٠} ا: السري.

^{١١} ا: التقديم.

^{١٢} ا، ت: من يد.

^{١٣} في السر و العلى: ساقطة من: ا، ت. و في ا، ت: المترجّه.

من يشاء، و يقيم من يشاء، ويقعد من يشاء، ويجلس من يشاء على السجادة إذناً عاماً له^١ وجعله^٢ خليفة عنه في أقواله وأفعاله في سائر البلاد على السادة القادرية الجياد الكرام. ومن أكرم مولانا الشيخ محمد المشار إليه فقد أكرم سيدنا الشيخ سلطان الأولياء الشيخ عبد القادر الكيلاني. ومن أكرم الشيخ عبد القادر الكيلاني فقد أكرم الله سبحانه وتعالى. وأنه إذا قدم بلدة من البلاد تلقاه السادة القادرية بالبشاشة والخير والإحسان له ولجماعته ومريديه^٣ [٢٩/١]. وأذنت لمولانا الشيخ محمد المشار إليه، أعلاه^٤، في تلقين الذكر، والتجليس على السجادة بحسب ما يراه ويختاره لمن يراه أهلاً لذلك، وأن يقيم أيضاً من يشاء^٥، ويختار من يشاء من النساء الدنيات الخيرات المحبين لسيدي^٦ الشيخ محيي الدين عبد القادر الكيلاني، رضي الله تعالى^٧ عنه، ويأخذ عليهنّ العهود ويعزل^٨ من يشاء منهنّ. وأذنت لمولانا الشيخ محمد المشار إليه أن يأذن للنساء الدنيات الخيرات أن يقمن من يشأن، ويجلسن من يشأن إذناً عاماً. وأذنت له بالقول والفعل^٩ في كلّ ما يراه ويختاره. وقبل مولانا الشيخ محمد المشار إليه ذلك، بعد أن أذنت له إذناً عاماً في القصّ بالمقراض في الشعور، وقبل منّي الإذن المعين جميعه تلقاه^{١٠} لنفسه قبولاً شرعياً^{١١}. والحمد لله وحده، و^{١٢} صلّى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلّم تسليماً كثيراً إلى يوم الدين. والحمد لله ربّ العالمين. يا أرحم الراحمين".

^١ ا، ت: عامله.

^٢ ا، م: بعد كلمة [جعله]: من.

^٣ ا، ت: مريده.

^٤ ا: إعلام.

^٥ ا: يشار.

^٦ ا: السيدي.

^٧ تعالى: ساقطة من: ا، م.

^٨ ت: يعز.

^٩ ا: بإذنا.

^{١٠} ا: العقل و ساقطة من: م.

^{١١} م: تلقى.

^{١٢} ا: شرعا.

^{١٣} و: ساقطة من: ا.

وصية القطب الرباني والغوث الصمداني والفرد الرحماني، الجامع لأشتات^١ المعاني، سيدي

الشيخ محيي الدين عبد القادر الكيلاني، قدس الله سره العزيز:

وقد سأله [ب/٢٩] بعض أصحابه الوصية فقال له، رضي الله عنه:

"يا ولدي! أوصيك بالتقوى والشرع وحفظ^٢ حدوده وتعلم العلم. يا ولدي! وفقك الله وإيانا والمسلمين أجمعين. واعلم يا ولدي! أن طريقتنا^٣ هذه مبنية على الكتاب والسنة وسلامة الصدر وسخاء اليد وبذل الندى وكفّ الجفى والصفح عن عثرات الاخوان. وأوصيك يا ولدي! بالفقراء وحفظ حرمان الشيوخ وحسن العشرة مع الاخوان والنصيحة للأصاغر والأكابر وترك الخصومات إلا في ترك أمور الدين. واعلم يا ولدي! ووفقنا^٤ الله وإياك والمسلمين أجمعين، أن حقيقة الفقر^٥ أن لا تفتقر إلى من هو سألک، وحقيقة الغنى أن تستغني عن من هو سألک. وأن التصوف لا يؤخذ عن القيل والقال، ولكن إذا لقيت الفقير فلا تبداه بالعلم وابداه بالرفق. فإن العلم يوحشه والرفق يونسه. واعلم يا ولدي! ووفقنا^٦ الله وإياك والمسلمين أجمعين، أن التصوف مبني على ثمان: خصال الأول السخاء، والثاني الرضا، والثالث الصبر، والرابع [أ/٣٠] الإشارة، والخامس الغربية، والسادس لبس الصوف، والسابع السياحة، والثامن الفقر. فالسخرى لنيي الله إبراهيم عليه السلام، والرضا لنيي الله إسحاق عليه السلام^٧، والصبر لنيي الله أيوب عليه السلام، والإشارة لنيي الله زكريا عليه السلام، والغربة لنيي الله يوسف عليه السلام، ولبس الصوف^٨ لنيي الله يحيى عليه السلام، والسياحة لنيي الله عيسى عليه السلام، والفقر لجدي رسول الله، صلى الله عليه وسلم وبجمل وعظم. وأوصيك يا ولدي! وفقك الله وإيانا والمسلمين أجمعين، أن تصحب الأغنياء بالتعزز والفقراء بالتذلل، وعليك الإخلاص^٩، ونسيان^١ رؤية الخلق ودوام^٢ رؤية الخالق^٣، ولا تتهم الله في الأسباب،

^١ ا: الأستاذ. و في ت: لأستاذ.

^٢ ت: حفظه.

^٣ أجمعين و اعلم يا ولدي أن طريقتنا: ساقطة من: ا. و اعلم يا ولدي: ساقطة من: ت.

^٤ ا: نفعنا.

^٥ ا: الفقرا.

^٦ ا: نفعنا.

^٧ و الرضى لنيي الله إسحاق عليه السلام: ساقطة من: ت.

^٨ ا: العون.

^٩ م: بالإخلاص.

الأسباب، وأسكن إليه في جميع الأحوال، وأن لا تضع حوائجك اتكالاً على أحدٍ لما بينك وبينه من المودة والصداقة والقرابة. فإنَّ الله فرض لكلِّ مؤمنٍ حقاً عليك بخدمة الفقراء في^١ ثلاثة أشياء: أحدها التواضع، الثاني حسن الأدب، الثالث سخاء النفس. وأمّت نفسك حتى تحيي. [ب/٣٠]

وأقرب الخلق إلى الله تعالى^٢ أوسعهم خُلُقاً. وأفضل الأعمال رعاية السرّ عن الإلتفات إلى شيء سوى الله تعالى. وتعلّم أن الصولة على من هو دونك ضعفٌ، وعلى من هو فوقك قحطٌ. وأنّ الفقر والتصوّف كلّهما جددٌ فلا تخلطه^٣ بشيءٍ من الهزل. هذه^٤ وصيّتي لك، ولكلّ من يسمع بها، أو يراها من المسلمين والمرئدين والمحيين، كثّرهم الله تعالى. والله تعالى^٥ يوافقك وإيانا لما ذكرنا وبيّناه، ويجمعنا بمن يقفوا آثار السلف الصالح، ويتبع أخبارهم بحرمة سيدنا ومولانا^٦ محمد، صلّى الله عليه وسلّم وعلى آله وأصحابه وسلّم تسليمًا كثيراً إلى يوم الدين، ورضي الله تعالى عن أصحاب رسول الله أجمعين. وحسبنا الله ونعم الوكيل. ولا حول ولا قوة إلا بالله العليّ العظيم. والحمد لله ربّ العالمين^٧.

^١ ا، ت: لنسيان.

^٢ ا: رواه.

^٣ م: الحق. و استدرك في الهامش.

^٤ في: ساقطة من: ت.

^٥ تعالى: ساقطة من: ا، ت.

^٦ ا: مخلطه. و في م: تخلطه.

^٧ هذه: ساقطة من: ت.

^٨ والله تعالى: ساقطة من: ا، ت.

^٩ و مولانا: ساقطة من: ا، ت.

^{١٠} و الحمد لله رب العالمين: ساقطة من: ا، ت. و في ا: سنة جمادى الأولى ١١٤٥.